

Смелостта да бъдеш

част втора

Автор на интервюта

© Теодор Иванов

© Дарина Коилова

Редактори

Ива Рудникова

Дарина Коилова

Коректор

Милена Димитрова

Фотографии

Жасмина Пеева (стр. 8, 10, 18 34, 96, 124, 174)

Христо Иванов - Графа (стр. 138)

Диана Георгиева (стр. 52)

Петя Ненчева (стр. 60)

Личен архив (стр. 74, 108, 160)

Визуална концепция, дизайн и предпечат

www.epicsofia.com

Елена Чергиланова

Елена Дончева

Мирослав Карталски

Издава и разпространява

www.deystvie.org info@deystvie.org

София 1000, п.к. 258

ISBN 978-619-91572-7-5

©2020

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

ПРАВО | **НАЦИОНАЛНА ЛГБТИ**
в действие | **ПРАВНА ПРОГРАМА**

Проектът Национална ЛГБТИ правна програма се изпълнява с финансова подкрепа, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проект Национална ЛГБТИ правна програма е овластяване на ЛГБТИ общността чрез осигуряване на пряк достъп до правна защита в градовете София, Пловдив, Варна, Бургас и Велико Търново.

Тази книга е създадена с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на книгата се носи от Младежка ЛГБТ организация Действие и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

activecitizensfund.bg

pravo.deystvie.org

Съдържание

Ние сме промяната

Лили и Дари

14

Признаване в България на техния
склучен във Великобритания брак

Българско семейство 2.0

Радина и Деница

32

Приемане на фамилното
име на партньорката

Как Антония стана Антоний

Антоний

50

Съдебна смяна на пола и битка
за промяна на името и
документите за самоличност

В името на детето

Евелина и Милена

58

Консултация относно законодател-
ството в Европа във връзка с износване
на дете от едната партньорка с
генетичен материал от другата

Не без гъщеря ни

Лорън, Вики и Ей Джей

72

Битката на две майки срещу отказа на
Столична община, служба ЕСГРАОН, да
приложи закона. Този отказ лишава дъвего-
дишната им гъщеря от ползване на личен
лекар, детска градина и право на престой в
родината ѝ

За светулките и хората

Галя

94

Престъпление от омраза -
причиняване на лека телесна
повреда по хомофобски подбуди

**Страх и омраза в
здравната система**

Мартин

106

Отказ от поставяне на диагноза и лечение (с предполагаем дискриминационен мотив) на пациент с ХИВ, завършил със смъртта му

**Липсата на сексуално
образование убива**

Явор

122

Промяна на текст в Наредба 34 на Министерството на здравеопазването, засягащ хората, живеещи с ХИВ

Три деца и едно тире

Роси и Злати

136

Приемане на фамилното име на партньорката

Тук има надежда

Агам

158

Придобиване на бежански статут от иракчанин, който търси международна закрила, заради преследване, свързано със сексуалната му ориентация

Голямата победа

Разговор с
Деница Любенова
от "Действие"

172

Две чужденки, оженени във Франция и избрали да живеят в България, опитват да получат разрешение за постоянно пребиваване в страната

България е особено неуютно, а често дори враждебно място за хората от малцинствата и маргинализирани групи. Истината за съществуването на дискриминация у нас потъва в блатото от корупция, липса на справедливост и трудно физическо оцеляване. Тази книга е опит да се счупят категоризациите и предразсъдъците към ЛГБТИ хората в България. В нея са събрани единайсет истории на двойки или отделни личности, които, с помощта на правната програма на Младежка ЛГБТ организация „Действие“, са намерили сили да променят не само хода на личната си история, но и обществото като цяло.

Това са разкази за изпитания, но и за преодоляването им, разкази за дискриминация, но и за борбата с нея, разкази за институционално пренебрежение, но и за спечелени битки. Това са разказите на хора, които се борят активно за правото си да живеят в среда на сигурност и приемане.

Хора, които имат смелостта да бъдат.

Теодор Иванов

адв. Деница Любенова и Венета Лимберова

Младежка ЛГБТ организация „Действие“ съществува от 2009 г. с мисията да допринесе за промяна в живота на ЛГБТИ хората в България. Към голямата цел – тяхното пълно правно признаване и социално включване, организацията се стреми, като предоставя правни услуги про боно, ангажира се със стратегически дела и застъпничество, за да постигне законодателни промени, организира публични събития, протести, шествия.

Това е втората книга от поредицата „Смелостта да бъдеш“ – през 2017 г. бяха публикувани историите на десет открити ЛБТ жени (изд. „Black Flamingo“), а следващата книга, „Смелостта да бъдеш родител“, представяща майки и бащи на млади ЛГБТИ българи, вече е в процес на създаване.

deystvie.org

ПРАВО
в гействие

НАЦИОНАЛНА ЛГБТИ
ПРАВНА ПРОГРАМА

Правната програма на "Действие" е създадена през 2014 г. от адвокат Деница Любенова, а през 2015 г. към нея се присъединява и Венета Лимберова. В началото работата на Правната програма се фокусира върху сезиране на институции за случаи на дискриминация, инциденти или престъпления, свързани със сексуалната ориентация. Усилията са в посока информиране на ЛГБТИ общността за правата и разпознаване на ситуациите, които представляват дискриминация.

В периода 2014–2016 г. изключително рядко се стига до възможност да бъде заведено дело в съда – от една страна, хората от ЛГБТИ общността срещат трудности да разпознаят случаите на дискриминация, от друга е страхът, че подаването на жалба или сигнал може да има негативни последици за личния или професионалния им живот. Страхът е допълнително подсилван от липсата на каквато и да било политика на правителствата за справяне с различните форми на дискриминация, превенция и борба с т.нар. институционално и законодателно закрепена дискриминация срещу ЛГБТИ хората.

Знак, че промяна е възможна, дава първото стратегическо дело за брачно равенство на смелите Лили и Дари (Лили Бабулкова и Дарина Коилова) – когато през 2017 г. то влиза в съдебната зала, медийният интерес към делото е огромен. Това е шанс широката публика за първи път да се запознае отблизо с проблемите на една хомосексуална двойка в България.

2018 г. донася и голямата победа – български съд за пръв път признава последици от брак, сключен между лица от един и същи пол. През 2019 г. решението на съда е потвърдено и окончателно влиза в сила. През същата година Правната програма започва работа по онлайн платформа за предоставяне на информация и правни съвети, обучения на адвокати, координатори и доброволци. Консултациите вече са достъпни в

петте най-големи града в страната – София, Пловдив, Бургас, Варна и Велико Търново.

В края на 2020 г., въпреки усещането за безизходица на моменти, целта е по-ясна от всякога: равнопоставеност и приемане на ЛГБТИ хората у нас. Промяна, която няма как да бъде извоювана без мотивацията и гражданската енергия на хора като героите на тази книга, но и на анонимните смели сред нас, които въпреки страха, неудобството или враждебността на околните не се отказват да отстояват правата си.

Националната ЛГБТИ правна програма съществува благодарение на доброволните усилия на група адвокати и активисти и проектно финансиране.

Вашите дарения биха допринесли за устойчивостта и независимостта на програмата.

Погкрепете ни

Раурал

info@deystvie.org

Банков превоз

IBAN: BG20 UNCR 7000 1523 1228 10

Основание: Дарение Правна програма

Получател: Младежка ЛГБТ организация „Действие“

Проектът Национална ЛГБТИ Правна програма има за цел овластяване на ЛГБТИ общността чрез осигуряване на пряк достъп до правна защита чрез Националната ЛГБТИ правна програма в градовете София, Пловдив, Варна, Бургас и Велико Търново.

Предоставяме правна помощ и консултации за жертви на дискриминация и нарушения на човешки права.

legal@deystvie.org

Лили и Дари

Ние сме промяната

Правен казус

Признаване в България на техния
склучен във Великобритания брак

Както винаги, започваме с кратко представяне.

Д: Аз съм Дари. Преводач и активист съм, съпруга от известно време.

Л: Аз съм Лили. Женени сме от няколко години.

Да започнем историята по същество. Разкажете за отношенията си с българските институции и проблемите с тях.

Д: Когато бяхме във Великобритания преди няколко години (късната есен на 2016 г.), взехме решение да се оженим, защото за нас това е важна стъпка в нашата връзка...

Л: Защото искахме. Това е напълно достатъчно основание.

Д: После разбрахме, че като се приберем, трябва в шестмесечен срок да регистрираме този брак в общината. Имахме не просто право, а законово задължение да подадем тези заявления и да информираме държавата, че сме сключили брак някъде. През май 2017 г. отидохме аз в моята община, тя в нейната. Приеха заявленията. От моята община дадох отказ за промяна в семейното ми положение, от нейната нищо не казаха, което е мълчалив отказ.

Л: При мен така и не се получи отговор, а нейният дойде горе-долу в рамките на един месец с основание, че няма как да ѝ се промени семейното положение, заради Конституцията и Семейния кодекс. Всъщност мисля, че даже не беше цитирана Конституцията в отказа, а само Семейният кодекс, който така или иначе отговаря на разпоред-

бите на Конституцията и казва, че бракът е между мъж и жена.

Става дума за Столична община?

Л: Да. При нея - район „Люлин“, при мен - „Овча купел“. В „Люлин“ поне бяха така добри да ни дадат писмен документ. Получихме тези откази и решихме, че ще ги обжалваме

Бяхте ли запознати с подобни случаи в миналото?

Л: Честно казано, не. Дотогава не ни беше известно някой да се е опитвал да направи това нещо - да подава заявления, информирайки общината. Знаехме, че има такива случаи, познавахме лично или през някого няколко двойки, които живеят в България и в момент от миналото са сключили брак в чужбина. Те не са се пробвали. Никой от тях не беше ходил в общината, никой не се беше опитвал да информира държавата просто защото в ситуации като нашата сме малко по-подготвени правно, отколкото средния човек, и сме наясно какви са разпоредбите на Семейния кодекс и на Конституцията. И е ясно, че на този етап нашето семейство не попада в законовите рамки. Но щом то обективно съществува, преценихме, че просто трябва да се разширят тези законови рамки.

Какви бяха следващите ви стъпки?

Д: След това обжалвахме този отказ пред Административен съд София-град, той е компетентният. Така или иначе сме наясно, че няма законова рамка, в която да влезем в момента, но това е нещо, от което

имат нужда доста български двойки - да бъдат виждани от закона във фактическата си ситуация. Тоест, тези връзки, които се пораждат между отделните хора и техните роднини, да бъдат признавани от закона по някакъв начин. И това беше начинът за нас. Подадохме съответната жалба в съда и започнахме да чакаме.

Л: Там чакахме относително кратко. Мисля, че беше в първите дни на 2018 г., когато излезе решението, което не беше в наша полза и общо взето повтаряше същите аргументи. Ние подходихме към този казус от гледна точка на Кодекса за международно частно право, според който брак, сключен в чужбина от български граждани, се признава в България, ако отговаря на три прости условия. Едното е бракът да е сключен от компетентни лица в чужбина, което е така. Второто е да е законен в чужбина, което също е така. И третото е да не противоречи на местния обществен ред.

Как се дефинира „обществен ред“?

Л: Не се дефинира никъде конкретно в правото. Дефинирането на „обществен ред“ всъщност е предмет на тълкуване. Българският съд е избрал да го разтълкува в най-тясното му определение, тоест законовите норми. Истината е, че тогава бяхме говорили с юристи, че българският върховен административен съд се е произнасял по темата с „обществения ред“ в съвсем различни казуси, като е обявявал, че това е по-широко понятие от просто законова рамка и трябва да отговаря на обективните реалности в обществото.

За мен, като все пак неспециалист в правото, поне от нещата, които бяхме говорили, това беше вратичката, през която си представях, че биха могли да се случат нещата.

Защото в крайна сметка е абсурдно да говорим за противоречие с обществения ред при признаване на нашия брак, при положение че непризнаването му създава много по-големи опасности за обществения ред.

Например бихме могли да извършим редица злоупотреби, пред които законодателят е сложил пречка, когато става въпрос за семейство и брак. Включително, нищо не спира която и да било от нас да се омъжи в България. Сега имаме хартиеното доказателство, че и двете сме несемейни в България (по съвсем друг повод се наложи да си вадим удостоверения за семейно положение). С това удостоверение спокойно можем да отидем пред която и да е община в България и да сключим брак с някой, евентуално нищо неподозиращ, мъж. И така да влезем в правно абсурдна ситуация, която обаче за българския съд очевидно е по-приемлива за обществения ред от това да има законово признаване на едно така или иначе съществуващо семейство.

Очаквахте ли, че съдът ще отсъди другояче?

Д: Надявахме се, въпреки че на фона на ситуацията в България в момента това не е реалистично.

Л: Можеше да е другояче, ако Върховният административен съд беше

Факт е, че на тези, които са „за европейско развитие на България“, не им е никак важно да поддържат европейското развитие на България.

казал: „Имаме тези разпоредби на Семейния кодекс и на Конституцията, от друга страна обаче този съюз между тези двама души не противоречи на обществения ред“. И, да, не знам чисто правно дали съдът можеше да постанови да бъде признат бракът, но допускам, че можеше да заяви, че в българския правен мир има нужда да се създаде някаква форма на съюз между двама души, който да не е брак, за да не влиза в противоречие с Конституцията, която хората явно смятат за непроменима за вечни времена. Но все пак да има нещо, което да разпознава съществуващата ситуация. И това беше, да говорим с числа, 5-6% очаквания в тази посока. Всичко останало беше очакване, че няма да се получи, именно защото в последните 2-3 години повече от всякога, откакто аз съм съзнателен и активен човек, има някакъв огромен обществен натиск от малки, но много шумни обществени слоеве в посока много странен балкански тип консерватизъм. Ясно е - Истанбулска конвенция, Стратегия за детето, Закон за социалните услуги, сега и сексуалното образование, просто се нагнетява едно напрежение в хората по линия „искат да ни вземат и развратят децата“. Очевидно е, че изпълнителната власт непрекъснато се поддава на този натиск, безотказно.

Хора от изпълнителната власт сами създават този натиск понякога.

Л: Това отделно, но тях предпочитам дори да не ги коментирам. Факт е, че на тези, които са „за европейско развитие на България“, не им е

никак важно да поддържат европейското развитие на България. Но, да, беше много малко вероятно в този контекст съдът да реши нещо друго.

Как научихте за решението на съда?

Л: За окончателното решение разбрахме от адвокатите ни, които бяха научили от bTV, които ги бяха потърсили за коментар. И се оказа, че съдът е пуснал прессъобщение, преди да информира нас.

Как се почувствахте, как го приехте?

Д: Доста зле.

Л: Не знам, аз го приех без сериозна изненада, но всъщност неприятното беше начинът, по който се случи. Разбирам, че с това, което правим, създаваме известни неудобства.

Д: Не можем да си представим какво точно представляват тези неудобства.

Л: Става въпрос за неудобства на ниво съд, на ниво държава, това са потенциални PR катастрофи за тях. Просто забелязваме как се опитват да negliжират тази тема по много странен начин. Когато беше първото и единствено заседание на Административен съд София-град в края на 2017 г., беше излязла малка статийка с информация, че започва това дело в една общностна медия. Съответно, масмедиите бяха прихванали това нещо, имаше много голям медиен интерес, естествено в продължение на няколко дни, колкото е нормално да трае медийният интерес. От десетки медии, от електронни и от печатни, ни търсиха за

Имам очакването, че нещо трябва да се промени и не мога да очаквам, че някой друг ще го направи вместо мен. Не си въобразявам, че можем да променим целия свят, но можем да заведем дело тогава, когато ситуацията го предполага, или да отговорим на медийния интерес, когато има такъв.

коментари, за интервюта. Когато решението излезе месец по-късно, пак го имаше този интерес, макар и по-малко, за да се проследи какво се е случило. Сега, след като окончателното решение излезе... не искам да звучи все едно вярвам в някаква конспирация, но е изключително странно за мен, че буквално никой не се поинтересува от това. bTV се бяха свързали с нас преди това, за да правят репортаж, и се бяхме уговорили кога ще се видим, за да ни снимат, което предизвика зловеща буря в нейното семейство и въобще тежки последствия, но все едно - бяхме решили, че и двете ще се явим на това интервю. В крайна сметка един час преди уговореното време те казаха, че са се отказали да снимат. След това вечерта имаше, да го наречем, протест, макар че мисля, че беше по-скоро някаква форма на събиране на общността и заявяване на готовност, че не сме приключили дотам. Дори там bTV се появиха в последния момент, говорихме си някакви неща и след това не излъчиха нищо. И мисля, че от БНР имаше една жена, която се опита да говори с мен и после остана много изненадана кои сме и какви сме, защото си мислеше, че сме от провеждащото се по същото време шествие на онези с норвежците. Тяхното шествие впрочем беше много сладко, просто се завъртяха около паметника на Цар Освободител пет-шест пъти с колите, защото беше авто шествие. И се шегувахме, че това е автохоро. Но да, всъщност медийният интерес към нашия казус клонеше към нулата.

Излязоха ваши интервюта, статии

за вас. Какво ви донесе тази публичност - позитиви и негативи?

Л: При мен идеята за публичността винаги е била под формата на вътрешно задължение. Пред някаква по-широка общност и пред историята, но най-вече пред себе си. Имам очакването, че нещо трябва да се промени и не мога да очаквам, че някой друг ще го направи вместо мен. Не си въобразявам, че можем да променим целия свят, но можем да заведем дело тогава, когато ситуацията го предполага, или да отговорим на медийния интерес, когато има такъв. Много е изтощаващо, освен това ми действа ужасно зле, когато абсолютно непознати ме мразят открито, пламенно.

Какви са стъпките, които следват отгук нататък, след това т.нар. „окончателно решение“ на ВАС?

Д: Отгук нататък сме решили да обжалваме пред Европейския съд по правата на човека. Имаме шестмесечен срок, в който трябва да изготвим жалба. И се надяваме там да вземат такова решение, каквото взимат в други европейски случаи в подобни ситуации, и да не се поддават на обществения натиск в момента.

Л: Тъй или иначе, специално в случай като нашия, има нещо, което на техния език се нарича „добре установена съдебна практика“. Не съм сигурна дали е единствен случай, но при нас казусът е почти идентичен с дело срещу Италия отпреди няколко години. Ако трябва да сме честни, по професионална пътека ни попадна това дело и го чето-

хме. Това беше за мен, а мисля, че и за двете ни, първата мотивация, първата идея, че с този брак, който сме сключили, всъщност можем да направим нещо. Най-общо казано, в това дело Европейският съд за правата на човека казва на Италия и въобще на всички: „Не, ние не можем да казваме на отделните държави каква дефиниция да слагат на понятието брак, това оставяме на тяхната преценка, но можем да кажем, че държавите, според Европейската конвенция по правата на човека, са задължени да предоставят на гражданите си някаква форма на съюз, която да е правно призната“. И всъщност крайният резултат от нашето дело би трябвало да е същият.

Ако този прецедент е гарант за съответно подобно решение.

Л: Не виждам абсолютно никаква причина член 8, който е за защита на личния и семеен живот, в комбинация с установената съдебна практика да доведе до друго решение. Ние сме направили това, което се иска от нас, тоест да изчерпим всички възможности на национално равнище - подадохме жалби, обжалвахме отказите, в крайна сметка стана ясно, че на локално ниво България не дава решение на нашия проблем. Отказва институционално да погледне възможността за въвеждане на регистрирано партньорство или граждански съюз, или каквото и да било, за да не се стига до този ужасен сблъсък с Конституцията. Затова ще се наложи очевидно тази информация да дойде от някъде другаде. Българската държава би трябвало да знае, в това чис-

ло и българският съд, че в момента съдебната практика на общностно ниво - Европейски съюз, а в този случай Съвета на Европа с ЕСПЧ, се движи в тази посока. Тоест единственото нещо, което българската държава може да направи в момента, ако ѝ е толкова важно да не се случва това, е да протака. Няма как да се избегне,

В един момент всички държави, които все пак искат да спазват ангажиментите си към ЕС и Съвета на Европа, ще трябва да въведат някаква форма на съжителство за еднополови двойки, както, между другото, и за разнополови двойки, които не искат да сключват брак.

Колко държави като България има в ЕС?

Л: Такива, в които по никакъв начин не се сключват бракове и не се разпознават сключени в чужбина, са шест. Последно бяха шест и не ми е попаднало в полезрението някъде нещо да се е променило. И това са Румъния, Словакия, Латвия, Литва, България и Полша.

Нищо изненадващо сякаш няма в този списък.

Л: Нищо изненадващо, ясно е, че в нашия край на света не сме много подготвени да оставим хората да си живеят живота. Дори не мисля, че е толкова въпрос на консервативност, колкото наистина много силното усещане на хората за ангажимент в живота на останалите. Тук всеки смята, че има право да изказва компетентно мнение за това как си живееш живота.

Интересувахте ли се какви са по-широките реакции на вашата история?

Д: Гледахме форумите, дискусиите и споделянията във Фейсбук. Там, както знаете, това, което се чува, са крещящите гласове, които са изпълнени с омраза и някакви много особени чувства на застрашеност у хора, които всъщност нямат никакъв досег с нас. Всички останали - приятели, хора от общността, ни подкрепяха, пращаха ни лични съобщения, включително ни спираха на улицата в един-два случая да ни поздравят.

Л: Но общо взето, този път нямаше само негативни отзиви.

Този път?

Д: Сравнено с други новини на ЛГБТ тема. Някакви хора бяха започнали да казват тук-там в коментари положителни неща в началото, когато излезе информацията за това, че водим дело. В момента колкото повече новини се появяват, дори не медийни, а във Фейсбук, примерно статуси или публикации, постове, да кажем на „Действие“, толкова повече хора излизат от апатията си и започват да говорят. Кое-то е много хубаво и успокояващо и се надявам скоро да станат много повече от тези, които крещат.

И нещо, което Лили спомена - „страх“, от какво ги е страх според вас, или целят да всяват морална паника?

Л: Вярвам, че мнозинството от хората наистина ги е страх. И дори когато много пъти са се водили дебати, примерно за понятието „хомофобия“, за факта, че има „фобия“ в думата, и някакви хора гордо обяс-

Смятам, че ако имам срещу себе си човек, който изпитва някаква омраза, аз бих могла да... обясня. „Страшните“ неща не са страшни, когато ги разбереш. Това е основният ни инструмент - информацията.

няват: „Мен не ме страх, аз просто ви мразя“, може би това ми помага да бъда по-емпатична към хора, които очевидно не са ни фенове. Но вярвам, че хората наистина се притесняват от това, че светът се променя в посоки, които не могат да си обяснят, не могат да си представят и в крайна сметка за тях лично не са необходими. И когато говорят за „страшните норвежци“, когато говорят за „драг кралици, които четат приказки на деца в детската градина“, когато говорят за това, че „стане ли възможно да се сключват гей бракове, веднага започват някакви хора да промиват масово мозъците на обществото, за да се превърне това в норма, или дори в нормаТА“, допускам, че има момент на хиперболизиране за всеки, но наистина хората се притесняват, че светът ще се промени и ще се промени в посока, която не е желателна за тях. В крайна сметка е факт - светът се променя супер бързо в момента. Не мисля, че сме първото такова поколение, но в момента живеем тези поколения, за които светът, когато сме се родили, и светът, който е в момента, нямат нищо общо. Аз лично не съм консервативен човек, но съм човек, който обича известен комфорт, предвидимост, стабилност и мен също ме притесняват много неща - притеснява ме как се променя светът и как всъщност дори не мога да си създам илюзия за контрол върху нещата. Проблемът е, че някои хора не искат да си дадат тази сметка - първо, че нямат контрол върху нещата, второ, че не всяка промяна е негативна и трето - основно в случая - това, че теб не те засяга, не значи, че няма

значение. И да, смятам, че е страх. И, естествено, една по-малка група хора, които имат своите политически или финансови интереси, или и двете, и умеят да експлоатират настроенята на някаква по-голяма група хора и да ги движат нанякъде. Неприятно е, но не може да бъде шокиращо, просто по този начин работи политиката.

А вас страх ли ви е от тези хора, които хипотетично ги е страх от вас? Споменахме негативните коментари, но това е във Фейсбук, а той е ужасен развѣдник на такъв тип омраза. Но има и друго - физическото пространство, улицата.

Д: Със сигурност имаме притеснения. Не знам защо, но се чувствам оперирана от практически страх. Надявам се да не се случи така, че животът да ме опровергае. Смятам, че ако имам срещу себе си човек, който изпитва някаква омраза, аз бих могла да... обясня. „Страшните“ неща не са страшни, когато ги разбереш. Това е основният ни инструмент - информацията.

За да не си говорим само за мрачни и трудни неща, разкажете ми за сватбата си. Повечето хора казват, че това са едни от най-хубавите им спомени.

Д: Ние имаме доста спомени в това отношение, защото си направихме две празненства. Успяхме да се организираме така, че на официалното сключване на брака в Англия да дойдат гости от България, да дойдат части от семействата ни и някои приятели, но всички останали хора, които са около нас, които ни

подкрепят, които искахме да са с нас, като празнуваме тази толкова важна за нас стъпка, нямаше как да дойдат там и затова решихме и тук да направим едно събиране за 80 човека.

Л: В Англия беше по-скромно, естествено. Но хората бяха достатъчно. Достатъчно близки, достатъчно много значеше жеста, че са дошли в Англия през ноември, което дори не е хубаво време за туризъм. Имахме кратка церемония в общината, имаше водене на булките - една булка, втора булка. Мен ме заведе баща ми, нещо, което в България никога нямаше да се случи, защото тук просто не го правим така. Но ето на, ако ми беше важно да сбъдна тази филмова фантазия, реализира се е. После празнувахме в къщата на приятелите, при които в този момент живеехме. Те, за щастие, имат голяма къща, където можеха да приютят и гостите. Е, със съответните компромиси, например факта, че първата брачна нощ прекарахме в стая с още пет човека. По-скоро туристическа спалня отколкото романтика, но... Беше супер неконвенционален сватбен ден, сватбена нощ и сватбен спомен, но беше много хубаво.

А партито в България?

Д: Партито в България беше в ресторант, беше официално. Имахме някакви традиционни български обичаи - чупихме питка, настъпвахме ли се, не помня...

Л: Направихме някакъв микс - използвахме рамката на обичайна българска сватба с малък queer twist

тук-там. Всъщност сами организирахме нещото, може би за месец и половина. Имахме приятели, които се нагърбиха да направят някои неща, за които другите, знам ли, плащат. Например някой, който да води цялото нещо, да ги води тези ритуали, някой, който да снима. И да, всичко беше непрофесионално, но беше много лично.

Какво бихте искали да кажете на хората, които се притесняват да търсят правата си?

Л: Първо, че в никакъв случай не всеки е длъжен да прави нещата по този начин, като нас, с този мащаб, със сигурност не всеки е длъжен да бъде публичен. Това е един етап от нашата общностна работа и от нашата общностна борба, но не е нужно всички да се хвърлят в него. Има хора, които се чувстват по-подготвени, но има всякакви други роли. Според мен всеки човек, който наистина е завел дело, проявява някаква форма на микроактивизъм, която е изключително значима. И не е нужно да си по телевизията. Просто е хубаво да вземеш в свои ръце тази част от живота, която все пак подлежи на твоя контрол. Особено за ЛГБТИ обществото по-цялостно, за еднополовите двойки в частност, а и за еднополовите двойки с деца, те имат толкова много неща, които са извън контрол, толкова много неща, които са „Да се надяваме, че...“, „Не дай боже...“ и какво ли още не. Всички трябва да сме подготвени, че животът и светът не се въртят около нас, но всички имаме нужда да имаме самочувствието, че все пак държим нещо в ръце, все пак някакви важни

за живота си решения можем да взимаме сами, можем да си гарантираме с усилия и желание някакво спокойствие, някаква стабилност.

И предполагам, че колкото повече хора го правят едновременно заедно, толкова по-голям шанс има да се постигне.

Л: Много помага да се натрупа някаква критична маса от хора, които искат промяна и заявяват, че искат промяна. А не просто да седят вкъщи и да си казват: „Е, няма да е лошо да е иначе“. Това е - искаш да смениш фамилното си име, за да носиш фамилията на съпруга си или съпругата си, ОК, има начин - отиди и го направи. Искаш да оспорваш това, че държавата не ти признава законния и валиден брак - оспори, има начин. Искаш да си смениш пола по документи - има начин. И в крайна сметка всеки може да изкара живота си с мисълта, че няма начин или да има, сигурно е много трудно, или, ако не е трудно, какво ще си помислят другите. Аз със сигурност не съм в позиция да съдя някого и да му казвам: „Не, не живеи живота си така!“, но мога от собствената си позиция да кажа, че колкото и тежавина и неприятни усещания да вървят с този процес, всъщност удовлетворението е много силно.

Защо?

Л: Защото си взимаш малко от контрола.

Рагина и Деница

Българско семејство 2.0

Правен казус

Приемане на фамилното име
на партньорката

Бихте ли се представили?

Д: Казвам се Деница и работя като специалист Институционални партньорства в „Заедно в час“. По образование съм историк.

Р: Аз съм Радина, от Панагюрище съм. Завършила съм ландшафтна архитектура, но от осем години се занимавам с дигитален маркетинг и от съвсем скоро имам нова работа, което е много голяма промяна, защото работя от вкъщи – чудесно пасва на моя стил на живот. Двете с Деница сме заедно от шест години. Имаме един син, който се казва Калоян и спи оттатък. Оженихме се на 13 март 2019 г. в Дания.

Как се запознахте?

Д: През 2012 г. работех във „Free Sofia Tour“ – организацията, която прави безплатни туристически обиколки на София, вече и на други градове. Аз интервюирах новите гидове, Радина кандидатстваше и беше одобрена. Сприятелихме се, сближихме се много и след две години станахме гаджета.

Трудно ли е да работиш с партньора си?

Д: Ние сме много различни като характери и като навици. Радина става и обича да свърши всичко рано, аз преди 11 часа не мога да функционирам. Но ние работим заедно реално от осем години, тренирани сме, така че не бих казала, че ни е било по-трудно да взимаме решения по служба, защото сме във връзка.

Р: По-скоро имахме етичен про-

блем с това, че сме на ръководни позиции в Управителен съвет, който се състоеше от трима души – Деница, аз и още един колега.

Д: Изкарахме си мандата, но решихме да преследваме съвсем други неща в живота. Първото, което направихме, беше да кандидатстваме за една и съща организация, която и двете харесваме – „Заедно в час“. Не държахме да работим отново заедно, но няхаме и нищо против такъв вариант.

Р: Всъщност кандидатствахме не за учители, а да сме част от администрацията. Деница все още е в „Заедно в час“. Нея я взеха. Мен не ме взеха.

Защо?

Р: Няха много опит с това, което те търсеха. Сега от перспективата на времето май се радвам, че стана така.

Д: Да. Тогава тя получи покана от „Уча.се“ да работи като маркетинг специалист, впоследствие стана маркетинг директор там.

Разкажете ми малко повече за сватбата. Как решихте да направите тази голяма крачка? Защо избрахте точно Дания?

Д: Наши близки приятели, те са двойка момчета, които много искат да имат дете, бяха разглеждали всякакви варианти. Бяха минали през сурогатство, осиновяване от чужбина и какво ли още не, но държаха да го направят като двойка. И след всички проучвания се бяха спрели на вариант за осиновява-

не от чужбина, който позволяваше еднополова двойка да осинови и да изведе детето от страната. За целта трябваше да живеят на един и същи адрес и да имат брак. Съответно те се преместиха на един адрес и започнаха да проучват въпроса с брака. Оказа се, че в Дания е най-лесно, безболезнено, евтино и бързо да се ожениш. В много държави трябва да имаш уседналост и да изпълниш някакви други условия. Докато в Дания документите се подават онлайн, отиваш в уречения ден, подписваш и си тръгваш. Друга двойка, момичета, пак от нашия приятелски кръг, бяха казали, че искат да се оженият и те с тях в Дания.

Р: Те имат осиновено момченце, на 4. Нашият и техният син се появиха по едно и също време. И когато те двете се решиха да направят тази стъпка, аз много ги разпитвах. Ради беше във втората година от майчинството. Живеехме с една заплата плюс 380 лева. Въобще не ни беше до това. Имахме съвсем други притеснения, например това дете кога ще се научи да спи (сmee се). И говорихме с момичетата защо го правят. И тя каза просто: „Виж, не се знае кой ще спечели изборите и на какво основание ще се налага да търсиш убежище в друга страна.“ Това беше нейният аргумент. И този аргумент стана лайтмотивът на нашата сватба. Деница каза: „И ние трябва да се оженим. Просто трябва да узаконим нашата връзка.“

Д: От време на време много силно искам да емигрирам. В други моменти желанието да емигрирам е по-слабо, но то рядко ме напуска в

последните години. Не защото съм гей. Просто не мога да понасям политическата ситуация в страната. Но един от важните доводи в полза на брака е, че ако отидеш да работиш в Германия и жена ти и детето ти са с тебе, те са ти никакви. Тоест, те нямат право да стоят там повече от шест месеца.

Р: Взехме окончателно решението в края на 2018 г., когато разбрахме, че в Дания предстоят промени и евентуално ще въведат по-строги изисквания за чужденци. Част сме от една група на ЛГБТИ родители в България. Там една от двойките, сключили брак в Дания много по-отдавна, примерно през 2015 г., бяха разказали за сватбата си. Тогава доста от двойките в групата, които вече имаха деца, просто се амбицираха, защото се говореше, че ще има промени в датското законодателство, които ще забранят на чужденци да се женят в страната толкова лесно. (Това се очакваше, но не стана.) Затова доста хора от групата побързаха да подадат документи. Много е прагматично, но когато имаш дете, започваш малко повече да се притесняваш за определени неща. И за нас това формализиране на взаимоотношенията беше продиктувано от стремежа да имаме нещо официално зад гърба си. Брак, който би означавал на хартия в някоя демократична европейска държава, че и двете сме майки на детето. Връзки като нашата трябва да се узаконяват, да стават по-видими.

Д: Очаквахме, че ще променят условията в Дания след 1 януари. Имахме точно два месеца – ноември и декември, да подадем документи.

Решихме го в рамките на седмица, по следния начин: „Абе, искаш ли да се оженим?“ – „Да, то май ще има смисъл, плюсовете са този и този.“ Нямаше нищо романтично. Беше изцяло по сметка.

Прагматично решение?

Д: Ние и преди това бяхме сгодени. Към брака пристъпихме чисто прагматично – подписване на някакъв договор, който ти дава пакет права.

Р: Всъщност ние си избрахме дата, число, което е емблематично за нашата връзка – 13-и. На 13 март в Дания беше страшно студено. Но най-хубавото беше, че моята майка, сестрата на Деница и нейният приятел и още 6-8 души дойдоха с нас. Взехме си едно голямо airbnb и си направихме една средно голяма датска сватба. Между другото, Деница Любенова по случайност беше в Дания и дойде на нашата сватба.

Разкажете ни за Калоян. На колко години е сега? Как взехте решението да имате дете?

Д: Аз много исках. Когато станахме двойка, вече се познавахме доста добре, бяхме толкова близки, много се обичахме. Бяхме вече на 29. Започнах да говоря за деца, като смятах, че Радина трябва да роди първа. Бях много въодушевена от идеята да имаме близнаци. Тя – не толкова.

Р: Като цяло бях много притеснена от перспективата да имаме дете двете заедно. Винаги съм знаела, че искам деца, просто много се притеснявах тези деца да не страдат

заради конфигурацията на нашето семейство. Това беше огромното ми притеснение в онзи момент.

Чудех се честно ли е да създаваме дете в страна, в която ще му се подиграват, че има две майки.

И тогава, в точния момент, дойде едно интервю с Гоги. /Глория Филипова провежда интервюта като част от работата си по изследване на ЛГБТИ семействата в България, издадено от Фондация „Билитис“ - бел. ред. /

Д: Опитвах се да я убедя, че децата винаги се подиграват едно на друго, независимо за какво. На децата, които имат хетеросексуални родители, им се подиграват за щръкналите уши, за това, че не могат да казват „р“, че не могат да ритат топка.

Р: Обясни ми, че всъщност на децата това им идва естествено. Разбира се, значение имат и нагласите. Ако в семейството бащата псува и обижда на „гей“, това отношение се попива от малките.

Решихме да се видим с Гоги. На тази среща разбрахме, че в България има семейства като нас, с деца. Аз не знаех.

Д: И аз не знаех, бях гледала само по филми като „The L Word“.

Някаква абстракция на фона на българската действителност.

Р: Да. И се оказа, че всъщност тези деца са на 5, на 7, на 12 години. Тоест, има хора, които са направили тази стъпка доста по-рано. Гоги ни свърза с две семейства. Аз бях доста притеснена. Като начало ние не

знаехме технически как се случват нещата.

Д: Предполагахме, че трябва асистирана репродукция, но просто умирахме от срам да отидем при случаен гинеколог и да му кажем, че искаме бебе и той да ни натири, да ни поръси с чесън и светена вода и да ни изгони.

Р: Гоги ни даде мейлите на тези две семейства, едно в Пловдив и едно в София. Те ни описаха много мило и подробно целия процес. С всякакви детайли – от кое колко струва до уверения, че всичко ще бъде наред.

Д: Изреждаха конкретни лекари, конкретни клиники, какво трябва да знаем, какво да следим. Цялата информация, от която имахме нужда. И изведнъж всичко стана много реално.

Р: Тези момичета от София ни поканиха у тях да се запознаем, да видим детето. Всъщност не знам за Деница, тя винаги е била по-смелата в тези начинания, но на мен лично това ми даде много голямо успокоение, че, ето,

има други такива семейства и тези деца са добре, значи всичко ще бъде наред.

След това просто последвахме стъпките на едното семейство. Избрахме техния лекар. Отидохме в клиника „Щерев“. Във формуляра попълних Деница като мой партньор. В кабинета влязохме двете. Лекарката ни погледна и попита: „Момичета, как мога да ви помогна?“, Аз много притеснено казах: „Ами, искаме бебе“. Тя попита коя е Радина, казах „Аз“ и така започна

всичко. Тя се шегуваше, че първа съм аз, после Деница. Лекарката ни е най-прекрасният човек на света. Препоръчахме я на всички други наши приятели, на които им се е налагало, включително хетеросексуални.

Тя е супер отворена към тези неща, много е готина. Като ни види, много ни се радва. Защото сега правим опити за второ дете.

При мен се получи от първия път, с по-простата процедура. Иначе донора си го избирахме много дълго време. Какви да са му очите, колко да са му дълги краката, какво да му е PhD-то. (Смят се.) Странно беше.

Д: Това, между другото, си заслужава отделен разговор. Представи си, че трябва да избереш как да изглежда детето ти, без да имаш емоционална обвързаност или дори представа кой е този човек. В тази банка има милиони дарители. Милиони варианти на сперма, която носи определена генетична информация. И ти можеш да избираш донора буквално както си избираш пералня. (Смят се.) Можеш да филтрираш всякакви характеристики.

Колко детайлни са описанията?

Д: Изключително детайлни. По отношение на донора може да зададете каква раса да е, приблизително колко да е висок, може да си изберете цвят на очите и косата. Понеже ние нямахме претенции, системата изплю ужасно много резултати. Ако просто искаш да е европейден и да е с ръст метър и 70 до два, има стотици варианти.

Към всеки профил има нещо като

лексикон. За всеки един от дононите можеш да научиш любимия му детски спомен, на какъв инструмент свири, какво обича да яде, какъв му е любимият цвят. Всичко.

Р: Имаш писмо, имаш запис на гласа му и нещо като мотивация защо е решил да стане донор на сперма.

Д: Имаше тест за емоционална интелигентност. Имаше супер много неща. И това беше може би едно от най-трудните неща – да се спрем на донор, за който и двете да сме съгласни. Както стана дума, ние сме ужасно различни и беше много трудно да се спрем на един и същи човек. Защото ти не го избираш да живееш с него, ти избираш най-добрата генна конфигурация. Имаш и родословното му дърво: кой от какво е починал, кога. И, нали, нашите баби и дядовци са пълни с диабети и инсулти, обаче ние го гледаме този донор да няма капка лоша кръв. (Смят се.) Просто когато човек получи тази възможност и избор, става много злобно същество, крайно нетолерантен. Беше много интересно като преживяване.

Р: Синът ни се роди на 1 ноември 2017. Развива се чудесно. Вече ходи на частна детска градина. Там ни приемат с отворени обятия.

Д: Всички институции, с които сме имали взаимодействие досега покрай отглеждането на детето, са били тотално окей с нашето родителство.

Разкажете ни за опита си с българските институции. Вие имате брак,

имате дете. Какво пише в акта му за раждане? Как вашият брак изобщо фигурира или не фигурира в очите на българските власти на местно и друго ниво? Имали ли сте проблеми с тях?

Р: Реално първият административен проблем беше второто име на сина ни, защото аз се казвам Радина, но не искахме да е Радинов, защото не ни харесва, и искахме да е Радев. Реално той получи второто име на баща ми, защото имаше дребна административна спънка да е точно както ние искаме. По-късно разбрахме, че не сме били достатъчно настоятелни това да стане. Иначе той носи моята фамилия. Калоян се роди преди да имаме сключен брак. Следователно за Деница не произтичат автоматично права не само в България, но и в повечето държави, в които са признати браковете, просто защото бракът е сключен след раждането на детето. Нашата идея беше да направим някакви постъпления за узаконяването на брака си тук. След като се оженихме, заедно с „Действие” подадохме документи... Всъщност заведохме дело в Софийския районен съд за промяна на името на Деница. Идеята беше Деница да получи моето фамилно име, което е и фамилното име на детето. И така тримата да носим една и съща фамилия. И бебето, което искаме Дени да роди, живот и здраве, също да носи нашето фамилно име. Тази идея много ни развълнува.

Заведохме делото с искане Деница Йорданова Тодорова да стане Деница Йорданова Петришка, защото ние имаме сключен граждански брак, имаме дете, което носи фа-

милното име на Радина Петришка. Искаме всички да сме със същата фамилия. Бяхме обяснили, че могат да произтекат проблеми от това, че Деница е с различно фамилно име, а реално му е майка – например, да ѝ откажат достъп в болницата. Съдът поиска доказателство, че живеем в „активно хомосексуално съжителство“. Това е точен цитат. Като допълнителни документи приложихме свидетелството за нашия сключен граждански брак, преведено и легализирано, акта за раждане на детето, снимки от сватбата.

Д: Дадохме снимки да докажем, че не сме се срещнали вчера. Бяхме избрали снимки от съвместни почивки през годините с описания къде сме тук, коя година, кое село.

Р: А съдията въобще не ги погледна.

Д: Няма значение, ние се раздахме. Деница Любенова ни беше обяснила, че това може да стане със свидетел, и извикахме още един свидетел, който трябваше да потвърди, че ние живеем заедно и сме двойка.

Р: Всичко продължи по-малко от десет минути. Съдията ме попита съгласна ли съм Деница да носи името ми, попита свидетеля от колко време се познаваме и това беше. Чакахме месец-два за постановлението. Излезе положително решение. Съдията отчете, че ние живеем в активно хомосексуално съжителство и имаме дете, което „отглеждаме заедно“.

Освен това, той се беше основал на това, че има хетеросексуални двойки, които не сключват брак,

... аз винаги съм мислила как трябва да направим нещо, т.е. да използваме този брак, житейската си ситуация, съществуването на нашето дете, за да покажем с по-голяма видимост: „Ето, ние съществуваме, трябва да получим някакви права.“

но жената иска да носи фамилното име на мъжа и те завеждат подобно дело. Ако на нас ни откажат, това би било дискриминация. Това беше неговият аргумент защо е позволил. Разрешиха на Деница да си смени фамилията, последва смяна на документите, визитките, подписа в имейла и пр. Дори все още не съм свикнала – когато се представя по телефона, аз всеки път подскачам, като я чуя да казва моето фамилно име. Но това е супер! Имаме обща фамилия – аз, детето и Деница, всичките сме Петришки. Това беше нашето малко, важно за нас нещо, което не значи нищо за нито една институция в България. Сега Деница може да го заведе на лекар и да каже: „Аз съм Деница Петришка, това е Калоян Петришки.“ и никой няма да пита: „Вие майка ли сте му?“, което беше един от нашите страхове.

Още в момента, в който се оженихме в Дания, бяхме решили, че веднага ще регистрираме нашия брак в общината. Дени не толкова, но аз винаги съм мислила как трябва да направим нещо, т.е. да използваме този брак, житейската си ситуация, съществуването на нашето дете, за да покажем с по-голяма видимост: "Ето, ние съществуваме, трябва да получим някакви права." Досега институциите по никакъв начин не ни разпознават. Част от двойките в нашата ЛГБТИ родителска група са направили завещания. Ние не сме подготвили завещания, просто се надяваме на разбиране от нашите семейства, ако нещо се случи с мен или Деница – ако аз умра, искам Деница да получи детето. Но Дени няма никакво право върху детето

ни. Тя е собственик на апартамента, в който живеем. Ако нещо се случи с нея, хипотетично нейните родители биха могли да изгонят мен и детето ни от там. Не сме припознати никъде. Не можем да притежаваме нищо общо, не можем да вземем заедно кредит. Но като цяло, според мен, когато се изправят лице в лице с теб, хората са много по-склонни да те приемат, отколкото когато за тях си само „този лош гей, който ходи на прайд.“

Д: В интерес на истината, до този момент не сме имали никакви проблеми. И двете получаваме много подкрепа – от приятели, в работата. Аз отговарям за партньорствата на „Заедно в час“ и работя с над сто съвсем традиционни български училища. Някои от директорите знаят за мен и няма никакъв проблем. Същото е с педиатър, болници, ето дори със съда. Накратко, ние в нашето ежедневие срещаме несравнимо по-адекватни хора от тези, които виждаме във форумите. Така че за мен нещата извън интернет изглеждат по различен начин. Има и такъв парадокс: отиваме на почивка в Гърция – женени сме, връщаме се – не сме женени. (Смеят се.) Това е доста голяма шизофрения и малко ме обърква. Буквално щом прекрачим границата, се променят нещата. Сестра ми живее в Германия – като ходим при нея на гости, ние сме легитимно женени, защото Германия признава този брак. Връщаме се в България – не сме женени. Как става този номер?

Какъв е изводът? Че трябва да има някаква видимост, да се чува за та-

кива дела, съдиите да виждат такива хора?

Р и Д: Да!

Р: Аз съм човекът с малко повече притеснения в нашата връзка. Деница е по-директна, по-открита. Е, като влезе в магазина, първото нещо, което казва, не е: "Здравейте, аз съм гей, имам съпруга и това дете е направено в „Щерев“." (Смеят се.) Но в определени житейски ситуации, в които се налага да обясниш кой си, чие е това дете, просто го заявяваш най-спокойно. Именно това дава тази видимост пред обществото и повече знание, така различието се нормализира. Когато повече хора виждат подобни семейства като нашето и не само ги признават, ами им се кефят, тогава ще стане. Това е начинът.

Д: Аз съм жена, но съм небиологичен родител. Когато хората чуят, че имам дете, те приемат, че съм го родила аз. Интересно е как никога не предполагат, че е осиновено. Мисля, че жени, които осиновяват, биха имали абсолютно същия разговор. И като започнат да ме разпитват за раждането или за кърменето, неизменно стигаме дотам: „Аз всъщност имам жена. Тя е биологичната майка и двете отглеждаме нашия син.“ Налага ми се да го разяснявам много често. Радина може да води разговори за раждане и кърмене, без да се налага всеки път да съобщава обстоятелствата... Но, да, просветляваме хората винаги когато имаме възможност. За щастие ние никога не сме се чувствали и дано никога не се почувстваме физически застрашени. Знам, че това не е валидно за много голяма част от ЛГБТИ обществото. Освен

в интернет, не ни се е случвало да се сблъскваме дори с елементарна проява на хомофобия. Не че излизаме много, но не сме и в изолация. Имаме социални контакти. А! И нещо много хубаво, което не казахме, а винаги искам да го споделям: когато Калоян се роди, „Заедно в час“ ми дадоха „бащинство“. Прекият ми мениджър говори с тогавашния изпълнителен директор и каза: „Ти имаш право на тези дни, независимо, че законът не ти ги дава.“ И ме пуснаха в платен отпуск 14 дни. Това е един от примерите защо все още живеем тук.

Антоний

Как Антония стана Антоний

Правен казус

Съдебна смяна на пола и битка за
промяна на името и документите
за самоличност

Би ли се представил? Какво трябва да знаем за теб?

Казвам се Антоний Христов, преди се казвах Антония Христова.

Съжалявам, че не мога да ви осигуря силно драматична история - просто аз не преживях моята история толкова драматично. Наясно съм с всичко, приех себе си и не ме е страх да бъда този, който съм.

Още от 13-годишен знаех, че ще си сменя пола. Повечето трансджендър хора, които се подлагат на тази операция са се чувствали като другия пол още като деца. Включително и аз.

Като бях малък си мислех, че съм момче. После разбрах, че не съм.

Спомням си момента, в който ясно осъзнах, че съм различен от приятелите си, бях на около четири години може би.

Играехме футбол на игрището пред блока и едно от момчетата отиде да пишка на едно дърво, след това отиде друг, след това трети, четвърти, и така накрая останах сам с топката. Аз не можех да пикая прав като тях, въпреки че „аз съм си шефа на базата и мога да ги оборя всичките“.

След това в пубертета се разделих с приятелите си, защото така трябваше да стане. Тогава момчетата започват да харесват момичета и момичетата започват да харесват момчета. Това е най-тъмният период като цяло - по време на пубертета. Моят пубертет беше много таен. Всичко, което се случваше, си оставаше в моята глава. Докато не станах на 17 г. и тогава споделих с мои много близки приятели, че аз всъщност харесвам жени, а те реагираха шеговито със: „Стига, бе, верно ли, изобщо никога не сме си го представяли!“, защото беше толкова очевидно. След това имах първата си приятелка, благодарение на която спрях да се чувствам като извънземно. Осъзнах, че това е нормално, а преди си мислех, че съм някакво извратено, объркано същество. Постепенно започнах да приемам себе си все повече и повече.

През 2008 г. видях едно видео в YouTube за човек, който е минал през процеса. Чрез този човек, който впрочем сега има две деца, открих какво е трансджендър и тогава разбрах какво съм аз. И просто знаех, че в даден

момент от живота си ще си сменя пола, даже си представях как ще започна около 20-годишна възраст. Така и стана.

Когато бях на 19, заминах за Холандия да уча международен мениджмънт на медиите и развлеченията. Курсът не ми хареса, затова се преместих в Англия. Когато дойдох тук, научих, че здравната система покрива смяна на пола. Но отнема доста време, за да влезеш в списъка, тъй като има много чакащи. От момента, в който се записах, до момента, в който започнах да взимам хормони, минаха общо около две години и половина. През тези две години трябваше да се срещна два или три пъти с психиатър, да ме одобрят и да се уверят, че съм сигурен, че искам да си сменя пола и наистина виждам себе си като мъж. Бяха ме помолили да започна да живея като мъж, което беше малко странно, защото аз така или иначе се обличам като мъж, откакто се помня. След това искаха да посетя психиатър и в България, на майчиния си език, което и направих. Започнах приема на хормони на 5 януари 2017 г.

Разкажи ни малко за опита си като транс човек в България, преди да заминеш. Какви проблеми срещаше тук, какво отношение?

Знаех, че не мога да изляза като себе си в България и да кажа, че съм трансджендър и искам да сменя пола си, защото тогава родителите ми изобщо не бяха на етап, в който да могат да го разберат. А и аз още живеех с тях и беше много по-трудно да отстоявам себе си. След като човек се изнесе от вкъщи и се издържа сам, е различно. Преди да се разкрия пред родителите си, трябваше да се подготвя психически, че те може и да не приемат факта и че най-вероятно ще ги изгубя. Трябваше да го имам в главата си като опция, защото не знаех как ще реагират. За щастие, мина не толкова страшно. Разбира се, имаше сълзи от страна на майка ми и доста драма от страна на баща ми, но в крайна сметка го приеха и сега вече ми говорят на „той“. И всичко е наред.

В България нямах почти никакви проблеми, просто защото не се бях поставял в позиция, в която да имам конфликти с обществото. Изглеждах като една мъжкарана, която просто се облича по мъжки начин, което отново беше риск донякъде, защото в България това да си гей или лесбийка е табу все още. Като цяло никой

не ме е питал за това, въпреки че хората може да са си го мислели, както и семейството ми. Когато се появих с приятелка, стана малка драма, защото тогава всъщност майка ми осъзна, че аз наистина излизам с момичета и харесвам момичета. Но това, което при мен е помагало винаги, е, че външните фактори - общество, родители, приятели, като цяло не ме афектират. Аз знам, че хората, които са куиър като мен, имат доста проблеми с агресия от страна на семейство, приятели, родители, общество и т.н., но аз никога не съм го изпитвал.

Спомена, че си се решил на тази стъпка, когато си заминал за Великобритания. Какви са преградите пред хората, които искат да минат през този процес в България?

Единственият друг човек, за когото знам, че си е сменял документите, е Пол Найденов. Чрез него се свързах с Дени /адвокат Деница Любенова от „Действие” - бел.ред./, защото прочетох статия за Пол и за това как си е сменил името. Аз дори не знаех, че ще успее да си сменя документите в България. В Англия успях да си сменя самоличността, тоест името и пола, чрез един документ, който се казва deed poll - официален документ, свързан с твоето рождено име. Тоест, имаш сменено име, което фигурира в официалните документи, но то е свързано с името ти по лична карта. Така се оправях в Англия, докато открих, че мога да си сменя документите в България. Дори не знаех, че това изобщо е възможно в България. През Пол се свързах с адвокат Деница Любенова, която пое моя случай.

Разкажи ни за твоя опит с правната програма.

Беше голям късмет, че открих Дени, защото тя направи абсолютно всичко. Стана бързо, отне някъде около година. Срегнах се с нея и Венета Лимберова, председател на „Действие”, като се прибрах в България за изслушването по делото. Беше много мек процес. Понеже не прекарвам много време в България като цяло и не познавам много хора от общността, не знам как минава този процес по принцип, знам само каквото Дени ми каза - че при мен е станало много лесно със смяната на името. Тя просто поиска няколко документа от мен, няколко документа от хора от семейството ми - от майка ми и от баба ми, мисля, искаше нещо напи-

сано. Страхотно е, че има хора в България, които правят това нещо, защото, доколкото знам, това не е част от конституцията, не е част от правната система, ами е някаква вратичка, която са открили, за да помагат на хора като нас да си сменят документите. /В българското законодателството няма изрична процедура, която да гарантира правата на транс хората при смяната на пола. Независимо от това обаче делата се разглеждат изцяло на основата на конституцията и законите въз основа на т. нар. прецедентно право. - бел.ред./

Ти спомена нещо, с което хората, които не знаят какви са стъпките по такъв процес, не са наясно - изслушване в съда. Какво представлява то?

Много е бързо, честно казано. Влязох с баба си и с Дени, която беше мой адвокат. Като цяло разговорът между съдията и моя адвокат беше доста юридически и повечето от нещата не ги разбрах. Но знаех горе-долу за какво става въпрос. Не си спомням дали мен изобщо ме питаха нещо. Ако са ме питали, е било нещо много дребно. През повечето време стоях отстрани и мълчах. Дени ме подготви преди изслушването какви въпроси биха могли да ми зададат и какви биха били подходящите отговори.

Имаше ли някакво притеснение, че ще трябва да се явиш в съда?

Не, няхах никакво притеснение. След като излязох пред родителите си и им казах, че ще си сменям пола и те го приеха, за мен вече не беше от значение ничие друго мнение. Даже свиквах с мисълта, че може и да не стане, че може и да не ме одобрят за смяна на документите. Обмислях дали да не се представя като бежанец в Англия, ако в България не ми позволят да бъда човека, който съм.

Като цяло единствените проблеми с документите, бяха свързани с пътувания. Аз вече имах брада и единственото нещо, което не вървеше с начина, по който изглеждам, беше името на личната ми карта и полът, записан в нея.

Няколко пъти спомена родителите си и звучи сякаш това е било най-трудното нещо от целия път - да им кажеш. Така ли е?

О, да, защото е свързано с много емоции. И, да, беше болезнено, защото първата им реакция беше неразбиране. И те виждаха смяната на пола като Франкенщайн, все едно ще правя експерименти с тялото и себе си. Имаше много обяснения, много показване на видеа на други хора, които са го направили, трябваше да им разкажа цялата история на трансджендър и как е започнало. Като цяло, минахме през едно обучение с тях.

Колко продължи това обучение?

Продължи доста дълго. Даже след като си смених документите, все още си говорехме от време на време на „тя“. И аз бях решил нарочно да започна да се сърдя, защото не се опитвах достатъчно да се обръщат към мен с „той“. Нарочно се сърдех и пусках разни неприятни коментари, ако се объркат. Всеки път обяснението беше: „Е, забравям, не е толкова лесно за мен, защото все пак 19 години си бил един човек за мен, сега трябва да си друг“. И всеки път трябваше да обяснявам, че всъщност съм си същият човек, просто под друго име. Сега няма никакъв проблем. Дори баба ми, която беше първата, на която казах, защото тя е най-разбраният човек в цялото ми семейство, дори тя смени обръщението.

Някои хора, включително и аз, обвиняват себе си за това. Но има едно ново изследване, което доказва, че трансджендър се кодира още в утробата на майката, когато се делят клетките.

Как реагира социалното ти обкръжение, приятелите?

Всички приятели, на които казах, са все още мои приятели. Даже повечето от тях се обръщаха към мен с „той“ много преди да започна да си сменям пола. Когато се преместих в Англия, най-добрата ми приятелка вече живееше тук. До ден днешен, когато имам проблем, тя е до мен и ми помага. Тя изигра много голяма роля в целия процес. Аз се допитвах до нея как да оформя всякакви документи, тя дойде с мен на най-първия ми час при лекар, защото в Англия се тръгва от личен лекар, който те препраща към трансджендър клиника. С нея сме на „той“, тя ме нарича „той“ от много отдавна. Даже в момента ми е много странно, защото като се обърна назад и ми изглежда толкова отдавна и се чувствам ся-

каш винаги съм бил „той“ и никога нищо друго. Не мога да повярвам, че съм минал през всичко това. Даже в момента се опитвам да се сетя как съм се чувствал и какво ме е наранявало. Не ме боли, вече нищо не ме боли от цялата тази история. Всеки път, когато споделиш с някого, че си си транс, е особено. Като цяло винаги се подготвям в най-лошия случай човекът да ме отхвърли и да не иска да има нищо общо с мен. В последно време се замислям дали не трябва да бъда по-отворен за това кой съм. Може би това, че досега не съм бил толкова открит за факта, че съм си сменил пола, е било повече защитна реакция. Знаем за случаи на хора, които са станали обект на насилие, били са пребити и така нататък. Да си си сменил пола може би е малко по-лесно от това да си обратен. В момента аз изглеждам като едно ниско момче и не държа всички да знаят подробностите. Разбира се, приятелката ми трябва да знае, че съм си сменил пола, защото няма как да не знае. В обществото се представям като мъж, държа се като мъж и... не знам, може би щеше да е по-трудно да се скрия, ако бях гей.

Това, което правиш в момента - да разкажеш тази история - е точно обратното на това да се скриеш. Това е невероятна смелост да застанеш с името си. Не те ли е страх?

Единственото, което ме притесни, като си дадох сметка, че моята история ще бъде публикувана, беше, че в един момент ще искам да се върна в България, за да правя кино, защото аз това правя. Но от известно време се замислям за това дали да не разкрия пред света кой съм и повече хора да научат, че съм си сменил пола. Да, разбира се, има притеснения. Като цяло съм доста предпазлив, когато се прибирам в България. Засега само веднъж се е случвало едни момчета с голи глави да крещят след мен „гейче“, защото ходех с жълти къси панталони в центъра. Беше много смешно, защото решиха, че съм гей, просто защото носех жълти панталони. Единственото, от което ме е страх, са подобни ситуации. Но въпреки страха си заслужава, защото е полезно за хора в България, които се чувстват притиснати и в невъзможност да направят крачката, която аз съм направил. Може би това е голямата причина да проявявам тази смелост в момента.

Евелина и Милена

В името на детето

Правен казус

Консултация относно законодателството в Европа във връзка с изнасяне на дете от едната партньорка с генетичен материал от другата

Разкажете ни за вас - с какво се занимавате?

М: Работим във финансова институция. Аз съм мениджър и Евелина също работи там. Сега е в майчинство, но идва от време на време да помага.

Вие сте колеги?

Е: Да, в последната ми месторабота, преди да родя.

Разкажете ми малко повече за вашето запознанство.

Е: Аз съм четири години по-голяма от нея. Запознахме се в София в Студентски град. В едно заведение „Чадъра“, сигурно го знаете. Тя беше дошла в София за 20 дни от Бургас. И така просто се случиха внезапно нещата. Аз много се влюбих.

М: И аз (смее се), и аз.

Е: Минаха ѝ 20-те дена и тя се прибра в Бургас. Аз не можех да издържа така. Тогава реших да променя живота си и тръгнах към Бургас.

Това, предполагам, не е лесно нещо?

Е: Не, не е. Даже моите приятелки от детството, които останаха в София, ми се възхищаваха на смелостта да стана и да тръгна, при положение че познавам човека от броени дни. Но аз просто много се влюбих наистина, ама много, много. Летях, не стъпвах.

Кое е първото нещо, което си казахте, като се видяхте?

Е: Ами тя закъсна, като се видяхме на първата среща. Сигурно един час

закъсня, никога няма да го забравя.
И постоянно ѝ го натъртвам.
(Смят се.)

Един час не е малко закъснение за първа среща.

Е: Да, обаче аз бях търпелива. На всичкото отгоре дойде по анцуг, като батките. Дойде с анцуг „Адидаас“ и маратонки „Адидаас“, а аз се бях облякла с грижа. Но просто беше много красива – тя и сега е красива – и не посмях нищо да кажа. Това беше преди осем години, май месец.

Осем години е доста дълъг период от време. Промениха ли се отношенията ви и по какъв начин? Как се промени ежедневието от началото досега?

Е: Много! В началото на една връзка, нали знаете, всичко е розово, емоции бушуват. Лятото – море, дискотеки, после започват работа, битовизми, смяна на една квартира, втора квартира. Всякакви трудности сме минали.

През какви трудности трябваше да минете?

М: Финансови. И сблъсък на характери. Ние твърде рано заживяхме заедно, което хем е хубаво, хем лошо се оказа, тъй като характерите ни са доста различни.

Е: Коренно различни сме!
(Смят се.)

Дайте ми пример.

М: Аз съм много отворена, приказлива, обичам хора, докато тя е доста по-затворена, не се доверява лесно.

Е: А и не само това. Баба ѝ много я е глезила, свикнала е на манджи. А тя не можеше да готви. Това беше проблем. (Смят се.) Вече може!

Вие имате сключен брак. Колко време ви отне от началото, когато станяхте двойка, до момента, в който се решихте на тази голяма стъпка. Голяма, особено като се има предвид мястото, където живеем.

Е: Запознахме се през 2012, някъде след третата година започнахме да обмисляме да имаме дете. Начинът, по който смятахме да го имаме, беше много сложен и труден в България /замисълът на момичетата е яйцеклетка от едната да бъде оплодена с донорски материал и полученият ембрион да бъде трансфериран на другата; така Евелина ще износи и роди дете с ДНК на Милена - бел. ред./ През 2016 г. се свързахме с Венета Лимберова. Миленка рови из интернет и намери младежката организация „Действие“.

М: Видяхме се в София. Обяснихме им каква е нашата идея. Те казаха, че дотогава не са имали подобно запитване. Малко ги изненадахме, но Венета каза, че има приятелка в Испания и ще провери. Предупредиха, че реализацията ще струва много, много пари, а ние на онзи етап ги нямахме.

Е: Но се амбицирахме. Даже смегахме квартирата с по-евтина. Казахме си, че ще спестяваме, за да постигнем тази мечта. И след две години, събрахме нужните средства, култивирахме нужните емоции, търпение, нагласи и постигнахме целта си. Мечтата си.

Какъв е пътят всъщност, бихте ли разказали малко по-детайлно историята от вземането на решение до събдването на мечтата?

След две години, събрахме нужните средства, култивирахме нужните емоции, търпение, нагласи и постигнахме целта си. Мечтата си.

Е: Опитавме в България, но тук този метод не е разрешен. Питахме близки в Гърция, там също не беше разрешено. Мина време, изчакахме, беше много емоционален период. И след това, в Испания вече, аз се свързах с моя близка от миналото, която прие да ни помогне. Каза, че трябва да сме женени, за да може в клиниката да направят процедурата, и започна да събира информация как точно стои въпросът за нас като български граждани. Първото условие беше да отидем до Валенсия и да си направим адресна регистрация там. И да подадем документи за брак.

Моята позната (тя е грузинка, омъжена за българин) ни направи огромна услуга, като ни регистрира на своя адрес. След което подадохме документите. За български граждани е доста лесно. Одобрението от испанските служби отнема до три месеца. Винаги ще казвам, че на нас Господ ни помогна. Изключително бързо и лесно ни се случиха нещата наистина.

Горе-долу след месец ни се обадиха с новината, че имаме дата за брак. В Испания те ти дават дата. На 9 февруари 2018 сключихме брак.

М: На 10 февруари отидохме в клиниката, почти на бегом, и задействахме процедурата.

А самото сключване на брака как мина? Дойдоха ли гости, роднини? Имаше ли празничен ритуал?

М: Нашата единствена цел беше само да сключим брак, за да можем да имаме дете. Обаче нашата позната – пак казвам, Господ ни я изпрати, тя направи този ден изключителен празник, въпреки че нашите роднини не можах да дойдат.

Е: Бяха се подготвили: торта, маса, трапеза. Аз, естествено, бях с бяла рокля. Имахме два булчински букета. Невероятно! Тя наистина се погрижи събитието да не е просто един подпис и едно слагане на халки, а наистина да го усетим като сватба.

М: Подариха ни първа брачна нощ – бяха ни взели хотелска стая, бяха украсили с цветя във формата на сърце. И бяха написали нейната буква и моята.

Е: Като по филмите.

М: И шампанско ни бяха оставили.

Звучи толкова романтично.

М: Да, да. Романтично беше наистина.

Казахте, че сте искали да сключите брак максимално бързо, за да можете да задействате процедурата по това да имате дете. Колко труден е този път в Испания? Имали освен финансовата трудност, за която вече споменахте, някакви други перипетии примерно, които не сте очаквали, или някакви уроци, които научихте, които също така не сте знаели преди това? Как става това нещо изобщо?

Е: Първият проблем е с езика. На-

ложи се нашата позната и дъщеря ѝ да са постоянно с нас, за да ни превеждат. Вторият проблем беше да направим изчисленията така, че Миленка да бъде в Испания на първия ден от месечния си цикъл, за да могат да направят процедурата. Защото след като се оженихме и подадохме документите в клиниката, ние се прибрахме в България.

М: Да, сложно е откъм билети, логистика.

Е: Друго: Милена има страх от инжекции. И по време на генетичните изследвания ѝ откриха тежка форма на анемия. И пак емоционален срив. Трябваше да се преживява и това. Като цяло най-големите проблеми са емоционални. Психиката ти трябва да е много корава.

Вече имахме девет ембриона. Милена си свърши работата в Испания. Оттам поех аз.

Аз пък трябваше да съм в Испания в последния ден от моя цикъл и веднага да отида в клиниката. Направихме процедурата, сложихме два ембриона с ясна мисъл, че може да имаме близнаци. Но решихме да са два, за да е по-сигурно.

Вие ли си избрахте донора?

Е: Да. Там не дават снимка. Избираш по цвят на очи, коса, определени характеристики. Избрахме лесно. Нали при нас яйцеклетката е нейна, на Милена – искахме донорът да прилича на мен, тоест да е с кестенява коса, със сини очи – аз съм със сини очи и бяла кожа. Като националност избрахме испанец.

Споменахте много пъти своята по-

зната, която живее в Испания. Несъмнено тя е един от хората, които са ви оказали невероятна подкрепа, включително емоционална.

Е и М: Да!

Намерихте ли подкрепа в целия този процес от семействата си, близки приятели?

М: Емоционална подкрепа – не, но финансово ни помогна баща ми.

Е: За мен лично емоционалната помощ е най-важна, пари все отнякъде ще се намерят. Нашата позната в Испания ни помогна най-много. Но благодарим и на бащата на Миленка.

М: Всичко се оказа малко по-скъпо от очакваното и парите не ни стигнаха.

Семействата ви как приеха идеята, желанието, мечтата ви да имате дете?

Е: Аз не казах на моите родители. Сега са наясно. Много добре знаят с кого живея толкова години. Те са по-възрастни и не им казах. Бях казала единствено на братовчедка ми, която чувствам близка като майка, като приятелка, като сестра, като всичко. Тя ме подкрепяше. Но на тях не им казах. Те разбраха чак сега, когато се роди детето. Научиха цялата истина. Това, което разказваме на вас, миналата година го казах на майка ми. Сега го казах и на баща ми и той не го прие много добре. Вече три месеца не ми говори.

М: Майка ми беше болна. Тя почи-

на малко преди да се роди малкият. А баща ми знаеше цялата истина и ни подкрепи много. Знаеха той и неговата половинка и никои друг.

Разкажете ни за детенцето.

Е: О, голямо щастие!

М: Да го докарам ли?

Е: Той е много сладичък, много е усмихнат. Сами, патенце! (Смее се.) Хей ръчички, хей ги две!

На колко е, колко е голям сега?

Е: На година и два месеца. Не се пуска да ходи, но обикаля с една колечка, уокър се казва. Иначе е малко предпазлив, не иска да се пусне. Те испанците са малко мързеливи. И Милена е такава, ленива, та отдавам го на това нещо, че не се пуска да ходи. Но е голямо щастие! Това е най-хубавото нещо. Освен това Милена присъства и на раждането. Голяма емоция беше.

Разкажете ни за това. Вие какъв процес минахте? Трябваше в частна клиника да родите или как се случи това?

Е: В държавна. Окръжна болница в Бургас, тя е най-голямата болница в града.

М: Разпитахме доста за лекари. И се оказа, че точно в държавната болница са едни от най-добрите и самото отделение е добро. Имат голямо отделение по неонатология и затова беше най-логично да изберем нея. Не че имаше голям избор, де. Мислихме и за София. Един лекар ни уплаши по време на бременността.

Е: Единствено това не харесвам в Бургас – понеже е малък град, няма специалисти. Хората бягат от тук. Отиват в чужбина или в София. А некадърни лекари идват да практикуват в Бургас. В шестия месец ни казаха, че нашият мъж има синдром на Даун. Даже тогава звъннахме на Вени, плакахме, страдахме, голяма емоция.

М: И нашият лекар беше малко неподготвен. Каза ни: "Ами, ако е така, трябва веднага да правите аборт".

Е: ... Да предизвикваме раждане, аборт и някакви страшни филми. Много тежко го приехме. Ходихме на един преглед до София. После още един. Наистина София си е София.

Безкрайни благодарности на една изключителна лекарка от клиника „Надежда“ – Жени Панайотова. Там също правят ин витро процедури. Жени Панайотова каза, че докато не види плода, всичките му органи, няма да си сложи подписа на документа. Тук в Бургас прегледът ми беше няма и 20 минути, а в София прегледът продължи осем часа. Това, понеже Самито се беше завъртял. Аз трябваше да ходя да скачам. И така. Още една голяма емоция по време на бременността.

Как в болниците и клиниките приемат факта, че вие сте еднополова двойка, която има дете?

М: Нормално.

Е: Да, много нормално. Лекарите не ги интересува. Още като отидох за първия преглед при този ле-

кар, заставах и му казах абсолютно всичко. Защото за мен това е много важно. Ние сме платили много висока цена (и не говоря за парите), за да имаме дете, и аз държа моят лекар да е внимателен и без предразсъдъци. И споделих с него всичко. Казах му за нас, за детето, за ин витро, за Испания, абсолютно всичко. Той ни прие много добре. В лицето на нашия лекар срещнахме изключително отношение.

Как стигнахте до правната програма на „Действие“?

Е: Миленка ги откри някак в интернет. Направихме среща, на която изумени изслушаха идеята ни как смятаме да имаме дете. Тогава Вени каза, че ние сме първите, които се обръщат към тях за такава помощ, за съдействие да имаме дете по този начин. Лошото е, че в България единствено аз се водя майка на детето, докато в Испания и двете сме майки. В България по документи само аз съм родител. Поискахме съдействие от бащата на Милена. Той се съгласи да припознае детето.

М: И сега аз се водя сестра на детето.

Е: Да, много тъжно. Нашата скапа на държава.

Освен с този тип проблеми, сблъскали ли сте се с дискриминация или неразбиране от страна на други институции у нас?

Е: Никога. Не се е случвало. Даже на педиатърката на детето още при първия преглед отидохме тримата и ѝ казах: „Само да ви предупредя, и двете сме майки.“ Тя отговори: „Добре, няма проблем.“ Дори пре-

ди да го има Самуил, никога не сме срещали някакъв вид дискриминация, например да ни сочат с пръст „Тези са гей. Тези са лесбийки.” или нещо такова.

М: Може да е ставало зад гърба ни, но в лицето – никога.

Е: Зад гърба ни може да се говори, цял Бургас ни знае вече. (Смеят се.) Но в очите така директно никога не сме срещали дискриминация. За мен е най-важно как ние двете ще отгледаме и възпитаваме това дете. От обществото не се притеснявам. Стига детето да е подготвено за всякакъв вид облъсъци. Той сега е малък, но е много важно в каква среда ще израсне. То е ясно, че ще срещне някакъв вид агресия или обиди, но ще се постараем да го предпазим възможно най-много.

Какво смяташ е най-трудното или най-важното нещо, на което трябва да научиш едно дете?

Е: Да бъде добър човек. Това е най-важното за мен. Даже съм сто процента сигурна, че Милена и тя това ще каже. Кое е най-важното да научим Сами?

М: Да е добър човек.

Е: (Смее се.) Не съм я гледала. Нали видяхте!

Какво очаквате от правната програма на „Действие”, от какъв тип помощ бихте имали нужда?

Е: Единственото, върху което искам да се наблегне, е узаконяването/признаването на еднopolовитe бракове. Тоест, „Действие” да

насочат силите си натам. Защото това наистина е огромен проблем, най-сериозният. Ако утре ме блъсне кола, Милена няма да има никакви права над детето. Другото, което ще искам от Вени и от Деница, е съдействие да си сменя фамилията. Искам да взема фамилното име Атанасова, както синът ни се казва Самуил Атанасов.

Досега не сме водили дела. Тук в Бургас, когато трябваше да подготвим документите, които ни искаха испанските служби,

шефката на администрацията в общината ни издаде декларация, че с Милена живеем на семейни начала. Тази декларация беше с печата на община Бургас.

Ужасно съжалявам, че имам абсолютно всички документи, само тази декларация липсва, нямам и копие от нея. Толкова ме е яд, защото това е наистина много голям коз. Общината тук ми дава документ, че аз живея на семейни начала с друга жена. И то с печат! Наистина много хубав документ. И не знам дали благодарение на него ни се случиха така бързо нещата.

Лорън, Вику и Ей Джей

Не без дъщеря ни

Правен казус

Битката на две майки срещу отказа на Столична община, служба ЕСГРАОН, да приложи закона. Този отказ лишава двегодишната им дъщеря от ползване на личен лекар, детска градина и право на престой в родината ѝ.

Л: Името ми е Лорън и съм от Съединените щати. В България съм от близо три години. С Вики сме заедно от около десет години, женени сме и имаме красива дъщеря – Ей Джей. Аз съм от Денвър, там средата е много спокойна, хората са добронамерени към гей общността. И мисля, че това обяснява в голяма степен защо аз самата съм спокоен и сговорчив човек и искам да живея на място, което е такова.

В: Аз съм родена в България. Заминах за Щатите, когато бях на 19 години. Може да се каже, че голяма част от съзнателния си живот прекарах в САЩ. С Лорън решихме да дойдем в България, честно казано заради нея, аз не исках да се връщам. Това е моята страна, обичам я, но в същото време знам какви са проблемите. Но все пак това е моят дом и решихме да останем. Радвам се, че се върнах.

Как се запознахте?

В: О, това е много трудна за разказване история – срещнахме се в бар.

Л: Да, в гей бар, представяте ли си...

В: В гей бар във Вегас. По това време и двете живеехме във Вегас. Забавното е, че моята работа беше точно до нейния апартамент, но никога не се бяхме виждали. По това време разнасях пица и се случи да доставя до нейния апартамент, но и тогава не се срещнахме. И все пак, десет години по-късно – ето ни заедно. След Вегас се преместих в Денвър при нея и сега сме в България.

Значи вие сключихте брак в Щатите?

В: Да, в Щатите, през 2019 г.

Л: Бяхме сгодени около 4-5 години преди това и най-накрая подадохме документи миналата година.

Само за съпоставка между тук и там – труден ли е процесът по сключване на брак в САЩ?

Л: Не. Гей браковете бяха легализирани в Колорадо /щатът, чиято столица е Денвър – бел.ред./ още преди да бъдат легализирани в целите Съединени щати /през 2015 г. – бел.ред./

В: Сега там е много лесно, но и преди това хората имаха опции, например съвместно съжителство. Ние, примерно, бяхме с нещо като такъв статут. Друг вариант беше т. нар. граждански съюз. Реално разликата между тези опции и брака е това, че сега действително имаме абсолютно същите права като всеки друг. Това включва законите за имиграция, данъчно облагане, всичко. Защото при съвместното съжителство и другите такива варианти има известни ограничения. Бракът си е брак.

А каква е ситуацията в България, институциите в страната признаха ли брака ви за валиден?

В: Изцяло не. Аз смених името си, взех фамилията на Лорън. И сега имам реално две имена. Аз съм Виктория Мичнър в САЩ, а в България съм Виктория Илич.

Л: С два документа, които вървят в двете държави.

В: Венета и Деница ми помагат да сменя името си в България, но не мисля, че цялото това нещо трябва да е толкова сложно. Имам предвид, че аз съм с двойно гражданство и трябва да мога да имам едно име, а не пет различни паспорта с пет различни имена, в това няма логика.

Защо потърсихте помощта на правната програма на „Действие“?

Л: В началото, когато дойдох тук като турист, трябваше да измисля начин да остана за по-дълъг период от време. Защото въпреки че с Вики бяхме двойка, още не бяхме женени, аз нямам никакви права чрез нея в България. Първоначално се срещнах с Деница и тя трябваше да ми помогне с документите за имиграция. В крайна сметка си намерихме адвокат, който специализира в имиграционно право, който не работи към правната програма, а „Действие“ ни помагаша със странични неща като подготовката за бебето, защото тогава вече знаехме, че ще се опитаме да създадем семейство.

Свързахме се през фейсбук, мисля. С Вики започнахме да посещаваме събитията им и мисля, че това беше моментът, в който си казахме „добре, имаме нужда от помощ“. Към онзи момент имах идея как да остана в България за една година. Но всяка година трябва да подавам документи за оставане тук отново и отново. Реално не мога да работя тук, опциите ми за оставане се стопяваха, а вече имахме и Ей Джей. Тя е гражданин на САЩ тук, т.е. за всички тези затруднения имахме нужда от правна помощ.

В: Честно казано, в началото не търсехме нищо конкретно, бяхме намерили нещо като дупка в закона, чрез която да помогнем на Лорън да остане в България легално. Но когато бебето се появи, си казах, че институциите трябва да я признаят за моя дъщеря, затова и ни трябва помощта на правната програма на „Действие”.

Разкажете ни за юридическите битки, които водите в момента.

В: Историята накратко – решихме да имаме бебе. Решихме също да я отглеждаме тук, просто защото е много по-евтино. В САЩ здравеопазването не е финансово достъпно, за нас би било невъзможно да се справим там. Ей Джей се роди в САЩ, за да бъде вписана и аз като законен родител, нищо, че не съм биологичната майка.

Затова решихме да се върнем в САЩ, там се оженихме и там бях вписана като законен родител в акта за раждане на Ей Джей. В очите на американското правителство няма разлика в статута на родителство между мен и Лорън, въпреки че тя е тази, която е родила Ей Джей. Когато се върнахме в България, се опитахме да регистрираме Ей Джей като моя дъщеря – представих акта за раждане от Щатите, всички правни документи. Отказаха ми, защото не съм биологичната майка. Това е единият правен казус.

Другият – не мога да сменя името си. Също така не разпознават Лорън като моя съпруга. Това създава много затруднения – Ей Джей няма издадено ЕГН, няма достъп до личен лекар, няма права тук, тя просто е

американски гражданин.

Как вървят делата, на какъв етап са?

В: Първо, подадохме документи към общината, те ни отказаха. Даже, по-точно, не ни отказаха, просто не ни върнаха отговор след месеци чакане.

Сега отново подадохме документите с помощта на Дени и Венета. Чакаме. Година и половина и още чакаме. В крайна сметка ситуацията е тъжна. Аз съм български гражданин, искам да остана тук, вярвам, че съм способен човек и водя още двама души, които могат да донесат много на България. Най-лесно е за нас просто да си вземем багажа и да се върнем в САЩ. И да не се разправяме с всички тези проблеми. Но

и двете вярваме, че България е хубаво място за живеене и може да се промени за добро. Ако всички ние направим нещо по въпроса.

Бих искал да поговорим повече за това как и дали България е добро място за живеене. Има няколко големи въпроса, които са важни при такъв разказ. Един от тях е дали смятате, че би имало натиск или рискове за вас, когато разкажете историята си публично в това общество.

В: Първоначално бях против идеята да говорим публично, ако трябва да съм честна. На първо място, заради семейството ми. Както казах, аз съм живяла тук, израснала съм тук, наясно съм с рисковете. Били са ме в Борисовата градина, не само защото съм гей, но и за да ми откраднат обувките. Знам колко опасно може да бъде тук и си мислех: „Не искам

Мисля, че е изключително важно да се бориш и да защитаваш правата на семействата и няма причини да бъдем третирали по различен начин от когото и да било.

да излагам семейството си на риск”, но когато бебето се роди, си казах: „Не, това трябва да се промени, тя е моя дъщеря и искам да бъде разпозната като такава”. Лорън винаги е била готова да даде публичност на случая, но за мен беше в някакъв смисъл вътрешна битка. Сега съм на мнение, че това е правилният път, трябва да разкажем историята си, хората трябва да чуят за този вид проблеми. Сигурна съм, че ще срещнем омраза и неразбиране, но...

Л: Когато живеех в Денвър, бях много активна в един ЛГБТ център, бях доброволец, всяка година подкрепях прайда там. Мисля, че е изключително важно да се бориш и да защитаваш правата на семействата и няма причини да бъдем третирали по различен начин от когото и да било. Затова искаме да постигнем това и тук, дори да е опасно и трудно. Разбира се, не говоря езика, така че не долавям нюансите. Ако гледам новините, например, няма да разбере ужасната омраза, която често е между редовете. Може да се каже, че съм късметлийка в незнанието си. Но в същото време не може просто да се стои със скръстени ръце. Просто не може.

Какво можете да ни кажете за подкрепата, на кого разчитате да ви помага в тази борба – семейство, приятели, и как това се отразява на тях?

В: За щастие моето семейство ни подкрепя, те обичат Лорън, обичат Ей Джей. Приятелите ни също са изключително подкрепящи.

Л: Смятам, че има много хора в общността, които не са в светлината на прожекторите, така да се каже, които обаче ни подкрепят дори само като споделят историите си с нас и така ние можем да се учим от опита им. Има и много хора, които биха ни защитили, ако нещо се случи на улицата, например.

В: Вярвам, че до голяма степен сме се обкръжили с добри, разбиращи хора. Не съм живяла тук през последните 12 години, така че се чувствам в някакъв смисъл като външен човек. Но пък има социални мрежи, мога да прочета негативните коментари, които хората оставят. Давам си сметка колко много омраза съществува към гей хората в българското общество и то не само гей хората, а спрямо всички, които са различни от мнозинството.

Виждаш ли промяна в настроението за годините, през които не си живяла тук?

В: Нямахме ме 12 години. Мисля, че има промяна, но, откровено казано, се надявах да е по-съществена. Виждам външни промени. Градът – аз съм от София, например, се е развил толкова много. Вече има толкова различни хора, от различни етноси, от различни държави и т.н., но манталитетът на хората в България не се е променил особено много. Донякъде е там, където беше през 90-те.

Това е малко страшно, нали?

В: Това казвам и аз. Примерно, мисля, че младите хора са по-отворени и с по-малко предразсъдъци,

по-прогресивни, пътуват повече, живеем във времето на интернет, така че има много повече информация. Но дори при тях виждам, че донякъде са заседнали в стария начин на мислене. Някои неща, които казват, някои неща, които правят...

Л: Някои коментари...

Какви коментари?

Л: Не бих казала, че са само срещу queer общността: чуват се много расистки коментари, най-често насочени към ромската общност. Дори хора, които са привидно прогресивни и добронамерени, пускат такива реплики. Нямах представа за хората, докато не излязат от зоната си на комфорт, и тогава наистина чуваш какво мислят за определени неща.

А какво смятате за ЛГБТ общността тук, мислите ли, че има силна общност, намирате ли подкрепа от нея?

Л: Понякога. Не бих казала, че общността е много силна, защото е изключително малка. И е, как да кажа, несвързана. В САЩ принадлежахме към много по-силна общност, а там нямаше толкова много неща за вършене като промяна в закони. Борбата често се изразяваше в това просто да се съберем, да сме заедно. Тук много хора все още са анонимни, някои се страхуват дори да ходят по улицата, на други все едно не им пука достатъчно, за да защитят действията си, когато кажат: „Хайде да се борим с несправедливостта!“, и след това – къде са, защо ги няма на важен протест, примерно?

В: За да сме честни, ние не познаваме толкова много хора от общността тук, но от това, което сме виждали, нямаме впечатление за особено силна общност. Били сме на няколко протеста. Аз бих си представила, че хората тук ще са по-гневни, ще излизат масово да изразяват мнението си. Обаче не. На протеста в подкрепа на Лили и Дари имаше сто души. Венета каза, че това е добро присъствие, но за мен изглеждаше сякаш едва има хора. Очаквах повече.

Л: За сравнение ще спомена Денвър, защото това е мястото, където съм живяла най-дълго: когато бракът стана равностойно право за всички, се проведе публично празненство в столицата и там имаше хиляди хора, направо нереално. А беше някакъв следобед. Хората спряха това, което правеха, и отидоха. Тук ми се струва, че е по-лесно да излезеш от работа, бих очаквала, че ако има нещо наистина важно, хората ще се появят. Но не виждам да става така.

Тук наистина има много апатия и социалните каузи трудно намират подкрепа. Това е нещо, за което исках да поговорим. Има институционални и законови бариери, но до голяма степен въпросът опира до обществено мнение. Какво трябва да се направи, за се променят то?

В: Гей общността в България е много малка, затова и няма как да промени нищо сама. Въпросът, по който мисля, е как да спечелим хетеросексуалните хора на наша страна. Смятам, че става въпрос за маркетинг

Гей общността в България е много малка, затова и няма как да промени нищо сама. Въпросът, по който мисля, е как да спечелим хетеросексуалните хора на наша страна. Смятам, че става въпрос за маркетинг и ползване на социалните мрежи по-активно за по-общо информирание на мнозинството от хората защо определени неща трябва да се променят.

и ползване на социалните мрежи по-активно за по-общо информирание на мнозинството от хората защо определени неща трябва да се променят. Някак да го припознаят като свой проблем, особено когато не се отнася пряко за тях. Защото хората се интересуват от това, което персонално ги засяга. Как да направим така, че средностатистическият човек да се почувства засегнат от това, което засяга мен? Друга причина, поради която решихме да разкажем публично нашата история – ние сме млади, приветливи, имаме бебе. Може би, хората, които разберат за нас, ще ни харесат и ще си кажат: „Абе, това не е страшно, не е нещо, което трябва да потулваме, става дума за бебе“. Ако ги накараш да те харесват или историята ти ги докосне емоционално, вярвам, че повече хора ще се включат в каузите. Но не можем да постигнем това, ако гей общността е малка или пасивно чака нещо да се случи. Трябват ни повече съюзници, не само от гей общността.

Л: Съгласна съм, но мисля, че освен това има и друго. Българите, с които съм се срещала тук, като се запознаят с нас като с двойка, са много добронамерени. Като чуят историята ни, като се срещнем очи в очи, всички казват: „О, вие сте гей двойка, супер!“, и няма проблеми. Но трябва да те познават лично. Ако не познават хора от общността лично, те са откъснати от тези проблеми. И ще виждат разни знаменитости, като любимия ми певец – Азис (смях), който е... дори не знам... но ще имат един-единствен образ какво представлява queer човек. Тази пред-

става не е реалистична. Не гледам българска телевизия и затова не знам как и дали има репрезентация на общността. Ако хората познават някого лично, те си казват: „Това не е страшно, вие не сте страшилища“.

Има разлика наистина. Когато хората се срещат неформално, имат тази позитивна реакция. От друга страна, има представители на властта в България с все по-крайно десни послания, които постоянно изпращат посланието: ЛГБТ хората, ромите, бежанците и т.н. са проблемът с нашето общество.

В: Чувала съм такива коментари за всякакви чужденци: „Защо са тук, взимат ни работата!“, но това е може би световен процес, навсякъде политиката отива все повече в крайното дясно. Хората просто се страхуват от различията.

Може ли да кажем, че част от причината да излезете с историята си публично е, че искате обществена промяна?

В: Да. Както казах, аз обичам България и ми се ще тя да стане по-добро място за живеене. Може би звучи неубедително, но наистина вярвам, че може да стане по-добре за всички. Много неща могат да се подобрят, не става въпрос само за това дали нашият брак ще бъде признат, например. Не ми се иска да казвам, че българите живеят в потисничество, но определено са много депресирани. И си мисля, че хората могат да бъдат събудени и да започнат да търсят промяната, която искат да видят. Мнозина си казват: „Така или иначе нищо няма да

се промени, защо да се мъча”.

Л: Има пораженческо отношение тук, като става въпрос за конкретни политики и политиката като цяло.

Да се върнем на правните битки, свързани с Ей Джей, защото ми се струва, че това е най-важната част от темата. Особено притеснително е това, че тя не е здравно осигурена. Как се справяте в случай, че се разболеете?

В: За щастие имаме финансовата възможност при нужда да посетим частен кабинет, но ако не беше така, не бихме имали друга опция. Скъпо е.

Л: Само посещението излиза почти 100 лв., и това е само за преглед. Беше се разболяла, течеше ѝ носът и кашляше. Ние сме родители за пръв път и, разбира се, се притеснихме и я заведохме на лекар. Десетминутен преглед струваше 100 лв. Естествено, парите са без значение, когато става дума за нейното здраве, но тя трябва да има правото на педиатър като всяко друго българско дете.

Ако нищо не се промени и вие решите да останете, имате ли представа пред какви проблеми ще сте изправени, когато дойде време да тръгне на училище, например?

В: Не мисля, че ще има право да посещава държавно училище, защото няма ЕГН. Не сме планирали толкова далече. Но знам със сигурност, че за детска градина не може да става и дума, освен ако не е частна. За училище не знам, но предполага-

гам, че ще е същото – единствено в частно училище. Но какво правиш, ако не можеш да си го позволиш? Всичко това създава условия, които правят много трудно оставането на хора като нас в България. Ние имаме план „Б”, винаги можем да се върнем в САЩ. Ами онези, които нямат избор?

Л: Става дума за лекар, детска градина, училище – все насъщни неща, до които трябва да има достъп. Да кажем, например, че на мен ми се наложи да бъда приета в болница и не мога да се грижа за Ей Джей, Вики няма законово право да си вземе болнични, за да я гледа. Другите родители имат на разположение нещо като 60 дни годишно, ако детето им се разболе.

В: Не мога да взема болнични, не мога да изляза по майчинство. Не мога да направя нищо, ако детето ми се нуждае от мен. Държавата не ме вижда като неин родител. Не се моля на държавата да ми дава нищо. Дори и ако получим акта за раждане и аз съм вписана в него, няма да си взема отпуск по майчинство, не се опитваме да източваме пари. Просто искаме Ей Джей да бъде призната като мое дете. Ако нещо се случи с Лорън, какво ще правим?

Л: Ако нещо се случи с мен и Вики реши да остане тук Ей Джей, като американски гражданин трябва да подава документи за оставане в страната година за година.

В: Ще трябва да я осиновя, но как да стане, след като по американското законодателство аз съм ѝ родител?

Срещате ли вече някакви реакции, откакто водите тази битка? Коментари?

В: Да, предимно във фейсбук, не лице в лице. Мисля, че хората се плашат повече или са по-резервирани да казват какво наистина мислят в лицето ти. Но във фейсбук съм виждала ужасни коментари. Един човек беше написал, че нямам право да наричам себе си майка на Ей Джей, трябвало да ѝ бъда нещо като „леля“ или далечна роднина. Това ме нарани ужасно. Но, да, хейтът е предимно в социалните мрежи, на живо или не познаваме такива хора, или хората не желаят да ни кажат нещо такова директно. Кой знае, може и да говорят зад гърба ни.

Л: Има и една голяма разлика. В Щатите ходим по улицата и се държим за ръка, можем да се целунем по бузата. Тук не правим това, не публично, не в парка. Освен може би ако сме в голяма група или с приятели. Което е жалко.

Т.е. това е съзнателно решение, което сте взели?

Л и Д: Да.

В: Ние пътуваме доста. Преди да дойдем в България, прекарахме около година, обикаляйки Азия, Индия, много държави, в които очевидно да си гей не е прието. Бяхме съвсем наясно с този тип поведение и то се пренесе и тук.

Страх ли ви е понякога?

Л: Не ме е страх да ми се разкрещят или нещо такова. Но се плаша, че биха се опитали да навредят на

Ей Джей или да я вземат, понеже ни виждат като негодни да сме нейни родители, защото сме от един и същи пол.

В: Не знам от какво ме е страх. Никога не знаеш кой ходи зад теб по улицата, не знаеш кой ще те види и какво ще направи. Гледаме да сме предпазливи, за да не съжаляваме после.

Сега чакате решение в съда?

В: Чакаме решение на съда за смяна на името ми. Подадохме и документите за акт за раждане на Ей Джей, което означава, че искаме институциите да признаят, че аз като български гражданин имам дете и то също трябва да бъде признато за български гражданин. Чакаме решение.

Най-важното е Ей Джей да бъде призната като мое дете. Но това може да доведе до друг проблем – биха могли да ме впишат като самотна майка в българския ѝ акт за раждане, което значи, че след това ще трябва да обжалваме в съда и да поискаме Лорън също да бъде вписана, защото и двете сме родители на Ей Джей.

Л: Това би било непълно решаване на проблема за нея, за Ей Джей, за да може да остане тук и да получи правата, които ѝ се полагат. И след това ще имаме поредното препятствие и ще трябва да измислим как да впишат и мен. В близкото бъдеще аз ще продължавам да подавам документи за престой за една година и ще трябва всяка година да се занимавам с тези документи.

Какво би станало, ако откажат престой?

Л: Ако кажат „не”, законово мога да обжалвам, но нямам идея за успеха на такъв ход. Знам, че мога да остана, докато тече процесът по обжалване, това ми дава допълнително един или два месеца. И след това може би ще мога да кандидатствам наново с посочване на друга причина. Но няма да лъжа и да си измисля някаква фиктивна причина да остана, искам да стоя тук легално. Но ако кажат „не”, ще трябва да си замина.

В: Законово има много специфични причини, които ти се дават като опция за пребиваване в страната. Едната е, ако имаш работа тук, ако искаш да започнеш бизнес...

Л: Ако си купиш недвижими имоти за над 1 милион долара – пари, които очевидно нямам. От реалистичните сценарии, може да останеш, ако си студент, което за мен би било много трудно. Не говоря добре български, затова единствената опция би била да отида в американския колеж, който е с условия като тези в Щатите, тоест би било финансово непосилно. Какви други причини са описани?

В: Ако имаш работа. Но никой не иска да наеме Лорън, защото работодателят ѝ трябва да мине през труден процес за сдобиване с разрешително за работа.

Л: Като доход тук, започнах работа на две места и този процес за разрешителното беше задвижен, но самите документи, които се искват тук, и тези в САЩ не са съвместими. Беше трудно и работода-

телите ми прецениха, че процесът е прекалено дълъг и скъп.

В: В общи линии искат документи, които имаме в България, но не съществуват в САЩ.

Л: И ако искам да започна работа, позицията, която съм заемала в САЩ, трябва да е в абсолютно същата сфера тук. Мисля, че за чужденци няма голям избор от професии – мога да работя обслужване на клиенти или като учител може би. Но не съм работила това в САЩ.

Звучи сякаш на всяка крачка пред вас изниква нова и нова преграда. Как се решавате да останете?

В: Нямам идея. Може би не сме особено умни...

Л: Наистина всичко звучи страшно негативно. Тръгнахме от Щатите, защото работехме нонстоп, започнахме да пътуваме и това продължи около година. Аз се влюбих в България, това е държавата на Вики, тук е семейството ѝ...

В: Също така тя обича ракия. (Смях.)

Л: Наистина обичам ракия. И не пия никакви подсладени, пия нормалната, домашна.

В: Хардкор

Л: Пия я с вода, обичам и баница. И ако можеш да се справиш с преудежденията, страната е много красива, хората са приятни, гостоприемни и добронамерени, като ги опознаеш. Тук имаме възможността да стоим вкъщи с Ей Джей, докато е малка, това би било непосилно в Щатите.

В: Мисля, че плюсовете са повече от минусите. Но понякога негативите стават толкова демотивиращи. Затова сме готови просто да си вземем багажа и да заминем. Последният път, когато отидох до общината да подам документите за акта за раждане на Ей Джей, те ми отказаха.

Л: И жената там се държа много грубо.

На какво основание ви отказаха?

В: Още първия път поисках писмен документ, в който е декларирано, че общината отказва да издаде акт за раждане на детето. Те просто отказаха. Служителката започна да говори за „хората като вас“. Много е вбесяващо как лица, които работят в държавни институции, могат да си позволят да се отнасят така, да са толкова непочтителни. Да са неефективни е едно нещо, но това другото, как? Кой им дава право? Те трябва да служат на обществото, но реално не го правят. Отношението беше много грубо. Затова има моменти, в които си казваме, че не си струва, и е уморително да не знаем ще бъдем или не в България след шест месеца, не можем да направим никакви планове.

Л: Дали се надяваме, че ще можем да останем? Абсолютно. Но има и голям шанс следващия път, когато изтече срокът ми на пребиваване, просто да ми кажат „не“. И това е тяхно право, това е в тяхната власт. Знаете ли, не искам да казвам „право“, просто имат властта да го направят. Сега моето семейство се опитва да идва тук да се виждаме.

За щастие имаме две много подкрепящи ни семейства. Но не можем да планираме семейна почивка на пример. Всичко е страшно ограничаващо. Сега искаме да декорираме стаята на Ей Джей, но си казваме, че май е по-добре да не го правим, защото може и да ни няма след няколко месеца. Такива неща са много обезсърчаващи

Какво ще правите, ако ви откажат смяната на името и издаването на акта за раждане на Ей Джей?

В: Ще обжалваме. Дори и да не сме тук. Ако нямаме законово право да стоим, няма да стоим. Но ще се борим.

Смятам за мое право Ей Джей да бъде регистрирана като мое дете и дори да отнеме 10 години, мисля, че това ще стане. Няма да се откажем.

Галя

За

светулките

и хората

Правен казус

Престъпление от омраза –
причиняване на лека телесна
повреда по хомофобски подбуди

Казвам се Галя Петкова. Държа единствения, доколкото ми е известно, лесбийски бар в България в съдружие с жената, с която бях 13 години. Вече не сме двойка, но продължаваме да работим заедно и сме много щастливи. Собственик съм и на заведението "65 светулки".

Разговаряме именно тук. Защо точно „65 светулки“?

Съвсем случайно. „65“ дойде от номера на улицата. „Светулки“ – като дойдохме да огледаме мястото, градината беше абсолютно дива и имаше буболечки. Оттам започнахме да се шегуваме: „буболечки“, „бабалюги“ и други подобни и накрая стигнахме до „светулки“.

Разкажи ми за единствения лесбийски бар в страната.

Първият, който аз направих преди много време, вече дори не помня – може би преди 25 години, се казваше „Б52“ и се намираще на „Дунав“ и „Искър“, но той не просъществува дълго, защото си смених приоритетите. След това със Зара решихме да направим „Есънс“ – той работи и до ден днешен, тази година ще стане на 17 години.

Ти си ветеран в този занаят. Как реши изобщо да се занимаваш със заведения?

Минала съм през всички възможни позиции в едно заведение – от мияч на чинии, помощник-готвач, готвач, сервитьор, барман, управител, въобще всичко. Дойде момент, в който реших, че по-добрият вариант е аз да казвам на хората какво да правят, а не обратното. Не беше лесно. Трябва да си платиш цената, да си се поблъскаш. Аз съм работила всеки божи ден в продължение на 15 години, без никаква почивка, за да стигна дотук. Просто трябва здрава работа и нещата започват да се подреждат в един момент. Винаги трябва първо да дадеш и после да получиш. А когато човек се движи в правилната посока, в собствения си коридор, нещата стават леко и лесно. Ако тръгнеш да се напъваш да правиш неща, които не са твои, естествено, не се получава.

Каква е твоята цел?

Моята цел е да съм щастлива, да разполагам със себе

си, с времето си, никой да не ми казва какво да правя, аз да избирам. И, ако сега реша, че тук времето е неприятно и вали, обаче на „Градина“ примерно, е хубаво, просто да запала колата и да отида там

Стигнала ли си до момента, в който можеш да си го позволиш?

За голяма моя радост, да. Благодаря на Господ, че ни подкрепя във всичко, което правим. Очевидно е нашето нещо, защото се получава, хората ни харесват, мястото ни стана прекрасно, смея да твърдя, че няма второ такова. Аз поне не съм виждала. Имаме много клиенти чужденци, които като дойдат и ахват, защото са обикнали много места, но такова не са виждали.

Как работиш с човек, с когото си бил в интимни отношения, но вече не си?

С много любов. Ние се познаваме отлично, все пак. Естествено, минахме през много драми, слава богу за кратко. Но дойде един момент, в който установихме, че сме взели каквото сме взели, научили сме някакви уроци – как да общуваме, как да бъдем заедно в това, което правим, и продължаваме напред. Стигнах до следния извод преди известно време – че ако има такова нещо като безусловна любов, то това е нашата любов. Защото въпреки че не сме заедно, ние сме семейство и продължаваме да си гледаме „децата“.

Когато става дума за „Есънс“, това едно от колко места в България е, които са открито gay friendly?

Нямам представа, не съм ги броила. Във всеки случай не са много. Нещата са малко по-различни от времето, когато ние започвахме. Преди 15 години тези жени нямаше как да отидат в нормално хетеро заведение, без да има проблеми – подигравки или дори побоища. Сега не е така. Сега поне хората, които ходят по заведения, са разбрали, че животът е малко по-шарен и има място за всеки под слънцето. Смятам, че интегрирането на младите гей хора в България е понапреднало. Говоря за заведенията, защото улиците са друго нещо.

Как се променят нещата в общия контекст на приемането на ЛГБТИ хората в България?

Да започнем с политиката. Политиката не е ориентирана по никакъв начин в подкрепа на общността. Всъщност, ние имаме всички задължения на хетеросексуалните хора и почти нито едно от техните права. Защото аз, примерно, може да намирам брака за излишен, но пък искам да имам възможността, ако реша, да го направя. Сестра ми, която е хетеросексуална, е щастливо разведена, брат ми, който е хетеросексуален, е щастливо женен, а аз не мога да се ожена, не мога се разведа. Това е абсурдно. Познавам много хомосексуални двойки жени, които имат общи деца, този въпрос също не е решен по никакъв начин. И се налага добри адвокати да правят еквилибристики, за да може, ако нещо се случи с едната от жените, другата да може да си гледа децата, а не да трябва да ходят в дом.

Това е политическата и институционалната страна, свързана с децата. На по-всекидневно ниво има проблеми дори в разпознаването на езика на омразата...

Проблемите са много. На практика ние нямаме нищо, това е истината. Всяка година се чудим ще има ли Прайд, няма ли да има, ще ни дадат ли да излезем на улицата. Това не е и „а“ в азбуката, това е преди „а“-то. Не знам хората дали си дават сметка, че се опитват да ни оспорват правото на съществуване, правото на личен избор. Аз излизам на улицата, за да кажа, че нямам твоите права. И ти не даваш аз да изляза, защото било парадиране. Как тогава аз да потърся правата си, какъв е начинът? Прайдът е започнал като протест. В България, за съжаление, продължава да е протест, но в много страни в Европа това е празник. Миналата година бяхме на Прайд във Валенсия. Целият град празнува, ама всички! И аз си казвам: „Добре, де, кога ще дойде това нещо в България, ние все едно живеем в каменната ера“. Надявам да съм жива, за да видя промяната с очите си тук в България.

Има ли позитивна промяна от първия Прайд досега?

О, да! На първия Прайд ми хвърлиха „Молотов“ на 2 метра от краката. Бях в първата редица, заедно със Зара и други хора. Има кадри. Фотографът е направил жестока снимка, от ниско се вижда как огън разцепва цялата улица на две. И ние сме отзад. Също, натръшкаха

нямам идея колко скинари по улицата, беше страшно. Полицайте свършиха нечовешка работа тогава, защото от всяка пряка излизаха скинари, по „Канала” от всяко възможно място извираха. Беше ад. Много се страхувахме тогава, след тези събития се чудехме дали да отворим и бара, защото те знаят и кои са местата. Но, слава богу, всичко мина и замина.

Това, което казваш – че от всяка пряка са изскачали скинари – е много интересно. Сякаш преди години очевидните крайнодесни фашизирани младежи бяха повече или по-видими – по улици, на концерти, в заведения и т.н. Сега май не са толкова много по улиците, но за сметка на това пък имат политическо представителство в парламента и правителството. Кое е по-страшно?

И двете са много страшни. Само се замисли какво е да живееш в омраза цял живот. Това е избор. И нищо не може да оправдае техните действия. Каквото и да са преживели тия хора, и да са ги били като малки, каквото и да е – това е избор. Моят живот не е бил никак лесен, минала съм през много неща. Можех да намеря поне десет причини да бъда лоша и „да си връщам”. Не. Това е избор. Най-големият проблем в момента е, че те ги ползват като наемници, като бухалки – по протести, ако трябва някой някъде да се пребие, журналисти... виждаме за какво става дума.

Какво усещане имаш за начина, по който медиите говорят за ЛГБТИ хората в България?

Говори се само около Прайда. Януари, февруари, март, април – нищо, освен ако не пребият някого.

Освен около Прайда, ние не съществуваме, нас ни няма, всички сме с шапки невидимки. В същото време от нас се изискват същите неща, като от всеки гражданин.

Медиите правят точно това, което и политиците – нищо.

Понеже заговорихме за медии, нападението над теб, беше един от по-видимите и отразени подобни инциденти.

Да, може да се каже. Има много такива случаи, но малко гласност. Ако не бях описала историята във фейсбук, така че да бъде видяна и споделена от много хора, никой нямаше да отрази.

Знам за много пострадали по подобен начин хора, но понеже не вярват в системата, не подават сигнал. Аз също не вярвам. Много се надявах нагласата ми да бъде оборена, но до ден днешен /близо година и половина след инцидента – бел. ред./ не е ясно кой е човекът, който ме удари.

Нека поговорим за случая. Какво стана в този ден?

Денят беше прекрасен, първият топъл ден в годината /10 февруари 2019 г. – бел.ред./. Неделя следобед. Разхождах си кучето, което е бял бишон – много странна порода, затова го споменавам. Кучето беше със син гребен тогава. Разминах се на улицата с непознат човек. Той ме погледна в очите, нарече ме „педал долен“, и ме подмина. Дори не успя да разбере, че съм жена, ако беше разбрал може би нямаше да ме удари.

Преди да ти каже това, този човек направи ли ти впечатление с нещо?

Не, просто се разминахме на улицата.

Как изглеждаше? Защо нали преди малко си говорихме за скинарите и колко са очевидни.

Може едно време да е бил скинар, беше на около 40-45 години. Нормално изглеждащ мъж. Беше облечен с яркосиньо горнище и червено долнище или обратното, ярки цветове – любими мои.

Като чух репликата, аз го подминах. Зависи в какво настроение съм, понякога реагирам, когато ми дойде до гуша от тъпотии. Но тогава просто го подминах. Чувствах се супер добре, защото беше топло, а аз много обичам да е топло. Въобще не ми се занимаваше с глупости. След като го подминах, долу до подлеза на Моста на влюбените, чух стъпки зад гърба си – като приближаваща заплаха. Понечих да се обърна и в същия момент той ми нанесе удара, дори няхах време да реагирам. Не можах да се предпазя, стана изневиделица. Той се обърна и избяга. Това беше. Изплюх два зъба още тогава. Бях цялата в кафе, защото имах кафе в ръ-

ката. В първия момент ти не знаеш какво да направиш. Прибрах се. Тогава живеех супер близо и исках да видя какви са щетите, защото усещах, че липсват зъби. Звъннах на Зара, разказах ѝ, тя полудя. Когато дойде, настоя да се обадя в полицията. Казах: „За какво да се обаждам в полицията? Какво ще направят? Нищо няма да направят, както обикновено”. И те нищо не направиха, както обикновено.

Все пак се обади?

Обадох се на 112. Там бяха много учтиви и притеснени, пратиха полицаи, те дойдоха веднага. Отношението на полицаите беше супер. Въпросът е, че случаят не беше доведен доникъде, извършителят не е разкрит. Честно казано, той не приличаше на човек, който седи и чете книги по цял ден. Така че той най-вероятно има и други прояви и подозирам, че си го знаят кой е. Както повторих многократно, ако аз застана пред онази сладкарница „Неделя” за два дни, ще го видя и ще го разпозна. Той живее там, аз съм 100% сигурна. Защото изречението, което каза, удряйки ме: „Да не съм те видял повече в тоя квартал!”, е типично изказване на софиянец от центъра на София. Знам, защото съм чувала и мои приятели да говорят така за града. Ние се делим по всичко вече. Това е основният проблем. Не е само цвят на кожата, не е само сексуална ориентация. В един момент започваме да се делим на селяни-граждани, после минаваме на микрониво – „аз съм от центъра, ти си люлински селянин” и т.н. Хората не могат да разберат, че животът е прекалено кратък, за да се занимават с такива глупости.

Полицаите взеха ли насериозно случая?

Ако случаят не беше излязъл по медиите, не знам как щяха да се отнесат. Но истината е, че се раздуха много. След първите две интервюта, които дадох, понеже ме поканиха и от някакъв сутрешен блок, от полицията ме извикаха да подпиша декларация, че нямам право да обсъждам случая пред медии, за да не преча на разследването.

И какво – отиде да дадеш показания в районното?

Отидох, дадох показания в районното, извадих си медицинско на следващия ден – водеха го „лека телесна повреда“, защото не било ясно дали на зъба не е имало кариес. „Средна телесна повреда“ са избити еди-колко си зъба, вече не помня колко, но в отлично състояние. Викам им: „Вие как ще разберете тия зъби дали имат кариеси, ако те са на тротоара? Как точно?“. Ходих и на зъболекар и оттам се установи, че положението е доста неприятно, защото освен тези двата, които бяха видими още в самото начало, накрая ми извадиха общо пет зъба. От един удар.

Добре, викнаха те, даде показания, след това потърсиха ли те за нещо?

Ходихме с Деница Любенова от „Действие“ да ни обяснят докъде е стигнало разследването, защото бяха взели видеозаписи от камери в района, имаха снимка и трябваше да се види дали по тази снимка може да се разпознае човекът. Експертизата показва, че мъжът не може да бъде познат по снимката. Истината е, че тъгълът, под който беше заснета, и качеството не бяха добри. Ако се намери нападателят, снимката би могла да се закачи към него, в обратния случай – трудно.

Не мога да си представя така изневиделица да ти се случи такова нещо.

И аз не можах да повярвам и тогава си зададох въпроса защо ми се случва това. Защото всяко нещо се случва с причина. И в моя случай конкретната причина е, че аз съм имала остра форма на пародонтоза, за която нямах никакви признаци. И нямаше да го разбере, докато сами не ми изпаднат зъбите след пет години. Но цялото нещо можеше да стане много по-леко, а не да ми извадят пет зъба заради този случай. Шефът, дето се вика, можеше да ми прати не толкова груб знак. (Смях.) Но благодарение на това, което се случи, аз разбрах за тая пародонтоза и взех мерки.

Това е много позитивен начин да гледаш на ужасна ситуация. Защо реши да разкажеш за целия случай?

Първо, има много хора, които не са се заявили пред обществото, тоест няма как да излязат и да кажат: „Мен

ме пребиха, защото съм гей”, защото ти, като не си се разкрил като гей, вашите не знаят, приятелите ти не знаят, в работата ти не знаят, ти не можеш да излезеш по тоя начин. Второ, има хора, които се страхуват от саморазправа, да не ги пребият отново.

Теб не те ли е страх от това?

Не, честно казано. Не ми е минало през ума. Аз просто исках да споделя болката, която изпитах, и не говоря за физическата. Беше ми пукнат романтичният балон. Цял живот съм вярвала, че българите не са расисти, не са хомофоби. Но стигнах до извода, че съм изградила един прекрасен райски балон, в който живея: приятелите ми са супер, местата, на които ходя, са си моите. Като излезем, се е случвало да имам разправии, най-често с охраната, но, слава богу, е минавало леко. След този случай разбрах, че не си давам ясна сметка какво става извън моя балон.

Нещо, което човекът, който те е ударил, със сигурност не е направил, е да се опита да се постави на твоето място, да се опита да те разбере. Ти можеш ли да го направиш спрямо него, можеш ли да разбереш защо е постъпил така – от страх, от омраза?

Не знам какво е. Най-вероятно човекът си има лични проблеми и просто аз бях неговия вентил, с мен изпусна парата. Но след като мен удари без причина, без да ме познава, посред бял ден на улицата, просто си представям какво се случва със семейството му, с жена му и децата му. Защото това е най-лошото – фактът, че един такъв човек не може да бъде друг, и ако е избрал да живее в омраза, децата му най-вероятно ще бъдат същите. Защото децата са като попивателна, те се раждат неопетнени, но следват модели. Ние, за съжаление, нямаме осъзнатост. Имаме травми, а те се формират от 0 до 11-12 годишна възраст.

Много страшно. Ако погледнеш най-извителните и изпълнени с омраза коментари в социалните мрежи, най-често те идват от млади мъже, много често снимани с малките си деца. Какво можем да очакваме от тези малки деца, когато пораснат?

Те са следващите агресивни млади мъже. Това, което можем да правим, е просто да се молим тези деца да се терапевтират, да работят със себе си, да признаят, че има проблем, да изберат да са щастливи, а не да тънат в омраза. Нищо друго не можем да направим. Каквото и да говорим на децата, те вземат пример от действията, повтарят поведението. И ако има противоречие между това, което се казва, и това, което се прави, тогава изчезва доверието.

Хората са продукт на средата си. Какви цивилизовани механизми може да се приложат според теб – правни, икономически, политически?

На по-високо ниво могат да бъдат направени много неща. Като за начало трябва правата, за които говорихме, да бъдат признати и за хомосексуалните двойки. Може да се говори по-открито за проблемите. Младите днес са по-отворени, има достъпна всякаква информация, всичко можеш да научиш, стига да искаш.

Това е интересно, защото, от една страна, да, хората имат безпрецедентен достъп до информация, но в същото време падат жертва на конспиративни теории и фалшиви новини. Имаме пресни примери в България – Истанбулска конвенция, Стратегия за детето, норвежки гейове и т.н.

Интересното е, че ако влезеш в една такава група и зададеш въпроса: „Колко от вас, всезнайковци, всъщност сте чели тези два документа?“, отговорът ще бъде най-вероятно нула, никой не е чел и не знае за какво става дума. Защото, ако си го чел, трябва или да си много глупав, за да реагираш по този начин, или просто се оставяш някой не много по-умен от теб да ти диктува „опорните точки“ през цялото време. Нямам друго обяснение, всичко е от незнание. Фалшивите новини са огромен проблем за обществото. Хората не четат целия материал, четат заглавията, виждат една-две думи, защото са мързеливи, но иначе си съставят мнение. И ако на такъв човек зададеш два уточняващи въпроса, той блокира, става агресивен.

Не знам какво трябва да се случи, за да се промени нещо. Въпреки скандалите и безобразията българите продължават да избират едни и същи политици.

Лошото е, че тези, които гърнат конците, не са в парламента. Лицата ще се сменят, но положението ще остане същото.

В същото време обаче управляващите, особено в последните години, насаждат представата, че за проблемите на хората са виновни маргинализирани групи – роми, хомосексуални, бежанци.

Защото е по-лесно. Хората нямат кураж да скочат срещу големите. Те ще скочат срещу малцинствата.

Да се върнем за последно на случая с нападението. След като отидохте с адвокат Деница Любенова, показаха ви снимката от камерите, имаше ли някакво развитие?

Ходихме няколко пъти, показаха ни материалите и накрая казаха, че случаят е прекратен и се води "неизвестен извършител". Попитах полицайката дали може, ако го намеря, да го задържа. Тя отговори: „Може, но не го бийте”. Тоест, мога да извърша граждански арест.

Агресията поражда повече агресия.

Факт, затова се надявам и любовта да е по същия начин – любовта да ражда любов. Това е единственото, на което може да разчитаме – да се опознаваме и да работим върху собствените си проблеми, да даваме най-доброто от себе си, оттам нататък – шефът решава.

Шефът?

Вселената, Господ, Бог, хората го наричат по различен начин, аз му викам „Шефа”.

Мартин

Страх и омраза в здравната система

Правен казус

Отказ от поставяне на
диагноза и лечение (с предполагаем
дискриминационен мотив) на пациент
с ХИВ, завършил със смъртта му

Живея в малко селце в Еленския балкан. Тук постоянно живущите сме около осем човека. Достъпът е труден, почти няма път дотук. Гледам малко животни, занимавам се с IT. Смъртта на моя приятел Крейг и хилядите драми и въпросителни, които изникнаха покрай нашата здравна система и социалната политика на държавата, станаха повод да се запозная с Вени /Венета Лимберова от "Действие", която също участва в този разговор – бел.ред./.

За жалост, голямата тема, за която трябва да говорим, е трагична – здравните проблеми и смъртта на приятеля ти. Преди това обаче, разкажи ни за него и вашия съвместен живот.

Той беше добър човек. Неговата основна цел в живота беше да намери начин хората да живеят по-добре, например като ги научи как сами да си пречистват водата. Друг един наш проект беше свързан с изграждане на тухлички от отпадъчни биоматериали, които така или иначе изхвърляме. Искаше да направим живота си по-независим от системата.

Живеехте заедно в това село, за което спомена?

Да. Аз го познавах повече от 10 години. От 8 години живеехме заедно. Преди около 5 години се преместихме в това село заедно. Той беше англичанин, от Южна Англия. Работата ни срещна.

Как се запознахте?

Запознахме се чрез общи познати. На него му трябваша хора с определени умения, предадоха ми, срещнахме се и започнахме да работим заедно. Първоначално всичко беше изцяло професионално. След няколко години нещата се задълбочиха.

Как решихте да заживеете на село? Малко хора са готови да се откажат от удобствата на града.

Преди да се преместим в Еленския балкан, държахме под наем една къщичка в смолянско. Искрахме да сме малко по-далеч от лудницата на София. Така или иначе и двамата се занимавахме с IT, не беше нужно да имаме

офис. В един момент имахме по-голям проект, дойдоха повече финанси покрай него и решихме да имаме нещо наше, защото и в София живеехме под наем, и в смолянско също.

Разкажи ни за преместването и живота ви заедно.

Тук е тихо и спокойно. Първоначално започнахме с големите ремонти, големите планове. Ремонтите все още продължават, сега вече е малко по-трудно за сам човек. Къщата не беше в много добро състояние, затова трябваше да си построим нова. Опитахме да носим повечко дини под една мишница, но беше забавно. Запознахме се с местните хора. Повечето от тях са възрастни, пенсионери. Донесохме свежест в селото. Изградихме интернет в цялото село, понеже тук обхватът е малко по-некачествен, да не кажа, че липсва. Направихме това хем за да можем ние да си вършим работата, хем възрастните, които ползват Viber или други приложения, да имат връзка с близките си, които са или в Търново, или в Русе, и т.н.

Това говори много за вашите характери – фактът, че отивате на някакво място, не за да се изолирате от хората, а напротив – да помагате.

Моят приятел беше на мнение, че ако помогнеш на един или двама души да заживеят малко по-добре, те могат да помогнат на още един-двама. И така с малко качествено натрупване да стане по-голямо количествено.

И тези проекти, за които спомена в началото, ли бяха мислени по същия начин?

Примерно, проектът за биотухличките беше базиран на предишни, които сме виждали, със слама и мицел от гъба – с тях се правят изолационни материали. Ние направихме няколко прототипа на такива тухли, даже бяхме пращали проби в Техническия университет в София, за да измерват плътност, огнеустойчивост, влага и т.н. Идеята беше да направим елементарен процес, за да може всеки, дори без инженерни способности, да може сам да си ги произвежда. Като концепция всичко щеше да е open source, защото и двамата като IT специа-

листи сме големи защитници на open source концепцията. Колкото повече хора се занимават с едно нещо и то е свободно разпространено, толкова по-голям е шансът то да работи, както трябва, и да успее. Имахме няколко презентации в Търново и в София, клипчета в YouTube, много хора бяха заинтересовани, но нашият проект беше още в началото. Ние го правехме в малкото свободно време след ремонта на къщата и основната ни работа. Идеята беше бързо да се създават малки леки постройки, било то временни или постоянни.

Питам за всички тези подробности, защото това помага да се запознаем с теб и покойния ти приятел, с вашия светоглед. И, за жалост, трябва да навлезем в тази ужасна тема – болестта и сблъсъка с медицинските институции в страната. Разкажи ни за проблемите – кога започнаха и през какво минахте?

През цялото време, в което познавах този човек, аз не знаех него да го е боляло нещо. Дори и хапче аспирин не съм го виждал да пие. Приемаше единствено витамин С. Всичко започна януари миналата година /януари 2019, бел. ред./. Той започна да се чувства зле, мислеше, че е някаква настинка. Беше му лошо една-две седмици, след което се подобри. След още една-две седмици здравословното му състояние започна много бързо да се влошава. Тръгнахме по каналния ред – отидохме до личния лекар, той назначи кръвни изследвания. Те показаха ниски стойности на хемоглобин, лекарят каза, че най-вероятно е направил някаква анемия. Даде му направление за хематолог. Хематологът изписа прием на желязо за един месец. Приятелят ми започна да приема това желязо, но нещата не се подобриха. Отидохме отново при хематолога. Той каза, че ще трябва да го приемат в болница. На следващата сутрин го приеха в болницата във Велико Търново, той вече беше трудноподвижен. Започнаха да правят изследвания. Той искаше да ме праща да си ходя вкъщи, но аз реших да поостана още 1-2 часа. И добре че останах. Един час по-късно при нас дойде докторката – същата хематоложка, която е главна на отделението, и каза: „Да става, обличай го и да си ходите“. Аз в първия момент се зачудих чувам ли това, което тя каза, наистина. Попитах за обяснение, тя просто отговори: „Обличай го и си тръгвайте, нищо няма да ви казвам, такъв е законът,

говорили сме с директора на болницата”. Изпаднах в абсолютен шок. На третия ми въпрос какво се случва и защо ни гонят, тя каза: „Пуснахме едни изследвания, има съмнения за ХИВ, след две седмици ще ви кажем какво се случва”. Аз отговорих, че приятелят ми е зле и не е в състояние да се движи сам: „Какво трябва да направя, да го оставя пред болницата, за да умре пред нея?”.

Това се развива пред него?

Пред него, да. Започнаха да напират, дойдоха медицински сестри, които започнаха да прибират нещата. Общо взето ни изхвърлиха като мръсно коте от болницата. Попитах какво да правя през тези две седмици, къде мога да го закарам, за да го лекуват през това време. Отговорът беше: „Нас това не ни интересува, карайте го, където си искате”. Облякох го, свалих го в колата, през цялото време се опитвах да се съдържа да не изпадна в паника. Започнах да звъня на познати. Не помня на колко стотин човека се обадох. Те ме посъветваха като първа мярка да отида в университетската болница в Плевен. Тръгнахме за там, няколко часа по-късно бяхме в спешното отделение на болницата. Там ударихме на камък, казаха: „Не можем да го приемем, понеже не знаем дали е изписан от болницата във Велико Търново. Дадох ли ви някакъв документ?” Казах им, че някакъв документ не са ми дали, че дори не са ни съобщили причина, заради която го изхвърлят. Но те категорично отказаха да го приемат. Аз започнах отново да звъня по телефона. Приятели ми казаха да го закарам в София, бяха говорили с доктори в „Пирогов” да го приемат през спешното отделение.

Всичко това се развива в един ден?

В един ден, да. Беше към полунощ, когато го приеха в „Пирогов”. И там приемът не мина леко – имаше доста арогантни лекари, които подмятаха неща от типа: „Какво прави този в България, да си ходи в Англия, за какво сте ми го довели тук”. Но това беше най-малкият проблем в случая. На другата сутрин отидох да видя как е. Познати ми дадоха телефона на Вени, свързах се с нея и ѝ разказах какво се е случило.

От лекарката, завеждаща отделението по хематология във великотърновската болница, за пръв път и по този начин ли научихте за съмненията, че приятелят ти има ХИВ?

Да. Допреди това ние на минимум шест месеца си правехме всякакви изследвания.

Какво стана в „Пирогов“?

Започнаха да го лекуват, правили са му кръвопреливания, изследвания и т.н. Той започна малко да се подобрява. Беше в „Пирогов“ за три или четири дни, вече беше започнал дори да се движи самостоятелно. Все още се изморяваше лесно, но беше по-добре.

Какво обсъдихте като действия с Венета и правната програма?

Свързах се с Вени, видяхме се и ѝ разказах историята. Обсъждахме ходовете, те казаха, че ще изискат информация от великотърновската болница. Поискаха моето съгласие. Искахме да разберем защо и как се е стигнало до това те да ни изхвърлят по този начин. Вени ме свърза с Checkpoint, за да си направя изследвания, а също и да направят допълнително изследване на Крейг. Най-голямото съдействие и нещото, което най-много оценявам, е емоционалната подкрепа. Защото, ако трябваше напълно сам да се оправям, сигурно щях да полудея.

Това е голям въпрос – за подкрепата. Не мога да си представя какво е светът ти да се обърне с главата надолу в рамките на дни. Каква подкрепа получихте?

Единствената подкрепа, която получих, беше от Вени и нейния екип, от хората в Checkpoint София /организацията на специалисти, ангажирани с достъпното изследване и консултиране за ХИВ и други сексуално предавани инфекции – бел.ред./ и докторите от ХИВ отделението на Инфекциозната болница в София. Всички други гледаха на нас не като извънземни, ами дори не зная като какви... това не може да се опише с думи.

Това е учебнически пример за институционална дискриминация. Сблъсвал ли си се с такова отношение и преди?

Не, за пръв път се сблъсках с нещо такова. По простата причина, че ние пред институции не се е налагало да правим нещо заедно.

Да, имало е някакви странни погледи и подхвърляния, но до такава степен да те отрежат все едно не съществуваш като личност никога дотогава не е било.

Как се чувстваше в тези моменти?

Крат те да не се чувстваш човек.

Минавало ли ти е през ума да търсиш докрай някаква форма на възмездие по съдебен път?

Евентуално това би могло да се случи в чужд съд, не и в България. Както стана ясно, след като всичко приключи по възможно най-лошия начин, нищо, че е имало вътрешни проверки от здравното министерство и т.н., накрая излезе така, че лекарите са си свършили работата перфектно. Ако попиташ, отговорът е, че всичко е точно и проблем не е имало. Намират си хиляди извинения. Одитите и проверките се правят от общо взето същите лекари, а те няма да си вадят око един на друг.

Вени, въпрос към теб: „Действие” ли поиска проверка на случая или тя се прави автоматично при такъв тип обстоятелства?

В: Със сигурност не се прави автоматично. Ние ползвахме съдействието на английското посолство, информирахме ги още в началото. С Мартин се срещнахме на 19 март, Крейг почина на 5 май. За около месец и половина се случиха много неща, нашата първа стъпка беше да получим информация от великотърновската болница, за което ползвахме съдействието на местен адвокат от града. Процесът обаче вървеше бавно. В крайна сметка така и не стигнахме до копията на документите от болницата. Със

сигурност има много причини за това, в крайна сметка не получихме логично обяснение. За да можем да продължим процедурата, ни трябваше съгласие от някой от наследниците на Крейг, което подчертава един основен проблем на хората, които живеем тук – поради невъзможността да официализираме връзката си, в случай на смърт или тежко заболяване партньорите нямаме никакви права и възможност законово да поискаме каквото и да било. Трябва да разчитаме на благоразположението на някого – някой, който да ни разбере, който да ни помогне. Най-често разчитаме на институциите. Понеже разказваме историите си, в немалко случаи получаваме съчувствие от хора в институциите.

М: Когато се стигне до подобен проблем, трябва да разчитаме на това, че евентуално някой може да прояви някакви социални умения или пък да има душа.

В: Докато в началото беше много важно да разберем повече за това дискриминационно отношение и да събираме информация, много бързо нещата стигнаха дотам, че да имаме нужда от съдействие от хора от здравния сектор, от лекари, които да ни помогнат да разберем какво всъщност става с него, защото Крейг почина без диагноза. Поне това е усещането, което ние имаме. Нашата болка като хора и в правната програма е, че вкарахме в употреба всичките си налични контакти и те бяха в крайна сметка недостатъчни.

И ако днес това е Крейг, утре съм аз, вдругиден може да е всеки, ние сме

заедно в това нещо. И, уви, не можем да си помогнем, стигаме донякъде, където здравната ни система и ние като хора просто блокираме, поради, от една страна, проблеми на самата здравна система, от друга – огромната дискриминация, която съществува не само към гей хората, а най-вече към тези, които живеят с ХИВ. В България обикновено хората с ХИВ си отиват не заради ХИВ състоянието, а заради това, че има отказ да ги лекуват.

Има ли законова провизия за преследване на отказа от лечение?

В: Разбира се. Първата стъпка е извършването на медицински одит. Той обаче се прави от лекари. Ако не същите, то лекари в подобно положение. При тях има едно неписано правило, по силата на което всеки на всекиго пази гърба. Аз имах разговор с лекарка на висока позиция, която каза: „Е, какво толкова, направили сме всичко възможно“. Може да е било така наистина, но нашето усещане, поради дискриминационното отношение, е, че не бяха положени достатъчни усилия да бъде разбрана причината. Когато човек има нужда от лечение, свързано с ХИВ, той се лекува в съответната инфекциозна болница – това са пет болници в страната. В случая обаче Крейг имаше много тежка анемия с неустановен произход. Тоест анемията беше състоянието, но причината за това състояние остана неизяснена до последния момент. Аз си спомням, когато Мартин ми звънна в една от сутрините около 1 май и ми каза, че има съмнения за това, че Крейг има онкологично заболяване.

Бяхме щастливи, че може би поне знаем причината за състоянието му. Но самото му постъпване в Специализираната болница за активно лечение по онкология, начинът, по който беше посрещнат, начинът, по който беше изгонен, протекциите, които трябваше да ползваме, за да бъде въобще приет...

Оттам също е бил изгонен?

В: Естествено. Също – начинът, по който се държаха с Мартин, липсата на епикриза – оттам дори не получихме епикриза. А какво е епикриза – на база на проведените изследвания, имаме становище. На правен език – ще съберем фактите и ще формираме оттук нататък някакво мнение. За нас беше ясно, че това лечение, което прилагат в Инфекциозна болница, е поддържащо живота, а не лекуващо. Хората там бяха изключително мили, дадоха всичко, на което бяха способни, за да помогнат, докато се разбере причината на заболяването.

Колко продължи цялото нещо – от първия момент, в който симптомите на Крейг се появиха, докато почина, а и последващата експертиза, която констатира, че всичко е било наред в лечението му?

М: Драмата започна на 18 март миналата година, Крейг почина на 5 май. Одитът приключи юни или юли. Одитът каза, че лекарите са си свършили работата.

В: Кое то, аз пак казвам, би могло и да е факт, защото в крайна сметка никой от нас няма тези специализирани знания. И може всеки по

веригата да е дал най-доброто от себе си. Може би е така, защото има ситуации, в които те не могат да кажат какво се случва. Но, дори и да приемем това нещо, целият ужас на това преживяване, необходимостта постоянно да имаш протекции, за да получиш изследване или диагноза...

И най-вече да бъдеш изгонен от всякъде.

М: Да, първо ни изгониха от Търново, след това, като постъпи в ХИВ отделението, идваха някакви доктори, поглеждаха го, казваха: „Няма да стане“. Приеха го в Националната хематология, уж направиха някакво изследване, след един час казват: „На него нищо му няма, не е за при нас, връщайте се обратно“ и ми дадоха някакъв документ, на който пише: „Чакат се резултати“. Само това. Човек, който е в тежко състояние и го изписват с „Чакат се резултати“, не ми прилича на свършена работа.

Как си обяснявате това поведение?

М: Първо необразованост, negliжиране. И може би страх, насаждан дълго време. Може би омраза. И че по времето на нашия велик Преход здравето се превърна в бизнес. Но пък в нашия случай даже не ставаше дума за пари, защото ние имахме финансова възможност да платим. Даже търсехме начин той да бъде приет в частна болница. Но и те отказаха, значи въпросът не е бил свързан с пари.

В: В здравен аспект, аз съм се занимавала с немалко случаи, има един

момент, в който на пациентите не се съобщава диагноза, тя се споделя само между лекарите. Тоест, ако аз трябва да си представя защо се случва така, от една страна са проблемите, които имаме в здравната система, от друга - липсата на адекватност и развита емоционална интелигентност в общуването между лекар и пациент и разбирането, че пациентът е този, който е отговорен и трябва да има информация, за да избере пътя си на лечение. Защото в крайна сметка може да е било състояние, което наистина е терминално, което си има име, но ние бяхме лишени от тази информация. „Чакат се изследвания“, „няма място“, „няма му нищо на този човек“ може би е значело друго. Но пак – до нас не достигна тази информация, никой не разбра причината. Защото все пак сред тези, които се опитваха да ни помагат, имаше и лекари, и хора, близки до лекари, т.е. все бихме разбрали.

Имах разговор с хора, които работят в Инфекциозна болница, те ми споделиха, че както в случая на Крейг, така и в други случаи, е трудно да се намери специалист, който да помага при диагнозата. Разказаха ми за човек с варицела, който просто е имал нужда от реанимация, но му е било отказано да бъде приет. Тоест инфекциозно отделение имат един принципно заложен, извинете за цинизма, умирачески проблем – като си инфекциозен пациент значи, че носиш по-голям риск за останалите, заразен си. И в такъв случай както обществото, така и здравната система те изхвърлят, казват ти: „Оправяй се“.

В медиите постоянно се появяват случаи на пациенти, пострадали от липса на апаратура или на грижа от страна на лекарите, но това, което разказвате, е направо потресаващо.

В: Проблемът е системен. Ние добри хора намираме, добрите са повече. Въпросът е, че има система отзад.

Такъв тип история може да предизвика две реакции според мен. Едната е на абсолютно отчаяние, другата – на гняв. Има ли и трета?

М: Някак си в един момент всичко това беше в едно. Аз бях в състояние, в което си казах: „Не ме интересува какво се случва с мен, но трябва да намеря начин да помогна на този човек“. В такъв момент си на автопилот и нямаш идея какво се случва.

Поддържахте ли някакви контакти с неговото семейство в Англия?

М: Главно с майка му, тя живееше тук по това време. Но от миналата година, малко след като Крейг почина, не поддържахме никакъв контакт.

Оттук нататък какво? Как човек продължава живота си след такава драма?

М: Хиляди неща ми минаваха през ума, но реших, че трябва да продължа напред, все пак имам близки хора до себе си, които малко или много разчитат на мен. Все още мисля, че трябва да помагам на хората, да продължа с нещата, които Крейг искаше да прави.

Тоест въпреки загубата и огорчението, ти намиращ сили да запазиш себе си, да искаш да вършиш добро?

М: Да. Светът се движи хаотично и ако и аз престана да се опитвам да съм добър човек, спиралата надолу ще се запази непроменена. Помагайки на поне един, аз бих могъл да забавя влошаването на общия ни свят. Правя това, което мисля за добре, а пък да се случва каквото трябва.

Вени, чисто правно дотук ли свършва историята – близките не знаят защо Крейг е загубил живота си, никой не носи отговорност, всички хипотетично са направили всичко възможно, но усещането е за точно обратното, а и това не е единственият такъв пример. Има ли начин да обърнем курса на този тип проблеми?

В: Не знам. И да, и не. Хипотетично би могло да не свърши тук и ние бихме могли да продължим работа чисто правно. През правната програма нерядко получаваме помощ от редови адвокати, които не се занимават толкова със специфични ЛГБТИ дела, но примерно имат специализации в една или друга област. В случая на Крейг се консултирахме с двамата адвокати в България, за които знаем, че се занимават с т.нар. медицинско право. Тоест, има как да се продължи. Не е ясно какъв би бил изходът от подобно дело. Но за мен

такава дела, проверки, сигнали, жалби трябва да бъдат завеждани, независимо дали имат шанс за успех.

Защото така се обръща внимание, направили сме нещо, дали сме своето, за да могат нещата да станат по-добре. Ние в момента не можем да продължим по чисто правни съображения, най-вече заради това, че няма воля у наследниците на Крейг, а Мартин, поради липса на законодателство, не се води такъв. Но споделянето на истории, разказването помага. Факт е, че в правната програма сме наясно, че утре отново ще имаме подобен случай. Надявам се да сме много по-подготвени,

всички – общността, ние в правната програма, обществото ни като цяло, да можем да проявим по-добра грижа следващия път. Дори и при желание на наследниците на Крейг такова дело в страната не би имало никакъв шанс. Но има и друг път – извън България, който е много по-дълъг, много по-бавен, но пак е нещо, което трябва да се преследва. А междувременно ще повтора казаното от Мартин – да бъдем по-добри хора и да си помагаме.

Мартин, предполагам, че да разказваш тази история, да я преживяваш отново е страшно болезнено. Изисква се невероятна смелост. Защо реши да я разкажеш публично? Много хора в твоята позиция просто биха се скрили от света.

М: Може би е някаква надежда, че ако се говори за това нещо, ако не оставяме случая да умре, може би на някого ще му светне някаква сигнална лампичка и ще каже: „Ама, чакайте, това не е редно“. Някой от онези силните, които взимат решения, може да каже: „Дайте да направим нещо хубаво за тези хора“.

Явор

Липсата на сексуално образование убива

Правен казус

Промяна на текст в Наредба 34
на Министерството на
здравеопазването от 2005 г.,
засягащ хората, живеещи с ХИВ

Може ли да ни се представиш?

Явор Конов, председател на фондация АЙВЪР, която съществува от края на 2018 г. Не сме ЛГБТ+ организация, нито ХИВ организация: АЙВЪР следва модела на много западни фондации, които са се посветили на gay men's health. Като организация, която се занимава със здравето и най-вече сексуалното здраве на гей и би мъжете в България, това, което правим, е демократизиране на важна здравна информация. Ако вземем за пример ХИВ – кои са клиниките, които предлагат антиретровирусна терапия в България. Това не е скрита информация, но и никой не я популяризира. Представяме информация и за наличните видове терапия в България, какво имаме и какво нямаме. Почти всичко имаме, впрочем. Предоставяме информация за различните сексуално предавани инфекции – ХИВ, НРV, хепатит А, В, С и други. И консултираме чрез платформите за запознанства като Grindr и Romeo.

Защо реши да основеш тази фондация? Какви дефицити на комуникацията и информацията за здравето има в България, така че да има нужда от вашата дейност?

Имаше много колебания дали има нужда от АЙВЪР. Видяхме, че ЛГБТ организациите понякога имат фокус върху сексуалното здраве и конкретно върху ХИВ, имало е добри и сполучливи кампании, но този фокус не е постоянен. „Действие“, примерно, има правна програма, „Билитис“ е с акцент върху транс и интерсекс хора, така че трябваше да съществува и организация, която постоянно се занимава със здравето, най-вече сексуално, на гей мъжете. И конкретно, ако говорим за ХИВ, това все още е сексуално предавана инфекция, за която няма нито лек, нито ваксина. Това я отличава от всички останали, които изброих. Затова трябва постоянно да се говори, че по сексуален път ХИВ най-лесно се предава чрез анален секс, който най-често се практикува от гей и би мъже

Разкажи ни малко повече за конкретната работа и проекти на АЙВЪР.

Демократизираме информацията и го правим изцяло по дигитален път. Всичко е изцяло дигитално и в со-

циалните мрежи – фейсбук, инстаграм, твитър. Спонсорираме съответната информация, която искаме да достигне до повече хора. Примерно, в кампания от януари 2020 г. спонсорираният пост за клиниките в България, които предлагат антиретровирусна терапия, достигна до над 50 000 души (таргетираме само мъже), което е доста впечатляващ резултат. В платформите за запознанства извършваме около 50-60 уникални консултации на месец. Движим консултативния профил навсякъде в България, не само в София. В края на 2019 г. направихме първата HPV кампания – за човешки папилома вирус. В България все още съществува схващането, че това е женски проблем, което не е вярно. Гей и не-гей мъже умират от рак на гърлото, предизвикан от HPV, рак на ануса, предизвикан от HPV. И искахме да кажем, подобно на кампаниите за деца и за момичетата най-вече, че има ваксина, която се прилага и за възрастни хора. Аз самият съм гордо ваксиниран срещу HPV.

Как се появи партньорството с „Действие“?

Промяната на Наредба 34 беше повод да стана част от „Действие“ – това беше първата ни съвместна инициатива. Резултатът, който постигнахме заедно, е, че сега вече хората, които живеят с ХИВ в стабилно състояние с неоткриваем вирус в тялото, получават рецепти за три месеца, а не за един.

А през 2019 г. заедно с „Действие“, след проведена анкета сред хора с ХИВ – анонимна и изцяло дигитална, депозирахме писмо с предложения към Министерството на здравеопазването. Отговориха ни. Незадоволително, но все пак ни отговориха. Последното ни искане е рецептите вече да преминат на шест месеца, както е на запад, защото кръвните контроли на пациента са на шест месеца. Иначе казано, няма смисъл да се ходи само за рецепта, ако пациентът е в стабилно състояние. Предложенията целяха намаляване на бюрокрацията и за пациентите, и за медицинския персонал в съответните клиники в страната, процедурата да стане по-лесна за всички.

Може ли да ни опишеш ситуацията преди бъде променена наредбата?

Наредба 34 е наредба на Министерството на здравеопазването. ХИВ, туберкулоза и метадоновата програма за хора със зависимост към хероин не са по здравна каса, за разлика от всички други хронични заболявания. Те са директно в ръцете на Министерството на здравеопазването, което всъщност е хубаво нещо, защото на човек, който не е здравно осигурен, му се полага ХИВ терапия, докато на същия човек не му се полага лек за хепатит С. В България имаме лечение за хепатит С, но човек, който няма здравни осигуровки, няма да го получи. Така че това е добро решение в тази наредба, която контролира процеса по изписване на лекарства за ХИВ, туберкулоза и метадон – процедурите, търговете, купуването на лекарства. Най-общо това е наредбата. Преди да стана част от „Действие“, тази наредба казваше, че хората, които живеят с ХИВ, трябва да ходят до съответното място всеки месец за рецепта. И специално в София проблемът е, че чакалнята е 2 на 2 метра, тя е като килер. В София пациентите са вече над 1000 – представете си всеки месец в това пространство само сутрин, не за целия работен ден, да преминат 1000 души. Там много хора, които не искат техният статус да се знае, са изложени на риск. Защото в тази чакалня влизат само пациенти, които живеят с ХИВ, тя е само за ХИВ. Брутално, наистина много недискретно. С няколко приятели решихме, че искаме да направим промяна по западен модел. Писахме писма, видяхме се с Експертния съвет по ХИВ и СПИН, който съветва министъра на здравеопазването. Имаше много шикалкаване, много бюрокрация, реплики от сорта: „Надявам се, че ще го променим“, но всички знаем как свършват такива обещания обикновено. Видях, че нещата не отиват наникъде, и тогава се запознах с Владислав Петков /антрополог, юрист и активист – бел.ред./, с Венета Лимберова /председател на „Действие“ – бел.ред./, с Лили Драгоева /изпълнителен директор на фондация „Билитис“ – бел.ред./, тоест голяма част от хората, които правят ЛГБТ (все още не здравен) активизъм. След като ХИВ засяга най-вече гей мъжете, си казах, че трябва да работим с ЛГБТ организациите. Говорих с Венета и по-късно решихме, че ще работим заедно за промяна в тази наредба. Станах част от „Действие“ през август 2017 г. Наредбата беше успешно променена през юли 2018 г. – за 11 месеца. Много агресивно бутяхме процеса – организирахме подписка, която събра над 400

подписа, най-вече от ЛГБТ общността, хора живеещи с ХИВ, семейства, лекари, медицински сестри.

Освен подписката, какви други правни стъпки трябва да бъдат направени?

С Венета, председателката на „Действие“, ходихме по много срещи с Министерството на здравеопазването, с различни дирекции. Бяхме консултирани от дирекция, която тогава се казваше „Промоция и профилактика“, а сега има друго име. След разговора в дирекцията осъзнахме, че процесът по промяна на наредбата може да бъде ускорен, ако получим съгласието на лекуващите лекари и началници в съответните ХИВ клиники в страната. И това започнахме да правим с Венета – взехме съгласие от д-р Янчева, която ръководи клиниката в София, най-заетата клиника с онази чакалня. След като имахме нейната подкрепа, взехме съгласие и от Пловдив, Стара Загора, Варна. От Плевен не ни дадоха съгласие, но се подписаха в генералната подписка. Това беше първата голяма победа. И тук на срещата в софийската клиника, Венета поиска подписаното становище много директно: „Д-р Янчева, ще ни трябва подпис, че вие сте съгласна, че е редно да се премине към тримесечни рецепти“. За мен, който дотогава не бях правил такъв тип активизъм, беше впечатляващо как тя толкова директно го поиска и реакцията беше „Да, да, да!“. След това събрахме документите, писахме нови и нови писма и заедно с подписката изпратихме всичко наведнъж около Коледа 2017 г. После дочухме, че вероятно дирекцията, която отговаря за тази наредба, няма да се съгласи. Тогава писахме и до омбудсман Мая Манолова, тя ни подкрепи. След това, благодарение на нейната подкрепа, говорихме директно със Станимир Хасърджиев, председател на Националната пациентска организация. Той се срещна с дирекция „Лекарствена политика“ и с други дирекции, убеден, че тази промяна трябва да бъде направена. Така че той финализира целия процес.

Имаше ли много съпротива от медицинската общност?

Най-голямата съпротива беше от дирекция „Лекарствена политика“. Имаше коментари, че те ще „изпуснат контрола“. Не мога да разбера какво означава това:

че хората ще си изхвърлят лекарствата като получат рецепта за три месеца, вместо за един? Че няма да си пият лекарствата? Как така няма да си пият лекарствата, като това е животоподдържаща терапия?

Тогава с „Действие”, успоредно с наредбата, бяхме първите, които популяризираха консенсуса, че

неоткриваем ХИВ е непредаваем ХИВ.

/макар и популярно на запад, у нас за пръв път Явор Конов заговори публично за това, като успя да привлече за каузата както ЛГБТИ организациите, така и Министерството на здравеопазването. Фокусът върху тази информация е много важен, защото означава, че ако човек с ХИВ приема терапия, то вирусният му товар става неоткриваем в кръвта и, следователно, не предаваем, т.е. не може да зарази друго – бел.ред./ Тоест, дори ако не се ползва презерватив, човек с неоткриваем ХИВ не може да инфектира своя партньор. Имаше доста сериозна съпротива. За мен беше болезнен процес с много периоди на отчаяние. Но стана! Променихме наредбата с помощта на много хора: подписка от 400 души, съгласие на лекари, подкрепа на омбудсмана Мая Манолова, „Действие”, Станислав Хасърджиев... много хора, много.

Ти спомена, че ще е добре да има още едно изменение и рецептите да се дават на шест месеца.

С резултатите от последната анкета от 2019 г., която вече е анкета на АЙВЪР, се обърнах към Венета и заедно – АЙВЪР и „Действие” – изпратихме ново писмо с нови искания. Отговориха ни, че все още не е изминала пълна година от изписването на тримесечни рецепти, така че искат да изчакат. Казаха още, че има проблеми със заявките и доставките, нещо, което не е проблем на пациента, това е проблем на онези, които правят заявките и доставките. Ще изчакаме да стане пълна година и отново ще им подсажем, че има такава анкета и че очакваме по западен модел издаването на рецепти да премине на шест месеца, защото кръвните контроли са на шест месеца /освен заради самия комфорт и грижата за пациента, борбата за изписване на рецепти на по-дълъг период е изключително важна, защото създава предпоставки за по-лесно и по-ефективно придър-

жане към приемане на терапия за хората, живеещи с ХИВ. И, следователно, колкото повече хора, живеещи с ХИВ, се придържат към терапия, толкова повече те няма да развият СПИН, нито ще бъдат в риск да предадат вируса – бел. ред/.

Какво показва опитът в други европейски държави?

Във Великобритания имаме такъв модел на рецепти на шест месеца, където и контролите са на шест месеца за хора в стабилно състояние. В края на 2018 г. „Guardian” отбеляза, че в Обединеното кралство са постигнали своите „ХИВ 90/90/90” цели, които представляват: 90% от хората в страната, които живеят с ХИВ да разберат, че живеят с ХИВ; 90% от тези, които са разбрали, да започнат терапия и 90% от тези, които са започнали терапия, да достигнат неоткриваем вирусен товар. След като онази държава, където се изписват рецепти на шест месеца и където има PrEP, е постигнала своите „ХИВ 90/90/90” цели две години предсрочно (2020 е крайният срок, поставен от UNAIDS – организацията за ХИВ и СПИН към ООН), значи моделът работи и хората не си хвърлят лекарствата. Особено след като има комуникация лекар-пациент, която е ключова и по време на която се обяснява: „Сега започвате терапия за пръв път, спазвайте я, след месец-два-три ще достигнете неоткриваем вирусен товар, всичко ще е наред, придържайте се към терапията.” Накратко, нещата просто трябва да се изговарят, трябва да има координация, за да проработи цялата система и да има добра комуникация между лекар и пациент.

Как стоят нещата в България статистически с тези цели?

Аз продължавам да търся данни за финалното 90% – колко от хората, които са на терапия, са с неоткриваем вирусен товар. Не намирам такива данни в официалните прессъобщения на Министерството на здравеопазването. Последното прессъобщение беше за 1 декември, 2019 г. и в него имаше данни за това колко хора исторически са потвърдени в Националната потвърдителна лаборатория като ХИВ позитивни. Съдържаха данни колко хора са започнали терапия, но не и данни за това колко от започналите терапия са с неоткриваем ХИВ. За поредна година те изпускат тези дан-

ни. Не знам защо. Но от хората, които се проследяват, т.е. минават на кръвни контроли на всеки шест месеца в петте ХИВ клиники в страната, 97% са започнали терапия. Това е уникално, но нямаме данни колко от тези 97% са с неоткриваем ХИВ. Предполагам, че числото е високо. С Венета обсъждахме да го проверим с официално запитване.

Според мен България е много добре. За последните три години – 2017, 2018 и 2019, се случиха уникални неща, не само промяната на тази наредба, изобщо уникални кампании от различни организации.

И специално общността на гей мъжете, според мен, сезонно получава много добра информация за ХИВ, за регулярно тестване, за PrEP – хапчето против ХИВ, което вече е налично в България. Нещата са много добре. И защо са много добре – 2018 г. беше рекордна година за България: 311 или 312 новооткрити случая на ХИВ за цялата година, абсолютен рекорд в историята на България. Не го оповестиха по този начин в прессъобщението на министерството тогава. Но ето, година по-късно, през декември 2019 г., новооткритите за календарната 2019 година бяха 218. От 312 на 218, хайде, добавяме 20-30 случая от декември, които не са били отчетени, но определено има голям спад. Огромен спад, нещо от сорта на 20%. Което означава, че т.нар. лечение работи като превенция. Тоест, човекът започва лечение и вече не е инфекциозен, дори ако не ползва презерватив, защото е с неоткриваем ХИВ. Според мен и популярността на PrEP нараства, много хора започват да си го купуват по интернет. Което не трябва да бъде така, трябва да бъде по здравна каса или отново към министерството, както е в Германия, Норвегия, Франция, Белгия. Там има канален ред за PrEP.

Какво представлява PrEP?

PrEP е хапчето, което предпазва от ХИВ, ако се взима всеки ден за вагинален секс, т.е. една жена, която прави рецептивен вагинален секс, трябва да го взема всеки ден. За анален секс може да се взема по схемата "само при нужда", което е две хапчета наведнъж между 24 и 2 часа преди акта. След това се пие след секс една таблетка 24 часа по-късно и още една – 48 часа по-къс-

но. Това е схема специално за гей и би мъже, одобрена от Световната здравна организация. В момента популяризираме PrEP, вече го има в определени аптеки в трите най-големи града в България. Цената, която нямам право да спомена, е много намалела в сравнение с преди. Това е така, защото вече има генеричен продукт.

От колко време го има в България?

Винаги го е имало, но първоначално беше с патент – грозна, брутална сума, която почти никой не можеше да си позволи. Патентът падна през 2018 г., ако не се лъжа, и тогава много фармацевтични компании започнаха да произвеждат генеричен продукт на конкурентни цени. Допълнително имахме диалог с вносителя, че е добре цената да падне още повече, за да може хората, които имат желание, да си го купуват от България. Те се съгласиха да го направят и цената е по-ниска от всякога, конкурентна на тази, която определени сайтове за легално купуване на PrEP в Европа предлагат. Което е чудесно.

От пролетта на 2020 г. клиниката по ХИВ в Пловдив се съгласи да изписва регламентирано и PrEP, и PEP. PEP е постекспозиционна профилактика, т.е. човек има сексуален контакт с партньор, който може да бъде определен като рисков, или директно е разбрал, че човекът е ХИВ позитивен и не е започнал терапия и има активна инфекция в тялото. В такъв момент, до 72 часа след секс, трябва да се започне PEP, постекспозиционна профилактика, която се пие всеки ден в продължение на един месец и това спира пътя на инфекцията. Вече го има в България. Хората, които имат нужда от PrEP или PEP, вече канално могат да отидат в Пловдив, да им бъде изписана рецепта и да ги насочат към аптеката, от която могат да си го купят.

Само в Пловдив ли може?

Вече изписват PrEP и PEP и в клиниката в София.

Ще е хубаво обаче да има по-лесен достъп на повече места.

Ще е хубаво да има тази възможност и в петте клиники – в София, Пловдив, Стара Загора, Варна и Плевен. Ще се опитаме да го направим. Сега планът е да започнем

диалог с всички клиници, да видим кой какво ще каже, като дадем примера, че проф. Стойчева от клиниката в Пловдив и доц. Янчева от клиниката в София са се съгласили на такъв канален ред.

Ще те върна малко назад. Ти спомена това, че за такъв голям успех като промяната на наредба е нужна голяма общност от хора. Как ги мобилизираме?

Трябва да отбележа, че съм доста досаден. Важно е човек да бъде досаден. Комуникация. Трябва да има комуникация и ако виждаш, че след комуникацията не са приели каузата ти, продължаваш да досаждаш и се получава. Или понякога не се получава, но трябва да се опитва непрестанно.

Казваш, че нещата се подобряват от гледна точка на медицинска грижа и информираност. Как стои въпросът с по-широката социална картина на отношения – приемане и разбиране, емпатия?

Според мен, ако става дума за стигма – така наречената серофобия, която е ХИВ фобия, нещата и там се подобряват. Отново по време на всички тези информационни кампании и от АЙВЪР, и от други организации се говори нонстоп за неоткриваемия вирусен товар, за това, че лечението е безплатно за всички, за това, че няма никакви странични ефекти в повечето случаи, а ако има, те са много малко и бързо изчезват. Така че цялата информация е базирана на научен консенсус, не е субективна.

Това е лесното на сексуалното здраве, че за разлика от приемането на еднородните бракове примерно, където става дума за традиционализъм и дълбоко вкоренени нагласи, в случая със здравните неща става въпрос за факти.

И това улеснява нещата. Затова хората си отварят ушите. Като резултат аз смятам, че стигмата спрямо хората, които живеят с ХИВ, определено е намалела. Тук идва и навлизането на PrEP, защото много от хората, които го ползват, четат за ХИВ, четат за неоткриваем ХИВ. Има една тенденция на запад, където по сайтове – в Grindr например, човек е написал, че е на PrEP, или е напи-

сал, че е с неоткриваем ХИВ. Започва нова тенденция на лека дискриминация срещу ХИВ негативните хора, които не са на PrEP.

Виждаме как в нашето общество, когато се повдигне въпрос в публичното пространство за сексуално здравно образование, се завихря една мощна неоконсервативна морална паника. Т.е. изобщо темите за секс са трудно смилаеми за голяма част от обществото. Как си го обясняваш?

Да, така е. Много е трудно, не мога да разбера защо. Ако говорим за сексуално образование, тук става въпрос единствено за научни факти, не за интерпретация. Факт е, че 12-годишни деца гледат порно на своя смартфон, в Google images те трябва само да напишат „bukake” и им излиза съответната категория порно. Дванайсетгодишни деца, които нямат сексуално образование, виждат съответното нещо, което се прави на съответната жена. И родителите знаят, че децата са любопитни и сами се образуват от порнофилми и снимки, но, според мен, много от тях живеят в отрицание и неудобство. Огромна мистерия е и пасивността от страна на Министерството на здравеопазването и Министерството на образованието, защото става въпрос за образование, което би довело до повече здраве в обществото. Липсата на сексуално образование убива. Колко жени в България, мисля, че около 300 годишно, умират от рак на маточната шийка, който в 90% от случаите е предизвикан от HPV, нещо, за което има ваксина. В час по сексуално образование на всички, не само на момичетата, ще им бъде обяснено, че HPV предизвиква 5% от раковите заболявания по света – рак на маточната шийка, на вулвата, на ануса, на пениса, на гърлото, на врата, на главата и още няколко. Имаме ваксина срещу 5% от раковите заболявания в света, което е невероятно! И това би било изговорено в час по сексуално образование, който ние нямаме.

Предполагам, че и самите преподаватели не знаят как да говорят за такива неща.

Те биха минали през курсове, ако имаше разработена система от министерствата. Не съм проследил каналния ред за обучение на преподаватели, но предполага-

гам, че е нещо, което се спуска отгоре – наредба или закон, обучение на един или няколко преподаватели, които да говорят за сексуално предавани инфекции. Сексуално, а не полово предавани. Устата не е пол, анусът не е пол. Самата терминология е вече одобрена в документацията на здравното министерство, така че спокойно можем да говорим за сексуално предавани инфекции.

В името на повишаването на информираността и здравната култура, какви други промени според теб са наложителни, освен измененията в Наредба 34?

Часове за сексуално здравно образование, успоредно с часовете по математика, физика и химия. Това е голямата промяна, образованието е винаги най-голямата промяна. Оттам се започва. Защото виждаме, че ако образованието, базирано на научни факти, не е част от учебната програма, човек става на 35 и още вярва, че не е нормално да си хомосексуален. Той взима решението да живее т.нар. „дискретен живот“, да не „притеснява“ своите родители и т.н. Сексуалното образование би разгледало тези неща – че е нормално да си хомосексуален, че има ваксини за три от сексуално предаваните инфекции – HPV, хепатит А и хепатит В; сексуалното образование ще информира, че HPV убива, а хепатит В става хроничен и лекарствата се пият доживот. Всичко се крие в образованието. Организации като нашата съществуват, за да компенсират донякъде липсата на сексуално образование в училище. Ако не липсваше, отново щеше да има нужда от подобни организации, но тогава нашата работа щеше да е по-забавна и лека, нямаше да се налага да изземаме ролята на министерството.

Роси и Злати

Три деца и едно тире

Правен казус

Приемане на фамилното име на
партньорката

З: Аз съм Злати, приятно ми е. Моята фамилия е Карабаджакова-Енчева.

Р: Аз съм Росица Енчева, чиято фамилия моята половинка взе, благодарение на „Действие“. Съдът разреши.

Как решихте да създадете семейство, защо не се оженихте някъде в чужбина, както правят много други двойки?

Р: А, решили сме, но още не сме стигнали дотам.

З: Не можем да намерим време, все пак сме създали три деца, което си е важната работа, и смислената, според мен, за всяко едно семейство. Другото – когато успеем. Иначе сме заедно от 9 години.

Девет години са стотици, може би хиляди изпитания пред отношенията на едни хора.

З: О, всеки ден има.

Р: Минаваме през много трудности, но нашата връзка ни крепи. Заедно работим върху проблемите. Рано или късно всеки ги има в някакъв аспект.

Много важна крачка във връзката е създаването на семейство. Как се появиха децата?

З: Аз винаги съм искала деца. Даже смело съм си дала заявка за три броя.

Р: И аз винаги съм искала деца, но не три.

Колко си представяше?

Р: Две. Имах големи страхове, защото ми е ясно колко огромна е отговорността и колко трябва да си отдаден. Когато трябваше да вземем решението за това искаме ли близнаци, изобщо не ѝ се обадох да я питам. Защото ембриолозите ми казаха: „Ние хубаво се шегуваме, но при вас шансовете за близнаци са големи.” И аз казах: „Ние сме ги говорили тези неща, няма проблеми!” Защото се надявахме още с първия опит да имаме близнаци. Първото дете го износи Злати.

Да се върнем обратно към създаването на семейството – започнахте да живеете заедно и после?

З: Започнахме да събираме информация как да си имаме дечица. Роси беше човекът, който проучва, аз съм си забита в работата. Пък тя е толкова детайлна, толкова дълбоко можеш да ѝ се довериш, няма грешка. Пробва в една банка с хиляди донори. Казах ѝ: „Виж сега, абсурдно е да ги четем всички, избери някои, които ти харесаш, и ще ги преговорим”. Така и направихме, избрахме си донор, а преди това и клиниката.

Разкажете ни за процеса, труден ли е, каква предварителна подготовка е нужна?

Р: Да създадеш един нов живот е много отговорно и има значение кой е биологичният родител, какви гени ще носи детето. Искахме повече информация за този, когото ще изберем за донор. Трябваше хиляди пъти да премислим кой е правилният вариант – дали да има трети човек сред нас, т.нар. татко, иначе казано, дали ще участва в живота на

детето или само ще даде материал. Тези въпроси проиграхме много пъти, за да видим къде евентуално би имало спънки. Създаването на детето е в действителност най-лесната работа. Решихме, че не искаме трети човек, който е възможно по някакъв начин да обърка след време нашите взаимоотношения или тези с детето. А и така ще е по-лесно за детето в бъдеще – да знае, че има двама родители. Стигнахме до донорите и разбрахме, че информацията за донорите в България е много оскъдна. Аз бях гледала едно интервю с проф. Щерев и това много ми помогна да разбера, че има и други възможности, но не знаех къде точно да търся. Бях се обърнала към Аксиния Генчева /Аксиния Генчева е председател на първата ЛГБТ организация, БГО Джемини, в последните години от съществуването ѝ. Името на Аксиния и на „Джемини“ се свързва с провеждането на международната конференция на ИЛГА Европа през 2006 г. в София, както и с поставяне на началото на прайд шествията в България с първия София Прайд през 2008 г. – бел. ред./, която е създател на една от първите гей организации в България, и нейното първо дете също е заченато с донорски материал. Тя ме насочи.

З: Имахме притеснения като гей двойка как и къде трябва да отидеш.

В началото на процеса трябва да говориш с медицинско лице или...?

Р: Сега е много по-лесно, но преди повече от десет години няхме много информация. Трябваше да се информираме с много четене, с

много проучвания. Преди да стигнем до клиниката, ние вече бяхме избрали донора и знаехме какво искаме. Хората от клиниката бяха много изненадани, защото обикновено това се прави при тях. Тоест, първо са прегледите, после те насочват към ембриолози, които ти показват банките за донорски материал. Те ни посъветваха какво е добре да гледаме.

З: Например, хубаво е донорът да има живородени деца.

Р: Този, когото си бяхме избрали, все още нямаше регистрирани деца. Въпреки това искахме да е точно той, защото за нас бяха важни нещата, с които този човек се беше представил в донорския си лист.

З: Седем-осем страници информация. Като тази информация покрива неговото семейство до баба и дядо – какво са работили, имат ли сърдечни проблеми, много информация.

Р: Какво обича, какво е учил, с какво се занимава, кои страни е посетил. Цялата информация, която бихте получили на първа среща с някого. Освен това, имахме едно писмо приложено към интервюто му – защо е пожелал да бъде донор. Виждаха се доста качества, които ние търсим и са близки до нас – на първо място, добър и отговорен човек, който иска да помага на другите. За нас добротата и взаимната помощ са водещи добродетели. Затова и търсехме себеподобен човек, за да може детето да наследи по някакъв начин и тези неща.

Избрахте човека и после?

З: Отидохме в клиника "Щерев" за първоначални изследвания. Показа се, че няма да е толкова лесно, защото имам някакви проблеми. Минах през една лапароскопска операция и все пак препоръчаха инвитро, защото нямаше добра проходимост на тръбите. Така или иначе, ние си бяхме узряли за това, за да е сигурно.

Р: Ние имахме план за всичко от самото начало.

З: Даже и за зодията, но...

Р: ...я пропуснахме. За нас беше важно да има повече донорски материал, защото бяхме планирали да имаме две деца – първо да роди Злати, а после и аз, и

Искахме донорът да е един и същ за нашите деца. Да могат да се чувстват и да бъдат истински братя и сестри. Осъзнавахме колко трудно ще бъде да растат в нашата гържава и затова винаги сме мислили как да бъде максимално лесно за тях в бъдеще, те да се чувстват комфортно, да им бъде по-леко, когато им задават някакви въпроси и същевременно да имат кръвна връзка, за да се чувстват наистина близки.

Този наш план работи добре до този момент.

З: Затова и изключихме трето лице като участие. Защото не стига, че ще сервираме на детето едни гей родители, не стига, че ще му е трудно да се оправя с хората, ами и трети човек, който ще е допълнителна трудност. И до ден-днешен обясняваме: „Има най-различни семейства, маме“.

Понеже това се появява като проблем при еднополови двойки с деца, какво пише в акта за раждане на детето?

Р: В графа „баща“ стои името на моя баща.

З: Тоест нашата дъщеря ѝ е сестра.

Р: За да можем да вземем имената и да имаме отчасти някакви права върху това дете, защото ако нещо стане с нея (Злати), аз нямам нищо.

З: За мен беше важно тя да има сигурност и права над детето.

Р: Баща ми се съгласи, това не беше проблем изобщо. Той каза: „Важното е вие да сте добре и да сте щастливи като семейство“.

...Помня една смешна случка, когато отивахме цялата фамилия на почивка в Турция – майка ми, баща ми, баба ми, сестра ми, племенницата ми, ние и трите деца. Разглеждаха ни документите и служителят пита: „На Деа бащата?“, и баба ѝ вика: „Деа, извикай дядо си.“ Деа: „Дядо, ела тук.“

За да може да запазим същите имена и всички да сме с еднакви фамилии, когато се родиха близнаците, трябваше да помоля баща ми с неговото съгласие да даде неговите имена. И така, всъщност, всички са Грудеви Енчеви /при раждането на Деа, таткото на Роси я припознава като своя дъщеря и така Деа е записана с неговото бащино и фамилно име. Когато Роси ражда близнаците, те автоматично получават нейната фамилия, а със съгласието на баща ѝ, взимат неговото презиме – бел. ред/.

По-лесно ли е сега, когато всички имате една фамилия?

З: По-спокойно е с една идея, разбира се.

Хипотетично, ако твоят баща не се беше съгласил, какво щеше да значи това за вашите деца?

Р: Ами, голяма трудност, защото тогава детето трябваше да носи само нейните имена. Оттам, не знаем дали бащата на Злати щеше да се съгласи да си даде имената. Защото според закона единият вариант е нейният баща да даде презимето и фамилията си, а другият – детето да носи нейното презиме.

И в графата „баща“...

З: Нямахме да пише нищо.

Р: Това е така с близнаците, реално. Но това, от друга страна, ни спестява много проблеми с бюрокрацията. Да, за нас е изключително неприятно, че аз не мога да отида и да изкарам паспорт на детето си, да го изведа извън страната, да взимам решения за детето си, когато се налага – всичко, което се случва, е оставено на добрата воля на отделни хора. Но има хора, а и институции, които не го приемат. Те държат, примерно, на пълномощни, в които са упоменати разни неща. И проблемът не е в това колко цялото нещо затруднява мен, а колко е унижително за самото дете – да преминава през гишета и инстанции и да се налага да ѝ обясняваме ситуацията по някакъв мек начин. Тя не е съвсем наясно защо дядо ѝ се води неин баща. Знае, че той си е

дал имената, но законовата страна не ѝ е ясна.

На колко години е?

Р: На седем. След като вече започна да разбира, че аз и тя имаме еднакви презиме и фамилия, постоянно се шегуваше с мама Злати, че „не е от нашите“.

З: „Ха-ха, пък ние сме Енчеви...“

Р: Злати много я болеше и се чувстваше изолирана и потисната.

З: Просто исках да съм от семейството. Тъпо е да стоиш отстрани, а пък уж си в това семейство.

Въобще не съм и мечтала да си сменя името, докато не се появи хората от „Действие“.

След това ми се видя много възможно и бях яхнала метлата да го правим. С много емоции отидох в съда, мен нищо не ме попитаха, само нея.

Как стигнахте до „Действие“?

Р: Запознахме се на една среща в Пловдив, която „Действие“ бяха организирани за подпомагане на хора от ЛГБТИ обществото с информация как се създават семейства.

З: Това ни беше първата такава среща и много въодушевено отидохме.

Р: По някаква голяма случайност попаднах на информация за тази среща в интернет. Ние вече имаме Деа – голямата ни дъщеря. Решихме да отидем на тази среща, за

да срещнем други хора като нас и може би да им помогнем.

З: И още по-важно – да търсим пътища да се подобрят нещата, за мен това беше най-важното – да има движение по тези въпроси, да се прави нещо повече за всички. Отидохме на тази среща и се оказа, че ние сме единствената двойка в Пловдив с дете.

Р: То и досега е така, все още не познаваме друга двойка в Пловдив с деца, в София – да, но не и в Пловдив. Когато отидохме на тази среща, беше 2015 г., се запознахме с Дени и с Вени. След срещата споделихме историята си. Тогава Злати беше много решена и започна да пита Дени как може да стане промяната на името. След известно време им писахме, че сме готови, че тя иска да си смени фамилията, какви са възможностите за това и т.н. Разбрахме, че има решение. Това беше много добре за нас, ние търсехме всякакви варианти. Не беше само името, искахме да узаконим по някакъв начин правата върху детето. Питахме за всякакви възможности, има ли съдебен път, по който ние да получим правата, които искаме като семейство.

З: На мен ми се губи колко дълъг е бил процесът. Може би около година. Помня кога бяхме готови, подадохме документи, Дени ни напътстваше.

Р: Идеята на делото беше да представим нещата точно такива, каквито са – еднополова двойка. Затова призоваха и мен като свидетел. Делото се гледаше от Пловдивския

районен съд, спечелихме още на първа инстанция.

Колко пъти трябваше физически да отидете до съда?

Р: Само веднъж. Всичко се разви много, много благоприятно за нас.

З: ...въпреки негативната емоция в цялата зала – драстично не ни приемаха.

Р: Държаха се подигравателно. Помня въпросите, които съдийката задаваше. А ми беше много трудно да съм там, защото бях бременна, а и с цялата тази емоция да им разказвам защо това дело е важно за нас...

Какво ви питаха?

З: Мен нищо не ме питаха, всичко беше насочено към нея.

Ти искаш да си смениш името, но не те питат нищо?

З: Нищо не ме попитаха.

Р: Мен ме извикаха като свидетел и трябваше да обясня защо се налага Злати да приеме моята фамилия. Деа носи моите презиме и фамилия и се води моя сестра, едва ли не аз имам повече права върху нея. И почти навсякъде се налага Злати да доказва, че тя е биологичният родител.

З: Аз за щастие имам какво да покажа.

Р: Но не го носиш постоянно, нали? И ако трябва да отидем някъде с Деа, ако аз вляза първа с детето и

кажа, че съм майката, и след това Злати трябва да влезе след нас, нещата за нея ще бъдат изключително трудни.

З: Случи се така, че да проиграем този сценарий.

Как?

З: Деа си разби носа. Тичахме към „Спешна помощ“, аз паркирах, а Роси беше с Деа. Докато паркирам, мина време и пристигнах малко след тях. Беше вечер и охраната ме спря: „Вие къде?“, „Аз съм с детето, което преди малко се качи.“, „Ами то влезе с майка си, вие коя сте?“. Трябваше да отида на гишето, да казвам ЕГН, там сигурно имаше как да се види на чие име се води детето и ме пуснаха. Хората бяха сравнително добри, въпреки всичко.

Р: В Пловдив преди нямаше проблеми, но имаме приятели, които са ни казвали, че в „Пирогов“ пускали само биологичната майка. Докато сега нещата и тук са различни и ни е много по-трудно. И разбираме това по документите, които трябва да ходим да вадим постоянно.

За да завършим съдебната история – какво те накараха да разкажеш?

Р: Накараха ме да разкажа защо смятам, че съм майка на това дете, при положение, че законово нямам никакви права. Това ме питаше съдийката и много държеше да ми обясни, че аз не съм майка на това дете. И как така мога да се наричам майка, как мога да използвам тази дума. Трябваше да се обоснова защо

аз съм майка на детето. Съдийката постоянно въртеше върху това, че законово аз не съм майка.

З: Абе, тормозеше я.

Как се почувства?

Р: Много, много зле, защото беше унижително. Винаги правя едно сравнение – ако бях осиновила това дете, нямаше да ме подложат на подобни неща. И също, ако осиновиш дете, получаваш всичките права върху това дете и не те разследват толкова основно каква ти е сексуалната ориентация и всякакви други подробности за личността ти. А в този случай аз се опитвам да кажа на съдийката, че аз съм създала това дете и трябва да обяснявам какво имам предвид. Може физически да не съм го родила, но аз съм с него през цялото време, откакто е било само клетка. Аз съм емоционално свързана още от самото начало, отпреди да стане изобщо човек. А на всички ни е ясно, че когато започнеш и да го отглеждаш, то е невъзможно да не изградиш силна емоционална връзка с детето. Ако я бях осиновила, пак щях да ѝ бъда майка, но нямаше да бъда подлагана на такова отношение. Обществото щеше да ми ръкопляска, че съм осиновила едно дете, а сега едва ли не трябва да се срамувам, че искам да отглеждам собственото си дете с партньорката си. Този момент е много тежък и затова винаги сме ходили много бойни по учрежденията с нея – и в детски градини и в училищата.

З: Спокойни, но настоятелни. Заявяващи себе си, без да крием нищо.

Р: На хората не им трябва много време, за да разберат, че не съм някаква фигура проформа. Когато наблюдават отношението ми в ясли или детски градини например, виждат моята роля.

Тоест хората са склонни да разберат това, което преди не са успели, когато имат непосредствен досег с вас?

Р: В началото определено им е много трудно, със сигурност имат страшно много резерви и притеснения. Ние имаме големия късмет да попаднем на хора, които са успели да ни оценят.

Спомням си, бях в един от часовете на Деа, защото учителките ме бяха извикали да помагам. Правехме изненада за другите родители за Деня на християнското семейство. В разгара на подготовката едни деца питаха Деа: „Деа, ти вярно ли имаш две майки и нямаш баща?“, и Деа каза: „Да, аз имам две майки.“, леко смутена. Господжата веднага зае защитна позиция, без да се налага. Тя каза: „Да, Деа има две майки и трябва да е изключително щастлива, защото те са прекрасни родители.“

Това, което ние виждаме, е, че нашето дете иска да бъде като всички останали. То не иска да бъде различно, а на този етап от нейния живот усеща разлика.

Срещаме я с други семейства, защото когато бяхме на срещата с „Действие“, се запознахме с едно друго семейство. Започнахме да общуваме заради децата ни. После решихме, че ще направим родителска група, за да съберем повече такива хора, за да могат децата да разберат, че не са изключение, а има много

други като тях. Като започнахме тези срещи с други семейства, това помогна много на децата, помогна и на нас. Но все още децата ни се чувстват различни и то не защото ние ги караме да се чувстват така и не е защото госпожите или други техни приятелчета го правят, а защото постоянно попадаме в ситуации, в които трябва да даваме обяснения за семейството си, за кръвните връзки, за имената. Колкото повече растат, толкова по-трудно става, защото те започват да разбират неща, върху които да мислят. Ние ги учим как да бъдат добри граждани, как да пазят чисто, как трябва да учат, за да помогнат за просперитета на нашата държава, да си помагаме, защото сме едно общество. В един момент обаче те виждат, че това общество някак си не се интересува от тях. Виждаме, че Деа я боли, тя е по-чувствителна, много е умна, усеща тези неща. Трябва да благодаря на училищата и градините, в които сме били, защото не са я накарали и за миг да се почувства различна. Никъде не съм била дискриминирана за това, че не съм неин биологичен родител, дори съм председател на класа в училище.

Аз смятам, че тези, които най-много се оплакват от това, че прогресивни теми, ЛГБТИ теми и т.н. доминират обществения, политически, медиен разговор, всъщност не са много на брой хора, просто са гръмогласни. В този смисъл голямата част от хората, трябва да застанат зад промяната на правната рамка, която дискриминира немалка част от обществото на практика.

Р: И има много потърпевши деца, а се борим именно за бъдещето на тези деца. Утре те би трябвало да управляват, да лекуват, да образават.

З: Да бъдат добри хора, да са успели да дадат най-доброто от себе си. За да успееш да дадеш най-доброто от себе си, трябва да се чувстваш добре. Решили сме да отгледаме децата си тук. Ние също сме положили усилие да останем в България, а сме имали избор да отидем на място, където и ние, и нашите деца да се чувстват по-добре. Но не сме го направили, защото смятаме, че трябва да сме тук и да променяме нещата към добро.

Това е сериозна битка.

З: Не сме сами.

Откъде получавате подкрепа?

З: От всички наши приятели и познати.

Р: Преди време бях доста резервирана към НПО-тата. Но когато видях колко работа вършат тези хора и колко неща правят и че каузите им са реални, това ме накара да се чувствам доста по-сигурна. Защото преди не знаех към кого да се обърна, ако нещо се случи. А сега ми се налага за втори път да се свържа с организация – в случая „Действие“, защото искаме и ще издадем една детска книжка, която решихме да напишем за нашите деца, а и за всички деца. В началото, още с първата ни дъщеря, видяхме, че децата се сблъскват с много стандартни модели в книжките. Караме децата

да вярват в принцове и принцеси и в някакви фантазмагории. Искахме да видят и нашите семейства. Първоначалната ни идея беше да опишем всички видове различни семейства – една жена и един мъж, две жени, двама мъже, всичко, което може да се нарече семейство.

Предложих идеята на моя близка приятелка – тя пише страшно увлекателно, която се съгласи. В крайна сметка обаче тя написа друг тип книжка – разшири това, което ние искахме, и сега книжката е за всички различни изобщо (хора с дислексия, незрящи, по-пълни, еднополово семейство). Действието се развива на планетата Гора. Книжката се получи страшно нежна и интересна и трябва да възпитава в толерантност.

Кога ще можем да видим тази книжка?

Преди време бях госта резервирана към НПО-тата. Но когато видях колко работата вършат тези хора и колко неща правят и че каузите им са реални, това ме накара да се чувствам госта по-сигурна.

Р: Надяваме се много скоро. Събрахме повече неща, които да можем да покажем, за да поискаме подкрепа по-широко от обществото. Затова обявих в моя фейсбук профил официално идеята. Направих поста публичен, за да достигне до повече хора. Но се появиха доста лоши хора. Знам, че има много хейтъри, но не очаквах, че има такива, които пряко да заплашват мен и семейството ми и да подтикват други към омраза. Този челен сблъсък ме поряза жестоко. Постът се разнесе в едни много грозни групи. И започна едно обсъждане как трябва да бъдем подпалени, който ни види – да ни направи всякакви лоши неща, сложиха моя снимка и на едно от децата. Тези снимки и имената ми обикаляха из цялото интернет

пространство, като бях обвинена, че искам да промивам мозъците на най-малките деца и ги покваряваме. Аз знаех, че човекът, който стои в дъното, не е способен на това, което приканва хората да ни причинят, но много добре виждам какъв тип хора отговарят и се почувствах изключително застрашена. Най-вече се притеснявах за децата – да не направят нещо на тях или пък на мен пред техните очи. Пробвах да водя диалог, човекът ме блокира, но продължи да подтиква останалите към насилие. Свързах се с Дени, за да питам какво мога да направя. Трябваше да напиша една жалба, която да занеса в прокуратурата. Написах я, тя и още двама юристи я погледнаха и я пуснахме. Получихме отказ. Прокурорката отказа с мотива, че хората просто били изказвали мнение. Не можах да повярвам. Бях описала случая дословно, бях приложила скрийншотовете с постовете им, бях описала заплахите им, както ме посъветваха адвокатите. Деница написа опровержение и в него цитира кои закони са нарушени. След това ми се обадиха от полицията. За да сме били доизяснили случая: „Вие какво точно искате? Ние какво да им кажем на тези хора – да не ви закачат?“. Отидох в районното, разказах на полицаия, показах заплахите.

Първа крачка – пишете жалба, след това?

Р: Отказ. Още една. След това – доизясняваме случая в районното. Оттам нататък не знам.

Няма информация?

Р: От фейсбук профила на човека, който ме заплашва, разбрах, че са го привиквали.

З: Имаше реално две големи вълни на заплахи. Минахме през сериозна паника и страх

Р: Инспекторът беше доста подкрепящ, каза ми, че съм права и че всички имаме правото да се чувстваме сигурни, спокойни и свободни. Не знам какво е направила полицията, но аз периодично отварям профила на този човек, защото очаквам всякакви удари от него.

Преди време вие и историята ви доби публичност, имаше интервюта с вас, имаше ли разлика в обществената реакция между тогава и сега?

Р: Тогава нямаше заплаха. Обиждаха ни много под публикациите и видеото с интервюто. Коментарите не могат да ме засегнат по никакъв начин, но директните заплахи са недопустими. Според коментиращите ние целим да направим децата на България таква като нас.

З: Вклинява се цялата „джендър” теория, която е популярна в обществото сега. Хората се страхуват, защото не знаят, не разбират, не са информирани.

Р: Това, което наблюдаваме, откакто сме заедно и имаме деца: нас двете няма проблем да ни приемат, но всички съжаляват децата. Все едно едва ли не сме ощетили тези деца.

Как?

Р: Ами, лишили сме ги от баща. И още – показваме им, че това било нормално, което означавало, че те ще станат като нас. Долавям тези страхове дори в най-близкото си обкръжение. Хората се притесняват за нашите деца. Подкрепа за книгката, освен от най-близкото ми семейство, нямаме. Защото хората смятат, че не е правилно да има такава книгка. Проблемът е, че вътре пише за еднополова двойка, даже две. И реално погледнато, ти показваш на децата, че това е нормално. А пък всеки се опитва да ти каже: „Вие хубаво сте решили, но не го пропагандирайте“.

З: „Справяйте си се с това, ние ви приемаме, но...“

Р: И оттам идва лицемерието. Малко ми идва в повече фалшивото приемане. Защото излиза, че реалното го няма. Това може да те направи много самотен, но в същото време може да те подтикне да бъдеш още по-уверен. Продължаваме да показваме на хората, че въпреки всичко, ние смятаме, че сме нормално семейство. Затова казвам, че трудното е за нашите деца, не за нас. Но ако ние сега не се борим, ако сега не променим нещата, оставяме този товар на тях. А пък ние не искаме това.

Агам

Тук има надежда

Правен казус

Придобиване на бежански статут от иракчанин, който търси международна закрила заради преследване, свързано със сексуалната му ориентация

Роден съм в Багдад в семейство с няколко деца от средната класа. И двамата ми родители са образовани, с престижни професии. Израснах в Ирак, но през 2005 г. започнаха случаи на отвличания на синове и дъщери на лекари, професори и други. След това, когато кандидатствах в университет, ме приеха и аз завърших и започнах работа.

Относно сексуалната ми ориентация, със сигурност ми беше много трудно, защото Ирак е крайно консервативна страна. Чувствах се самотен. Затова исках и да споделя историята си, когато дойдох в България, защото много хора се чувстват абсолютно изоставени и самотни. Например, ако си тийнейджър, който живее откъснато в някое село в Ирак, това е много трудно. По онова време се чувствах изгубен, не знаех какво искам, бях сигурен, че съм различен, и знаех, че това е табу. Защото във всяко училище се изучава религия и от малък знаеш, че „това“ е забранено. На арабски се казва „харам“ – нещо, което „не бива да се прави“. Така че сексуалната ми ориентация винаги е била тайна. В известен смисъл дори самият аз не бях спокоен с нея.

Започнах да излизам с момчета, знаех, че изпитвам привличане към тях, но не осъзнавах, че това ще е животът ми оттук нататък, че това съм истинският аз. Когато бях на 19 години, тръгнах на психолог. Сам избрах да го направя, защото ми беше толкова трудно – живеех в отрицание, не можех да споделя историята си с никого. Срещите ми с хора бяха само със сексуална цел, това не бяха приятели. Запознавах се с тях през приложения или сайтове. Започнах да посещавам психотерапевт, защото един приятел ми беше казал: „Отиди, той ще ти помогне.“ След време почувствах подобрение, разбрах, че трябва да приема себе си, какъвто съм, и се почувствах в мир със себе си.

А защо напусна Ирак?

По онова време си пишех с едно момче. Това продължи доста време – около три години, но никога не се бяхме виждали на живо. Той беше от Багдад, държеше се странно. Пишеше ми за известно време, след това прекъсваше за около месец, после отново пишеше. Веднъж след тези три години се срещнахме. Излязохме за обяд, всичко беше много нормално, нищо друго не последва... Мразя да се връщам към тази история. После се ви-

дахме за втори път и момчето настоя да отида в тях, за да правим секс. Отидохме там – беше нещо като кафене за бiliarд или шиша (наргиле). Беше петък, затова беше затворено, повечето такива места не работят в петък. Започнахме да се целуваме и изведнъж той стана агресивен. Извади пистолет и белезници. Тогава започнах да разбирам, че в цялата ситуация има нещо нередно и това не е някакъв фетиш или игра. За жалост, това беше едно от първите ми сексуални преживявания. Когато започна да проявява насилие, ми каза, че е охранител или полицай, защитаващ иракската култура от „педали“. След това ме накара да разказвам истории за себе си, да съобщавам имена. Направи запис на всичко, което казах. Заклучи ме в тоалетната, а преди това ми взе телефона. Носът ми кървеше, беше ме ударил. След малко чух, че говори с родителите ми по телефона. Бях ужасно уплашен за живота си, защото по това време се случваха отвличания на гей хора, гей хора бяха измъчвани. Имаше вълна от убийства на гей мъже. Едно от тях се беше случило през 2008 г., друго – през 2010 г. И още случаи след това. Убиваха хора, като слагаха лепило в анусите им и след това ги захвърляха в селски райони в пустинята. И хората умираха от токсичната реакция в тялото, тялото се самоотравя след около три дни. Той ме питаше: „Как искаш да бъдеш убит?“ Бях ужасен.

На каква възраст беше, когато се случи това?

На 22–23 г. Аз му казах: „Прави с мен каквото искаш, само не казвай на семейството ми, че съм гей.“ Бях готов да умра, но не и семейството ми да разбере. Това е по-ужасно и от отвличането. После разбрах, че на това място има още хора, че не сме сами. Бяха нещо като мафиоти, но във военни униформи. Тогава ми стана ясно, че това не е някакъв произволен тип, а е част от организация. Говорих с родителите си – той донесе телефона в тоалетната. Преди да ми го даде, им каза, че съм добре, че не съм мъртъв. Не знам точно за какво са си говорили, не можех да чуя. Баща ми ме попита добре ли съм, отговорих: „Да, не се тревожи, нищо не е станало“. Не знаех какво иска този човек, не знаех какво става – ще ме убият ли, няма ли, защо се случва всичко това. Минаха часове. През нощта той се върна, искаше да ми даде храна, аз отказах да ям, толкова ме беше

страх. Беше ме страх, защото не исках да нараня никого друго, не исках семейството ми да страда. Каза ми, че защото изглеждам и се държа добре, имам кариера, или ще ме убие, или ще трябва да работя с него. Искаше да водя други хора там, да ме използва като примамка, каза, че иска „да прочисти света, да прочисти културата“. След още време, през нощта, ме освободи. Аз се прибрах при баба си и дядо си, цялото ми семейство с изключение на родителите ми, защото още живееха в друг град, беше там. Всички плачеха от притеснение. Още помня какво ми каза, когато ме остави пред къщата: „Помниш ли номера ми?“ Потвърдих, а той: „Утре, когато си вземеш нов телефон, ще ми се обадиш, за да работим заедно“. Отговорих: „Добре, ще го направя“. Посрещнаха ме чичо ми, леля ми, баба ми, дядо ми, всички бяха там. Бях ужасен, че този глупак им е казал, че съм гей. Семейството ми плачеше, радваха се, че съм се прибрал, защото много хора, жертви на покушения, никога не се прибираха. Очевидно този човек беше взел пари от семейството ми, за него това беше просто бизнес.

Тази случка ме накара да страдам дълго. След нея разбрах, че няма как да остана в страната повече, че трябва просто да замина. Нямах време да подавам документи за виза или каквото и да било. Отидох в Турция. Оттам прекосих границата с България през гората. Планът ми беше да не се задържам в България, а да продължа към Белгия, защото семейството ми има познати там. Семейството ми не знаеше какво точно се е случило, не знаеше, че съм гей и че този човек ме е отвлякъл заради това. Когато попаднах в България, се озовах в нещо като капан. Полицията и властите пречеха на хората да продължат пътуването си през Сърбия. Реших да остана, защото бях адски изморен, в продължение на един месец едва се бях хранил, спях в гората. Дойде момент, в който си казах: „Добре, това е, поне тук съм в безопасност“. Останах, други хора продължиха, но аз останах. Кандидатствах за убежище. По това време живеех в Пловдив, защото приятели на приятели на майка ми живееха там. Тези хора ми помогнаха, но те също не знаеха за сексуалната ми ориентация. Исках да се свържа с някого, който да ми помогне с процедурата. Писах на Деница, след ден или два се срещнахме на живо. Тя ми помогна с процедурата, защото по това време много бежанци от Ирак биваха депортирани, без

значение какви са историите или причините им да напуснат страната.

Това е 2015 г.?

Да, към края на 2015 г., да кажем октомври. Имах интервю за убежище с една жена в Харманли. Докато ѝ разказвах историята си и какво ми се е случило, тя почти се смееше. Бях шокиран, казах си: „Тя изобщо не взима моя случай насериозно“. Имах нужда от помощ. Посетих страницата на „Действие“ в интернет, свързах се с тях и те реагираха много бързо. Деница ме закара в Харманли с колата си, говори нещо с жената, след което тя започна да се държи различно с мен, взе нещата присърце. След като ме изслуша, служителката одобри случая ми и ми даде убежище в България. Никога няма да го забравя.

Как разбра за съществуването на правната програма на „Действие“?

Имах късмет. През цялото това време имах подкрепата на семейството си, поне финансово, защото в България не получаваш нищо. Когато започнах правните действия, ми беше много трудно. Тогава наех един малък апартамент в София, беше повече като гараж. Започнах да се срещам с хора, свързвахме се чрез Grindr. Появи се едно момче, поинтересува се, защото моят майчин език е арабски, а той учеше арабски. Не можех да си представя възможността българските власти да ме пратят обратно в Ирак или в Турция. Именно това момче ме посъветва да потърся ЛГБТИ организации в интернет. Започнахме да търсим заедно. След време ми прати линк към „Действие“ и им писахме. Така стигнах до тях. Написахме им имейл и те се свързаха с мен директно.

Дълго ли продължи процедурата за придобиване на статут?

Стана бързо. Не ме отхвърлиха директно, което е много важно. В България, поради факта, че няма много бежанци, може да се каже, че процедурата е дори по-бърза от тази в Германия. Цялото нещо отне около три месеца. Проведоха две интервюта с мен, онова, за което ви разказах, беше първото – нещо като въведение. Второто беше по-детайлно, питаха ме за сексуалната ми

ориентация, за възгледите ми относно религията и много други неща. След което жената, която отговаря за това, реши да ми даде статут за максималните пет години.

Нещо, което е смешно и тъжно, е, че ти трябва адресна регистрация, в противен случай не можеш да си извадиш никакъв идентификационен документ или пък документ за пътуване. Аз наех един апартамент, плащам със собствените си пари, без чужда помощ. След това с един човек от Варна решихме заедно да наемем жилище на друго място в София. Казах на хазяина, че искам адресна регистрация, преди да подпишем за апартамента, той се съгласи. Отидохме в общината и жената на гишетото му каза: „Сигурен ли сте, че искате да направите това, този човек идва от Ирак, може да е член на ИДИЛ, може да е терорист?“ И хазяинът се съгласи с нея, отказа да ме регистрира на адреса. Обадих се на Деница, защото усетих, че става нещо странно, не можех да разбера докрай какво си говорят, понеже не говоря български. Тя ми каза: „Може би хазяинът отказва заради жената в общината“. Всичко това се случи, след като получих бежанския статут. Когато ти дадат статут, органите на реда правят обстойна проверка. След това позната ми помогна, като ме регистрира на адреса на своя апартамент. И така най-накрая се сдобих с адресна регистрация. Не беше никак лесно.

**Разкажи ни малко за времето, прекарано в България.
Имаше ли някакви проблеми, освен с институциите?**

Ще ви кажа нещо – по онова време се чувствах на сигурно място, защото не бях в Ирак. Може би хората в България смятат, че ситуацията в страната е лоша, но за мен важното беше, че не трябва да се страхувам от полицията, не трябва да се страхувам от армията, поне не трябва да се страхувам от хората, че може да разберат, че съм гей. Чел съм много истории като моята в Grindr и на други места.

Хора са губили живота си само защото са гей. В България ситуацията е по-добра от това, на което бях свикнал, поне съществува Прайг, има хора, с които човек може да общува.

Но със сигурност не е лесно да си гей и да идваш от

Близкия Изток. Не навсякъде бях добре дошъл. Нещо, което много ме дразнеше, беше, че често не ме пускаха в гей баровете, когато излизах.

Защо?

Фейс контрол. Още нещо – хората, с които излизах, понякога ме питаха много странни неща като: „Още ли имате камили в Ирак?“ и други подобни. Съществува едно постоянно подценяване, което се отразява ужасно върху самочувствието на човек. Иначе не съм изпитвал никаква реална заплаха в България. До голяма степен това се дължи на факта, че гледах да се пазя, например, обкръжавах се предимно с куиър хора. Докато работех като техническа поддръжка с арабски в една от големите компании в София, също не разкривах сексуалната си ориентация пред колегите си. Но близките ми приятели знаеха и ме приемаха. За всеки случай не общувах с голям брой хора, изолирах се, за да се държа далеч от проблеми.

Нещо, което каза няколко пъти, е, че е ужасно опасно за ЛГБТИ хората в Ирак. Има ли някакъв вид общност, макар и не открита?

Има голяма гей общност, но всички са „под прикритие“. Не си позволяват да кажат на никого, че са гей. Понякога се страхуват да го споделят и помежду си. Няма никаква сигурност. Постоянно трябва да се притесняваш. Защото, ако някой разбере и те разкрие, можеш да загубиш живота си. Или го губиш в смисъла, че умираш, или... Например, познавам един човек, чийто брат разбра, че той е гей. Родителите им не знаеха, но братът затвори човека за поне шест месеца в къщата им, изтезаваше го. Ужасно е, когато чуеш истории като тази. Няма никаква свобода, не можеш да споделиш с никого. Аз съм късметлия, защото едно от другите деца от семейството ми знае, почти го прие след време. Ние сме близки, затова можех да споделя, но има хора, които си нямат никого. Дори тук в Германия не искам да разкривам себе си пред други хора от Ирак. Защо? Защото се гледа като голям срам, голям срам за семейството. Ирак е много консервативна държава, не колкото Саудитска Арабия или Иран, но все пак консервативна. Ако хората разберат, че съм гей, би имало сериозни последици. Една от тях е, че на сестрите от

семейството ми ще им бъде забранено да се омъжат. Родителите ми биха загубили работата си.

Или ще трябва да се отрекам от мен, или цялото общество ще трябва да се отрече от тях.

Хората са много свързани в нашето общество, затова всяко нещо има такива широки последици. Приемам това да засяга мен, но не искам да наранявам други, не искам хората около мен да страдат.

Родителите наистина ли се отказват от децата си?

Случва се. Вече казах – моите родители не знаят за мен. Един път имах разговор за това с баща ми. Каза ми: „Какво става, защо нямаш приятелка? Ако си гей, няма да ти проговоря, докато съм жив”. Това ми каза. Не знам дали наистина го мисли, но разговорът беше сериозен. Да, родители се отказват от децата си, защото какво иначе биха могли да направят? Много е тъжно. Тук, в клиниката, в която работя, колегите ми не знаят за мен. Защото не съм свикнал да бъда открит по този въпрос. Не ме е страх, но все пак не казвам на много хора. Имам и доста приятели, които също не знаят. Особено избягвам да говоря за това, ако хората отсреща са от арабския свят, най-вече иракчани. Защото само с един пост във фейсбук могат да ме разкрият. Понякога казвам на приятеля си, че въпреки че вече съм извън Ирак, извън Багдад, се чувствам все едно държа себе си заключен в някаква клетка.

Как се справяш с всичко това? Имаш ли план за бъдещето?

Едно от много досадните неща в живота ми е, когато майка ми ми натяква да се ожена. Защото бракът в Ирак е много традиционен, винаги е планиран. Сега имам работа, стабилност в Германия, мисля, че някой ден ще ѝ кажа. Но не съм напълно сигурен. Често говоря за това с приятеля си. Някой ден би могла да дойде на гости, но ме е страх, че ако дойде, сама ще разбере. Бих предпочел да ѝ кажа преди това. Друг проблем е, че ако човек от арабска страна види германец, който е гей, няма проблем, защото е германец. Но ако види арабин гей, това за него е истинска катастрофа. Възприемат го като атака над религиозните си възгледи и стават

крайно отбранителни. Аз и приятелят ми се прегръщаме и целуваме по улиците, тук в голямата си част това се смята за нормално, но един път бяхме нападнати от човек от Ливан или Палестина. И въпреки че той е роден в Германия, имаше проблем с нас и започна да се разправя. Това се случи, докато пътувахме в метрото, прибирахме се от парти и този човек започна да крещи на арабски. Аз исках да говорим на немски, за да могат другите пътници да разберат какво се случва. Моят приятел е италианец, помежду си говорим на немски. Та този тип не ни пипна, но беше много ядосан и не спираше да крещи. Така че и тук не е лесно. Дали имам план за бъдещето? Не знам. Сега се чувствам по-спокоен, но имам нужда от още време. Водя семеен живот със семейството на приятеля си, те ни приемат без задръжки. И тук посещавам терапевт, защото винаги съм имал проблеми с натиска. Този терапевт ми казва, че не се обичам достатъчно. Така че постоянно работя над това, голяма част от проблема е семейството ми със сигурност. Надявам се някой ден да мога да кажа на родителите си, но си давам сметка, че може и никога да не се случи.

Това не е първото ти интервю. Страхуваш ли се от публичността, от това, че някой може да разпознае теб чрез историята ти?

Опасявам се, но искам да споделя историята си, защото чувствам, че България е място, където има надежда. Мисля си, че разказът ми може да помогне, защото моят случай беше първи по рода си – гей човек, търсещ убежище заради преследване, свързано със сексуалната му ориентация. Но да, със сигурност се страхувам от публичността. Може би е рисковано да споделям историята си, но знаете ли, никой, който би бил злонамерен, няма доказателства кой съм всъщност. Дори някой да разбере, бих могъл да отрека, че съм аз. Това е свързано с факта, че в иракската култура начинът, по който се изгражда образът на гей хората, е изключително негативен. Например хората там никога не биха си помислили, че гей може да е лекар, адвокат или инженер. В тяхното въображение гей може да е само необразован човек, престъпник или нещо подобно. Има вярване, че човек първо става алкохолик, след това наркозависим и накрая става гей. Безнадеждно е да се промени този

начин на мислене. И това не е защото хората живеят като отшелници или защото нямат житейски опит. Моите родители са образовани, пътували са по света, но и те вярват в тези неща, просто културата е такава.

Смяташ ли, че това би могло да се промени със следващите поколения?

Честно, не знам. Имам един приятел, той е международен активист за гей права, също от Ирак, сега живее в Швеция. Учехме в една гимназия. С него често сме водили този спор – аз мисля, че няма да има промяна или ще има съвсем малко, но обществото в страната няма истински да започне да приема ЛГБТИ хората. Ще имаме нужда от ужасно много време да достигнем това, което съществува днес в България. На вас може да ви струва странно, но никак не е лесно стигането до тази точка. В България в момента е толкова по-добре в сравнение с там, откъдето идвам. Хората в Ирак не уважават закона, в България поне уважават закона. След 2003 г. клановите структури станаха много силни. Затова сега имам следното затруднение – в края на 2020 г. изтича срокът на документите, които са ми издадени в България. След това трябва да се върна към иракския си паспорт. Отидох до посолството на Ирак в Германия и оттам ми казаха: „Сменихме фамилията ти от тази на дядо ти на клановата ти“. Тези кланове са много силни в страната, имат собствени закони и никога няма да приемат ЛГБТИ хора.

Колко време прекара в България?

Година и половина, може би две. Опитвах да си намеря работа в България. Ето още една разлика между системите в България и Германия – в Германия, независимо откъде идваш, дипломата ти може да бъде призната, след което държиш изпити и като ги вземеш, можеш да работиш в сферата си или да продължиш да учиш в университет, примерно. В България това беше почти невъзможно. Кандидатствах в университета в Пловдив, но ми казаха, че трябва да започна да уча отначало. Това е една от причините, поради които беше невъзможно да продължа да живея в страната. Пътят ми до Германия беше дълъг, но поне професионално тук е по-добре.

След този дълъг път сега чувствам, че имам някаква стабилност. Това ми дава и куража да смятам, че ще мога да разкрия сексуалната си ориентация пред семейството си в следващите години.

Чувстваш ли се щастлив?

Да, със сигурност се чувствам много по-добре от преди. Не се страхувам вече толкова много, а това е важно за мен. Доказвам се на работата си, също доста важно за мен нещо. Разбира се, няма абсолютно щастие, но всичко е по-добре сега. И все пак ми липсва домът, не ми беше позволено да се върна през тези пет години.

Не ти беше позволено?

В Европейския съюз, когато получиш документ за пътуване, свързан с бежански статут, не ти позволяват да се завърнеш в страната, от която идваш. Също е много трудно да ти бъде издадена виза за Турция, например. Така че си все едно затворен в Шенгенската зона, плюс България и Румъния. Но не можеш да отидеш във Великобритания. Затова и много дълго време не се бях виждал със семейството си. Един път се срещнахме, те дойдоха да ме видят, за щастие им бяха издали виза без особени затруднения. Домът ми липсва. Ако оставим настрана проблема, че не мога да изразя открито сексуалността си, семейството ми липсва.

В България даде няколко интервюта за медии. Какви бяха реакциите?

Аз не говоря български. Тогава живеех с един човек, с помощта на когото прегледах някои от коментарите под пост с едно от интервютата. Хората пишеха: „О, сякаш си нямаме достатъчно обратни, трябва и да внасяме от чужбина“. Нямахме един добронамерен коментар. Реших да не ги чета, не исках да виждам такива неща. Но от гей общността получих много подкрепа. Помня, че всички се радвахме, чувствахме се като победители, защото моят случай значеше много за много хора, отпразнувахме развръзката. Имаше значение, че страната ме приема в правен смисъл. Още поддържам връзка с хора от „Действие“, чувствам ги като семейство, защото те ми помогнаха толкова много. В началото бях сам и ако не бяха те, всичко щеше да е толкова по-труд-

но, дадох ми подкрепа, за която не бях и мечтал. Правна подкрепа, но и емоционална – с тях не се чувствах сам, те не ме съдеха, а ме приеха, какъвто съм. По това време, дори след като се бях срещал с хора в страната, рядко някой искаше да ми стане приятел. Хората от „Действие“ ме накараха да се чувствам като у дома си. Чувствах се в безопасност. Ако изникнеше проблем, винаги можех да ги потърся за съдействие. Също така научих много за ЛГБТИ, защото тогава не знаех много какво значи всичко това. Честно казано, иска ми се да можех да продължа да живея в България, но за жалост просто не можех да се реализирам професионално там.

Кристина и Мариама

Голямата победа

Разговор с Деница Любенова от „Действие“

Правен казус

Две чужденки, женени във Франция и избрали да живеят в България, опитват да получат разрешение за постоянно пребиваване в страната

Как научи за Кристина и Мариама?

Една вечер получихме на мейла на „Действие” писмо от Мариама. В него беше описано всичко – тя, гражданка на Франция, и Кристина, която е с австралийско и чилийско гражданство, живеят в България от декември 2017 г. След като първоначално са получили разрешение за пребиваване на Кристина като член на семейството на гражданин на Европейския съюз, година по-късно, през декември 2018 г., са получили отказ от Дирекция „Миграция” към МВР, защото бракът им бил между две жени. Мариама описваше в имейла си как е търсила ЛГБТИ организации в България, които могат да им съдействат по някакъв начин и да направят въпроса публичен. Тъй като самата Мариама е юрист, много добре знае, че съобразно европейското право, нейната съпруга би трябвало да може да остане законно на територията на Република България. И така, съвсем случайно е попаднала на „Действие”. На писмото на Мариама аз и Венета отговорихме едновременно и един ден по-късно се видяхме с тях на живо.

Разкажи ни малко повече за техния случай.

Двете имат връзка от 15 години. Преди 1 юни 2016 г. са били в т.нар. „регистрирано съжителство” във Франция, защото преди тази дата страната не е имала брак, който покрива еднополовите партньори. След 1 юни 2016 г. са трансформирали своето регистрирано съжителство, така че да е равносилно на брак. Мариама е била дипломатическо лице, двете са живели заедно в няколко държави – Франция, Мароко, Румъния и в края на 2017 г. се местят да живеят в България официално, като преди това са идвали тук, купили са си къща на село. Когато идват в България, Кристина, като член на семейството на човек от държава – членка на ЕС, иска от Дирекция „Миграция” да получи продължително пребиваване на територията на страната и го получава. Една година по-късно, заради разразилия се скандал с Истанбулската конвенция, поне според нас, получава отказ.

От юридическа гледна точка какво представлява процесът по предоставяне на продължително пребиваване? Трудно ли се издава във всички останали случаи,

освен в този на Кристина и Мариама?

За граждани на ЕС и за членовете на техните семейства, било те съпрузи, партньори без сключен брак и техните деца, процедурата е много улеснена, защото важи както вътрешното законодателство, така и това на ЕС, което изисква от страните членки да покрият минималните неща – гражданинът на ЕС и членът на неговото семейство трябва да представят валиден документ за самоличност, медицинска застраховка за определен период от време, да декларират достатъчно средства за пребиваване в България, така че да не разчитат на системата на социалното подпомагане в държавата, т.е. да имат в банковата си сметка еквивалента на 12 минимални работни заплати, и договор за наем или нотариален акт, за да е сигурно, че имат къде да живеят. И когато случаят засяга член на семейството, този брак или връзка се удостоверяват: ако е брак – със свидетелство за сключен граждански брак, а ако е връзка – с подписана декларация. Допреди няколко години в България нямаше проблем за гражданин на ЕС, който идва с партньора си от различен пол. За хора от един и същи пол нещата не стоят така.

Продължителното пребиваване срочно ли е?

Срочно. В зависимост от валидността на документа за самоличност и от продължителността на медицинската застраховка – дали тя е ограничена във времето или не, то може да е в рамките на една, три и пет години. Но има възможност за продължаване – след една година трябва да бъдат предоставени абсолютно същите документи на Агенция „Миграция“, за да може тя да удължи правото на продължително пребиваване.

В случая на Кристина и Мариама Агенция „Миграция“ сменя решението си след тази една година, така ли?

Точно така. През 2017 г. на Кристина дават продължително пребиваване като член на семейството на гражданин на ЕС в срок от една година. През ноември 2018 г. тя трябва да отиде и да поднови картата за продължително пребиваване. И когато си подава документите, получава отказ.

Агенция „Миграция“ длъжна ли е да даде обяснение за решението си?

Има мотивирано решение на „Миграция“, в което те обосновават отказа си с това, че бракът между лица от един и същи пол не може да бъде основание за пребиваване, тъй като Конституцията на Република България забранява брак между лица от един и същи пол. И реферират към решение на Конституционния съд.

Какво се случи, след като се срещнахте с Кристина и Мариама, какви бяха стъпките по-нататък?

Те вече бяха започнали процедура с друг адвокат. Самото дело беше стигнало до Административен съд София-град, все още нямаше проведено съдебно заседание. Направихме една първа среща с адвокатата и се разбрахме на съдебното заседание да се явим заедно. Съдебното заседание беше през юни 2019 г. и съвпадна с излизането на решението по делото „Коман“ в Съда на Европейския съюз. Това решение излезе сутринта, а пък нашето съдебно заседание беше същия следобед.

Какво е решението по делото „Коман“ и защо то е важно за делото на Кристина и Мариама?

Това е преюдициално запитване на Конституционния съд на Румъния към Съда на Европейския съюз за тълкуването на Директивата за свободно движение в ЕС. Адриан Коман е румънски гражданин и има сключен брак в Белгия с г-н Хамилтън – негов полноправен съпруг. Те отиват да живеят в Румъния, но държавата отказва право на пребиваване на Хамилтън, тъй като е гражданин на трета държава и не може да признае техния брак. Делото минава през много инстанции в различни съдилища в Румъния, докато не стига до Конституционния съд в страната. Конституционният съд на Румъния изпраща преюдициално запитване – искане за тълкуване за правото на ЕС към Съда на Европейския съюз. В този случай Съдът на ЕС трябваше да се произнесе дали понятието „съпруг“, което фигурира в Директивата за свободно движение, обхваща партньорите в еднополов брак. Съдът излиза с решение, че това понятие трябва да се тълкува разширително и че понятието включва както лица от различен пол,

така и лица от един и същи пол. Основната идея е, че за целите на свободното придвижване в рамките на ЕС понятието „съпруг/съпруга“ не може да бъде тълкувано стеснително и да изключва лица от един и същи пол, тъй като това би било нарушение не само на Директивата, но и на основните принципи на европейското право и конкретно Хартата на основните права на Европейския съюз. Обратно към нашата история. На първа инстанция в Административен съд София-град делото се гледа от състав от един съдия. Съдийката вече беше запозната с решението по делото „Коман“, и когато аз направих референция към това решение, тя каза: „Да, колега, запозната съм, няма нужда да го разискваме“. Впоследствие предоставих писмена защита, тъй като в България съдиите предпочитат да имат писмена защита, отколкото на момента да се пледира. Получихме положително решение десетина дни след самото изслушване. След което Дирекция „Миграция“ реши да обжалва това решение на Административен съд София-град и делото ни отиде пред Върховния административен съд.

Колко време отне това?

Кристина подава иска си за пребиваване декември 2018 г., окончателно решение на Върховен административен съд имахме през декември 2019 г. Това е една година, в която Кристина не можеше да напуска територията на България, не можеше да работи, не можеше да се движи спокойно и да води пълноценен живот.

Когато Дирекция „Миграция“ реши да обжалва решението на Административен съд София-град, с какви мотиви го направи?

Със същите, с които отказа на Кристина продължително пребиваване. Техният друг голям мотив, за наша изненада, беше и самото решение по делото „Коман“ на Съда на Европейския съюз, което те бяха разтълкували по някакъв неведом за един юрист начин. Бяха разгледали подробно решението по делото „Коман“ и бяха казали, че то е неприложимо в случая на Кристина и Мариама, тъй като „Коман“ засяга „гражданин на Румъния и гражданин на трета страна“, пък в нашия случай имаме „гражданин на ЕС и гражданин на трета страна“.

Въпреки че по делото „Коман“ съдът на Европейския съюз много ясно се произнася за това кой попада в обхвата на лицата, които могат или не могат да получат право на пребиваване.

В крайна сметка делото на Кристина и Мариама стига до Върховния административен съд. Каква е процедурата там?

Това, което прави Върховният административен съд, е да разгледа решението на Административен съд София-град и жалбата на Дирекция „Миграция“. Бяха ни поканили да предоставим становище по отношение на жалбата. Ние дадохме становище, имаше едно изслушване. На него присъстваха над 20-30 души. Поради това скупчване на хора съдът пренасрочи делото от последно за деня в първо. Там имахме малка пледоария и отново предоставихме писмена защита. След което закахме решение. Решението излезе доста бързо. Самото производство беше доста по-бързо отколкото, да речем, в случая на Лили и Дари. Защото в случая на Кристина и Мариама се води миграционно дело и те протичат при ускорени процедури поради това, че човекът не може да прави нищо, докато трае цялото производство. Докато чакахме решението, много се притеснявахме, защото при един отказ на Върховния административен съд да приложи правото на Европейския съюз, ние трябваше да се справяме с депортацията на Кристина. Към коя държава не мога да ти кажа, защото тя освен гражданин на Австралия е и гражданин на Чили, а има сключен брак с гражданин на Франция. Минаваха ни какви ли не сценарии през главата – дали няма да върнат делото за ново разглеждане на първа инстанция, дали няма да откажат. Беше доста стресиращо време, за самите тях също.

Как Кристина и Мариама приеха целия процес?

В началото бяха много ентузиазирани, особено след решението на първоинстанционния съд. След обжалването на "Миграция" за тях настана пълен ад, защото това е цяла година, в която една жена в активна възраст не може да работи и трябва да е зависима от партньора си. Това се отразява както на връзката, така и върху самовъзприемането на човека. Самият отказ е нещо травматично, защото ти имаш сключен брак, а една цяла

държава ти казва: „Гледай си работата, този брак нищо не означава, вие сте по-нисши, втора ръка хора, само защото се е случило да сте лесбийки.“

Това беше един от случаите, които получи най-много медийно внимание. Каква е оценката ти за медийната работа и професионализъм при отразяването на този казус?

Според мен случаят беше много добре обяснен в медийното пространство. С добре формулирана правна, но и човешка страна. Бяха взети хубави интервюта от Кристина и Мариама, включително и от регионални медии в Русе и Варна – някъде по средата между тези два града е и селото, в което двете живеят. В това отношение българските медии спомогнаха за осветляването на това с какви проблеми се сблъскват хомосексуалните хора в България. Има стотици други проблеми и права, от които хомосексуалните хора са лишени. Но фактът, че държавата не признава връзката между хомосексуални партньори и причините защо това е така, беше добре отразен. Журналистите отразиха и решението по делото „Коман“, но голямата заслуга е, че успяха да хванат емоцията между Кристина и Мариама, успяха да покажат през какво минават тези две жени и с какво се борят. Защото както и да го погледнеш, те се борят срещу една държавна система, един държавен апарат.

Зададох нарочно този въпрос, защото в българските медии често отсъстват теми, свързани с проблемите на ЛГБТИ хората, или ако ги има, те рядко показват точно тази човешка страна на проблемите им, за която ти спомена. А такава по-чувствително отразяване може би е ключово за по-широка обществена подкрепа.

В този случай със сигурност беше дадено лице на проблема. До момента, в който Лили и Дари не заведоха дело за признаване на техния брак, медиите и предимно телевизиите, отразяваха „София Прайд“, отразяваха неща, които аудиторията намира за скандални, за да може да си повишават рейтинга. Докато Лили и Дари не заведоха своето дело, проблемите, с които ЛГБТИ хората се срещат в България, нямаха лице. Говорех експерти по телевизията, като не изключвам себе си и хората от „Действие“ или другите организации в Бъл-

гария. Но ние не говорим за своите лични проблеми, а за тези на общността изобщо. Историите на Кристина и Мариама и Лили и Дари позволиха чисто човешки поглед върху ситуацията – конкретни личности споделяха собствените си чувства и трудностите, през които минават. Това създава възможност за разбиране и емпатия. В този смисъл със сигурност има някакво очовечаване на цялата ситуация. Тези две двойки изиграха важна роля в представянето и хуманния поглед върху проблемите на ЛГБТИ хората в България.

Ако съпоставим двете дела – това на Кристина и Мариама и това на Лили и Дари, можем да кажем, че в първия случай има някаква извоювана справедливост, докато във втория по-скоро не. Как този тип съдебни прецеденти може да помогне и на други в тяхната позиция?

Благодарение на усилията на Лили и Дари и на Кристина и Мариама, благодарение на публичността и това, че те докрай не се отказаха, в България се зароди движение.

Спокойно можем да кажем, че това движение, което наблюдаваме в последните две-три години, е в резултат именно на смелостта на тези две двойки. То със сигурност е съвкупност от действия на ЛГБТИ организациите, но всъщност те сами не могат да мотивират по начина, по който го прави човек от общността. Защото несправедливостта, с която се срещат двете двойки, мотивира, кара хората да действат, да водят дела, за да придвижват напред правата си.

Това е по отношение на обществената реакция и мнение. В смисъла на съдебната практика обаче, виждаш ли някакъв тип раздвижване и повод за ентузиазъм?

Със сигурност има раздвижване. Не мога да бъда оптимист изцяло, именно заради резултата от делото на Лили и Дари. Има опити за стъпки напред, но има и много обвързаности във всичко, което се случва в България, в социалния контекст и това, което става в съдебната зала. Има една неувереност от страна на съдиите относно това как трябва да процедират и какви решения да издават. Някак си всеки се опитва

да не бъде този, който ще реши необичайния въпрос. Поради тази причина за мен беше голяма изненада и действително се възхитих от смелостта, която прояви съдия Янкулова от Административен съд София-град, когато реши в полза на Кристина и Мариама още на първа инстанция. Впоследствие тази съдийка беше оплута от много медии, беше заклеймена като „съдия на Сорос“, „съдия на гей общността“, че е платена от гей организациите.

Сигурно усещането да си толкова силен и богат, че да влияеш на съдии в България, е хубаво? (Смях.)

Имаше един момент, в който се смеехме, да. Но това, което ще продължим да правим с делото на Лили и Дари, е да отидем пред Европейския съд по правата на човека. Аз съм сигурна, че ЕСПЧ ще излезе с решение, с което ще задължи България да въведе някакъв закон, с който да регулира партньорството между лица от един и същи пол и също така да признава сключените в чужбина бракове, без значение дали между двама български граждани или между български гражданин и чуждестранно лице.

В колко държави в Европейския съюз липсва такава законодателство?

Много малко. В тези, в които няма брак, има все пак някаква форма на признаване на браковете. Държавите, които са останали без нищо – без брак и без форма на признаване на еднородните връзки, са България, Румъния и може би още една-две държави. Говорим за много малък процент от държавите в ЕС, а вече и в Съвета на Европа – по-широката европейска общност от 43 държави. В балтийските държави има някаква форма на признаване на връзките на хора от един и същи пол. Дори Румъния е закрепила в конституцията си това бракове между лица от един и същи пол, сключени в чужбина, да се признават.

Тоест те са една стъпка пред нас?

Именно. Миналата година (2019 г.) имаха референдум, с който искаха да забранят браковете между хора от един и същи пол. Те сега не са забранени, просто кон-

ституцията им определя брака като съюз между две лица, а семейният им кодекс казва, че тези две лица трябва да са от различен пол. Целта на референдума беше да се промени конституцията и да бъде изрично забранен бракът между лица от един и същи пол. Референдумът не мина, не се събраха достатъчно гласове, за да стигне до парламента. Ако беше минал, най-вероятно парламентът щеше да реши в полза на тази забрана.

Откъде намиращ енергията да правиш това, което правиш? Особено в контекста на понякога отчайващата българска действителност, когато говорим за права на хората от ЛГБТИ общността?

От една страна, е желанието за справедливост и нестихващата вяра, че справедливостта все пак ще възтържествува. Има моменти, в които много се отчайвам. Много се отчайвам от българската действителност, понякога от хората, от тези, които се изправят срещу ЛГБТИ общността. Понякога е много отчайващо да получаваш "не" отвсякъде. Но това, което ме мотивира, са самите хора, които се изправят да се борят за правата си. Докато ги има, има и смисъл да помагаш. Щом някой разбира, че има смисъл да се бори за правата си и за общочовешка справедливост, то мой дълг е да застана до този човек. Защото някои нямат познанията, които ние имаме, и не могат да се справят сами с несправедливостта, с болката, с обидите. Пък ние някак си сме придобили знания и опит.

Не казвам, че знаем всичко или че можем всичко, но това, което знаем, трябва да бъде използвано в името на справедливостта и щастието на максимален брой хора.

Не те ли е страх понякога? Преди сте ставали обект на атаки, и то чисто физически.

Страхът много лесно може да те смачка, ако му се поддадеш. Властта и онези, които хвърлят камъни и рушат, използват страха, за да те държат в плен, да ти запушват устата, да те карат да мълчиш, да се подчиняваш, да не мислиш, да живееш с едно статукво, което не вярваш, че можеш да промениш.

Докато функционираш през страха, нищо не може да бъде променено. Страхът винаги си е там, въпросът е да можеш да живееш свободно живота си, въпреки него.

Ако му се подчиниш, даваш сила на тези, които използват страха срещу теб и искат да те пречупят. Когато живееш със страха, нещо, което мисля, че съм успяла да направя, можеш да вършиш чудеса.

По колко дела работите в момента?

Много са. Понякога на седмица завеждаме по две-три дела. Има дела за смяна на име, дела за дискриминация, за физическо насилие, за бракове, сключени в чужбина, дела на транс хора. Делата са много на брой и различни видове. Ще се върна отново на Кристина и Мариама и Лили и Дари – според мен те бяха хората, които окуражиха сериозно ЛГБТИ общността в България да завежда дела и да се бори за правата си. В момента виждаме резултата от това.

Ще спомена и транс делата, които водим. Искам да кажа на транс хората да не се страхуват и да имат доверие в това, което правим. Воденето на дела е единственият начин един транс човек да продължи напред, да живее пълноценно живота си и да се чувства приет и оценен в обществото.

Говорихме за страха, за публичността. Ако вържем всички тези теми заедно, може би много хора се притесняват да направят дори и първата крачка. Т.е. дори осмеляването да тръгнеш по този път е много трудно?

Имаме и много такива хора, които просто се обръщат към нас за съвет, казваме им какво могат да очакват и дотам спират нещата, просто чуват съвета и си тръгват. Въпреки това много по-големият процент от хората започват да движат нещо и го докарват докрай.

Коя е най-голямата ви правна победа?

Бих казала делото на Кристина и Мариама. То е доста голяма победа. Другото, което намирам за голяма победа, е, когато през 2015 г. променихме практиката на Държавната агенция за бежанците. Те започнаха да дават статут на бежанец на лица, търсещи международна

закрила заради своята сексуална ориентация. Дело, по което работихме, беше първото, в което ДАБ каза: „Да, на човека трябва да бъде дадена международна закрила и тази закрила не е хуманитарен статут, а е бежански статут.“ Впоследствие ние развихме допълнително практиката на Държавната агенция за бежанците и включително на Върховния административен съд, който по наши решения започна да прилага в цялост решения на Съда на Европейския съюз и на Европейския съд по правата на човека. За мен това са много ключови победи, които трябва да разглеждаме не само от правна гледна точка, а и от социална. С делото на Лили и Дари, примерно, става въпрос за една социална победа за ЛГБТИ общността и тя не засяга самия резултат от делото, а по-скоро формирането и консолидирането на общност, в която хората се изправят един до друг и се подкрепят. За мен това също е голяма победа.

Благодарим на смелите, които не само отстояват правата си, но чрез своите истории допринасят за промяна.

Екипът на "Действие" благодари специално на Боряна Кръстева, Ана Михова, Доротея Стефанова, Маглен Начева и всички, които ни помогнаха при реализирането на тази книга.

9 786199 157275